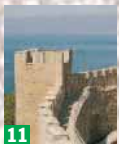

Hëna e Re

Revistë kulturore informative islame

MERITAT E MUHAMEDIT (alejhis-selam)

SHKATËRRIMI
I RADHËS

11

DASHUROJE TË
KRIJUARËN PËR HIR
TË KRIJUESIT

24

ISLAM
MODERN?!

26

FEJA ISLAME NË
TROJET SHQIPTARE
PARA DHE GJATË
OSMANLINJVE

38

(Pa)përgjegjësia e votës

Në përvjetorin njëzetvjeçar të shoqërisë pluraliste në Maqedoni, përmes zgjedhjeve të parakohshme, qytetarëve edhe një herë iu jepet rasti që t'i zgjedhin përfaqësuesit e tyre që do t'i prezantojnë në institucionin ligjdhënës. Kjo bëhet duke i dhënë mandat ndonjë subjekti politik që të qeveris me shtetin, ndërkohë që partitë politike me fushatat dhe premtimet e tyre përpiqen që të përfitojnë sa më shumë vota.

Pra, qytetarët si gjithmonë e japin votën e tyre, me shpresë se ajo do t'u sjellë një perspektivë më të mirë, një jetë më të lumtur. Por, bazuar në atë se sa u plotësua dëshira e tyre gjatë këtyre dy dekadave të shoqërisë pluraliste, mund të konstatohet se edhe mandati i fituar në këto zgjedhje (pavarësisht se cila parti politike fiton) mund të përfundojë si shumë mandate të tjera, ku faktori shqiptar pjesëmarrës në qeverisje ka qenë sa për sy e faqe. Ky rol i subjekteve shqiptare ka bërë që shqiptarët dhe popullata muslimane në përgjithësi në vendin tonë, edhe në sistemin pluralist, në shumë sfera të jetës të jenë qytetarë të rendit të dytë.

Padrejtësitë ndaj kësaj popullate janë të shumta edhe në sferën e jetës fetare, siç janë rastet e mosdhënies së lejes për ndërtimin e objekteve fetare aty ku vërtet besimtarët kanë nevojë për një objekt të tillë, mosdhënia e lejes për ndërtimin e objekteve që janë prishur nga faktori njeri, siç është Xhamia e Prilepit, Burmalit-Xhamia në Shkup etj. Po ashtu, moskthimi i pronës së Vakëfit, të nacionalizuar, bën njërën nga padrejtësitë dhe diskriminimet klasike të shoqërisë sonë.

Veprimet e këtilla jo vetëm që nuk e prekin palën tjetër, por ata janë edhe më të avancuar, sepse objektet e tyre fetare ndërtohen edhe në vendet ku nuk ka nevojë, siç është rasti i Kishës në Kala të Shkupit, madje edhe me investimet nga tatimet e qytetarëve të popullatës muslimane.

Të gjitha këto raste, por edhe shumë të tjera, konsiderojmë se mund të tejkalohen vetëm përmes marrëveshjes mes partive politike shqiptare dhe maqedonase që do të qeverisin me shtetin, në të kundërtën popullata muslimane do të vazhdojë të jetë e diskriminuar, ndërkohë që ata që morën besimin e elektoratit shqiptar dhe të popullatës muslimane në përgjithësi do të dalë se janë të papërgjegjshëm ndaj votës dhe besimit të fituar, si edhe deri më tani.

Vota është një amanet i dhënë, e nëse klasa politike nuk është në gjendje që këtë amanet ta çojë në vendin e duhur, respektivisht ta japë kontributin e vet për të mbrojtur popullatën nga padrejtësitë, atë popullatë së cilës edhe vetë i takon, atëherë çfarë kuptimi kanë premtimet e dhëna gjatë kohës së fushatës?! S'ka dyshim: Ata që nuk e mbajnë premtimin e dhënë, janë më të urrejtur te Zoti (xh. sh.).

Q. Osmani

Hëna e Re

REVISTË MUJORE
INFORMATIVE
KULTURORE ISLAME

Botues:
Rijaseti i BFI në RM

Kryeredaktor:
Abaz Islami

Redaksia:

Skender Buzaku
Abas Jahja
Ibrahim Idrizi
Qufli Osmani
Shaban Sulejmani
Ismet Osmani
Driton Dikena
Agron Vojnika

Bashkëpunëtorë:
Valbona Zunçe
Bekim Alimi
Lulzim Musaj

Redaktimi gjuhësor:
Nazif Zejnullahu

Redaktor teknik:
Halil Berisha

Telefonat e Redaksisë:
02 3117 410; 02 3117 412

www.bim.org.mk
e-mail: bim@bim.org.mk
www.henaere.bim.org.mk
e-mail: hena@bim.org.mk

Dorëshkrimet dhe
fotografitë nuk kthehen

Përmbajtja

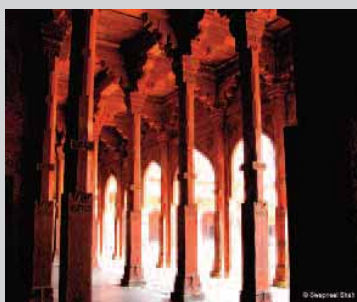
**KTHIMI NË
ISLAMIN
BURIMOR**

20

**BEZDIA DHE
MËRZIA NUK KANË
VEND NË JETËN E
BESIMTARIT**

47

**FENOMENI I
ËNDËRRIMIT**

50

**SISTEMI I
DEFTERIZMIT, ATU
E RËNDËSISHME
PËR MBARËVAJT-
JEN OPTIMALE TË
VAKËFIT**

44

**METODA E
ISLAMIT NË
NDËRTIMIN E
NJERIUT**

56

- 6 MEDRESANTET, TË GATSHME PËR SFIDAT E STUDIMEVE**
- 7 KA FILLUAR NDËRTIMI I QENDRËS KULTURORE ISLAME NË OSLO**
- 8 OSBE E SHQETËSUAR PËR XHAMINË BURMALI**
- 9 SHTETI NUK ËSHTË I DREJTË NDAJ BFI-SË**
- 15 PO REALIZOHET ËNDRRA JONË E KAHMOTSHME**
- 17 MËSIM INTERAKTIV, PËR MË SHUMË EMANCIPIM**
- 22 MODESTIA E MUHAMEDIT (ALEJHIS-SELAM)**
- 29 METODAT DHE TEKNIKAT E HULUMTIMIT NË LËNDËN ETIKA E RELIGJIONEVE**
- 31 A ËSHTË ZGJIDHJE IZOLIMI I BESIMTARIT? EDUKATA RELIGJIOZE, ÇELËS I SË MIRËS DHE I LUMTURISË**
- 33 NDRYSHIMI I EMRAVE TË FILOZOFËVE MUSLIMANË NGA HEBRENJTË**
- 35 O DJALOSH (II)**
- 36 LAW ON DENATIONALIZATION AND INCORRECT INTERPRETATION THAT PRODUCES**
60 DISCRIMINATION
- 62 THE CONSTRUCTION OF THE ISLAMIC CULTURAL CENTER IN OSLO**
- 63 MEDRESANTET READY FOR THE CHALLENGES OF STUDIES**
- 63 OSCE IS CONCERNED ABOUT THE BURMALI MOSQUE**

Medresantet, të gatshme për sfidat e studimeve

Në lokalet e kompleksit “Kapan-Han” u ndanë diplomat e gjeneratës së dytë të nxënësve të diplomuara të Paraleles së femrave të medresesë “Isa Beu” - Shkup.

Në këtë manifestim ishin të pranishëm myftiu i Myftinisë së Shkupit, Ibrahim ef. Shabani, drejtori i medresesë “Isa Beu”, prof. Ibrahim Idrizi, dekani i Fakultetit të Shkencave Islame në Shkup, mr. Fahrudin Ebibi, profesorë, prindër dhe nxënës nga paralelet e shtrira të vajzave në Tetovë dhe Gostivar. Gjenerata e dytë e kësaj paralele numëron gjithsej 24 vajza të rregullta.

Koordinatorja e paraleles së femrave të medresesë “Isa Beu”, Nurtene Saqipi, me theks të veçantë vlerësoi punën e tyre dhe suksesin e arritur të gjeneratës së dytë të nxënësve. “Sivjet do të diplomojnë nxënëset e gjeneratës së dytë të paraleles së shtrirë të femrave të medresesë ‘Isa Beu’ - Shkup. Numri i gjeneratës 2007/11 është 24; që të gjitha këto kanë vijuar mësimin e

rregullt katër vite. Kjo gjeneratë është duke ndjekur me sukses gjurmët e gjeneratës së parë dhe shpresojmë që do të jetë shembull të cilin do ta ndjekin gjeneratat tjera”, tha koordinatoreja Nurtene Saqipi.

“Kam kënaqësi të veçantë që para jush po qëndroj për të deklaruar mbarimin e një vitit të mbarë shkollor në kuadër të medresesë së dashur ‘Isa Beu’. Ky mbarim nuk do të thotë mbarim, por një fillim të ri në jetë; zatën, sipas ligjit të Allahut, çdo mbarim i një të kaluar është edhe fillimi i një diçkaje të re”, tha Ibrahim Idrizi, drejtori i medresesë “Isa Beu”.

Idrizi falënderoi Bashkësinë Fetare Islame, i cili është i vetmi institucion që përkujdeset, mirëmban dhe financon medresenë “Isa Beu” dhe shpreson që vitin e ardhshëm të nxjerrin edhe gjeneratën e parë në qytetin e Gostivarit. Më pastaj fjalë përshëndetëse kishte myftiu i Shkupit, Ibrahim ef. Shabani, i cili theksoi se këto janë vite të arta që do të mbeten për gjatë kohë në kujtesat

e çdo të diplomuari. Vërtet, këta nxënës sot po ndahen me trup nga kjo vatrë e arsimit, por gjithnjë do të jenë të lidhura shpirtërisht me të, tha ai.

Ndërkaq, dekani i FSHI-së, mr. Fahrudin Ebibi, theksoi: “Urime për suksesin e kësaj gjenerate të kësaj paralele, me shpresë se rrugëtimi i tyre për të zbatuar parimin e lartë fetar islam ‘mëso, studio, hulumto’ do të vazhdojë edhe më tej dhe se ky, njëherit, do të jetë synim fundamental i tyre”.

Ai mes tjerash shtoi: “Dituria dhe shkenca janë gjëra të shenjta, andaj gjithnjë duhet të jemi të përkushtuar. Fakulteti i Shkencave Islame në Shkup ka kushte të larta për studim, andaj është mundësi e veçantë për ju që të fitoni indeksin e këtij institucioni shkencor.”

Në vazhdim të këtij manifestimi nxënëset të pranishmëve iu ofruan program artistik me recitale dhe ilahi, të prezantuara nga kori i Paraleles së vajzave të medresesë “Isa Beu” - Shkup.

Ka filluar ndërtimi i Qendrës Kulturore Islame në Oslo

Më 20 maj 2011 në kryeqendrën e Norvegjisë, Oslo, me moton “Të vëmë gurthemelin e ardhmërisë sonë” u hodh gurthemeli i Qendrës Kulturore Islame Shqiptare. Kjo qendër funksionon që nga vitet 80-të, e cila është tepër aktive dhe në mënyrë të rregullt mban kontaktet me Bashkësinë Fetare Islame të Maqedonisë. Ajo ka dhënë kontribut të madh, në vazhdimësi, për institucionin e BFI-së dhe institucionet edukativo-arsimore. Pasi që nevojat e besimtarëve tanë janë shtuar dhe zgjeruar, Kryesia e Xhamisë ia arriti që të mernte një objekt dhe tek i njëjti të hedhin gurthemelin për ndërtimin e Qendrës Kulturore Islame Shqiptare.

Në praninë e delegacioneve të ndryshme fetare dhe shtetërore, të ardhura nga vendlindja dhe diaspora shqiptare, Kryesia e QKISHN së bashku me anëtarët e kryesisë së fondit “Ndihamo edhe ti” dhe imamin e Qendrës, Bekim ef. Sulejmanin dhe kryetarin e Qendrës,

Femi Baftiun, me mjaft sukses realizuan vënien e gurthemelit të kësaj qendreje të madhe, e cila shtrihet në një sipërfaqe prej 1800 m².

Në këtë manifestim të gurthemelit ishte prezent Sekretari i përgjithshëm i Bashkësisë Fetare Islame të Maqedonisë, h. Afrim ef. Tahiri, kryeimami i Myftinisë së Tetovës, Ejup Selmani, ambasadori i

Arabisë Saudite, z. Halid Sherif, u.d. ambasador i Maqedonisë në Oslo, z. Goran Cekov, përfaqësuesi i Bashkësisë Islame të Kosovës, Ekrem ef. Simnica. Në mesin e tyre ishte prezent edhe imami i Xhamisë së Cyrihut të Zvicrës, hfz. Nebi Rexhepi, përfaqësues i bankës që financoi projektin e ndërtimit, Kryesia e Xhamisë së Drammen-it, xhamisë së boshnjakëve në Oslo, përfaqësues të xhamisë më të madhe në Oslo, përfaqësues nga policia e Oslos, z. Erik Andersen, imamë dhe kryesi, si dhe shumë xhematlinj, afaristë dhe aktivistë të denjë të kombit.

Në fjalën e tij të rastit h. Afrim ef. Tahiri theksoi se “vlera dhe roli i ndërtimit të xhamive është tejet i madh; në veçanti për diasporën shqiptare, e cila ruan vlerat e veta kombëtare dhe fetare”. Ai potencoi se njerëzit ndahen në shumë kategori: besimtarë-pabesimtarë, të arsimuar- të paarsimuar, të pasur-të varfër, ndërtues-rrënues, prandaj,

tha ai, “më vjen mirë që këtu jemi për të ndërtuar diçka; kjo është cilësi e lartë që duhet të mbrohet dhe të ruhet; le të jetë ky ndërtim edhe një vend nga ku neve na jepet mundësia që këtij shteti, Norvegjisë, t’i kontribuojmë me vlera, me ndërtim të një shoqërie sa më të zhvilluar; ky shtet meriton që ju të kontribuoni në të mirë të tij. Nga fillimi i kësaj ceremonie shumë herë deri më tani u përmend sentenca ‘selam- paqe’, andaj ju porosis që të punoni në përhapjen e selamit. Në emër të Reis-ul-Ulemasë, H. Sulejman ef. Rexhepi, ju uroj për këtë punë tuajën dhe tonën, duke ju dëshiruar që ta finalizoni sa më lehtë e sa më shpejt dhe të gjithë bashkë t’i gëzojemi hapjes solemne”.

Ndryshe, në QKISHN funksionon edhe shkolla fillore në gjuhën shqipe, ku mësimin e ndjekin afër 200 nxënës. Xhamia merret me aktivitete të ndryshme, si ato humanitare e ngjashëm, pastaj organizon kurse të ndryshme etj. Është

karakteristikë e veçantë se shumicën e xhematit e përbëjnë të rinjtë dhe aktivitetet e ndryshme udhëhiqen nga gjenerata relativisht e re. Vlen të theksojmë, gjithashtu, se atje funksionon Radio-Rilindja, e cila për çdo javë ka emisione të rregullta. Në përgjithësi, jeta fetare islame zhvillohet në mënyrë shumë të organizuar dhe gurtthemeli i ri e

dëshmon këtë.

Këtë manifestim e bëri edhe më madhështor dhe më të begatshëm prania e nënave dhe motrave tona, bashkë me fëmijët, për të cilët edhe po ndërtohet kjo qendër. Fëmijët janë ardhmëria jonë, prandaj kjo ishte edhe motoja e gjithë folësve të rastit në Sverresgata 8, në qendër të Oslos.

OSBE e shqetësuar për Xhaminë Burmali

Të mërkurën, 25 maj, një delegacion i OSBE-së, i përbërë nga zv/ambasadorja Natalya Drozd dhe Piere Oldoni, shef i Njësitit Monitorues, vizitoi Bashkësinë Fetare Islame dhe u takua me Reis-ul-Ulemanë, H. Sulejman ef. Rexhepi.

Reis-ul-Ulema ef. Rexhepi fillimisht të pranishmit i njoftoi me veprimtarinë e BFI-së dhe me rolin e saj në ruajtjen e unitetit të të gjithë muslimanëve në vend, si dhe kontributin që BFI po jep në vazhdimësi për zhvillimin e tolerancës dhe të bashkëjetesës në Republikën e Maqedonisë.

Në këtë frymë, mysafirët e OSBE-së shprehën shqetësimin e tyre në lidhje me Xhaminë Burmali dhe kërkuan qëndrimin e BFI-së rreth kësaj çështjeje. Reis-ul-Ulemaja e siguroi ambasadorën e OSBE-së se Bashkësia Fetare Islame asnjëherë nuk do të heqë dorë nga Xhamia Burmali dhe se BFI ka kërkuar nga Qeveria e Maqedonisë që t’i ndahet toka, njësoj dhe me kushte të njëjta, siç i është ndarë Kishës Ortodokse Maqedonase vendi në qendër të Shkupit. Nga ana tjetër, nëse dikush tenton që ta zaptojë dhe të ndërtojë ndonjë objekt “militarist” – siç ishte “Oficerski dom”, atëherë Bashkësia Fetare Islame e RM, do t’i thërrasë të

gjithë muslimanët e vendit që të dalin në mbrojtje të historisë dhe kulturës islame në vend dhe nuk do të lejojnë askënd që ta varrosë këtë kulturë.

Gjithashtu, temë e bisedës me miqtë e OSBE-së ishte edhe fushata zgjedhore dhe qëndrimi i BFI-së në këtë aspekt. Reis-ul-Ulemaja, ef. Rexhepi, i siguroi mysafirët se BFI është një institucion apolitik dhe nuk do të avancojë asnjë parti politike apo politikan gjatë fushatës zgjedhore. Por, nga ana tjetër, BFI është e interesuar që në vend të ketë zgjedhje të qeta dhe demokratike, për shkak të aspiratave dhe interesave më madhore të vendit.

Shteti nuk është i drejtë ndaj BFI-së

Përfaqësuesit tanë, qoftë në Parlament, qoftë në Qeveri, kështu si kanë qenë deri tash, kurrë mos i pafsha, sepse jam i bindur se nuk do të ketë dobi për popullin tonë. Unë jam shqiptar dhe unë jam musliman dhe nëse përfaqësuesi im nuk i mbron të drejtat e mia kombëtare dhe fetare, unë nuk e njoh atë si përfaqësues-tha kryetari i Bashkësisë Fetare Islame në Maqedoni, Sulejman ef. Rexhepi

Debate mbi temën “Ligji për denacionalizim dhe interpretimi i gabuar që prodhon diskriminim”, organizuar nga Bashkësia Fetare Islame e Maqedonisë me ekspertë nga fusha e drejtësisë, ka nxjerr përfundimin se Qeveria dhe institucionit shtetërorë në Maqedoni po e diskriminojnë BFI-në në kthimin e Vakëfit, duke kërkuar kështu që të bëhen ndryshime në ligjet ekzistuese, me qëllim që të lehtësohet procedura për kthimin e Vakëfit.

“Procesi i denacionalizimit në Maqedoni zvarritet në mënyrë të padrejtë, gjë e cila e konfirmon përshtypjen e përgjithshme se shteti nuk ka qëllime të mirëfillta për ta zbatuar tërësisht procesin e denacionalizimit brenda afatit të paraparë, periudhë kohore e cila tanimë ka skaduar vite të tëra. Shteti me strukturat e tij demonstrojnë një praktikë që japin shenja se nuk janë për bashkëjetesë multietnike, multi-fetare dhe demokratike”, theksoi kryetari i BFI-së, Reis-ul-Ulema Haxhi Sulejman ef. Rexhepi, në fillim të debatit.

Kryetari i BFI-së u shpreh i pakënaqur për procesin e denacionalizimit të pronave të BFI-së, me çka kritikoi punën e Qeverisë, e sidomos të faktorit politik shqiptar, në lidhje me këtë proces. “Kjo është fatkeqësia e madhe e jona, sepse për ne s’ka kush të kujdeset në qeveri dhe në pushtet, as në atë legjislativ, as në atë ekzekutiv, ku puna është keq e më keq. Mashtrimi,

tradhtia dhe dëmi nuk i japin askujt pozicion që të dalë të mburret dhe të krenohet. Prandaj, këtë e them me një zemërim të madh që, dhashtë Zoti, përfaqësuesit tanë, qoftë në Parlament, qoftë në Qeveri, kështu si kanë qenë deri tash, kurrë mos i pafsha, sepse jam i bindur se nuk do të ketë dobi për popullin tonë. Unë jam shqiptar dhe unë jam musliman dhe nëse përfaqësuesi im nuk i mbron të drejtat e mia kombëtare dhe fetare, unë nuk e njoh atë si përfaqësues, por ai

është një marionetë e tjetërkujt, që gjendet në shërbime të huaja”, tha Sulejman Rexhepi, kryetar i BFI-së.

Analistët dhe ekspertët juridikë vlerësuan se komuniteti musliman në Maqedoni është i diskriminuar dhe se përfaqësuesit në qeveri të këtij komuniteti nuk kanë ndërmarrë asgjë për të parandaluar këtë diskriminim. Juristët vlerësuan se duhet të rishikohen të gjitha ligjet për denacionalizim, të cilat janë kundër interesave të BFI-së dhe në kundërshtim me Konventën evropi-

ane për mbrojtjen e të drejtave të njeriut. "Mendoj që si pasojë e diskutimeve politike, pamundësohet procesi i kthimit të pronave të BFI-së, sepse ky proces tashmë ka arritur finalen e tij, prandaj kjo qendër politike dikton disa rregulla të çuditshme, të cilat janë në kundërshtim me të gjitha parimet kushtetuese, bile edhe me Konventën evropiane për mbrojtjen e të drejtave të njeriut, me të cilën garantohej mbrojtja e të drejtave të pronësisë", tha Jeton Shasivari, jurist dhe profesor universitar.

Në të njëjtën vijë ishte edhe eksperti i të drejtës kushtetuese, Osman Kadriu. Sipas tij, implementimi i Ligjit të Çarshisë së vjetër mbi procedurat e Ligjit për denacionalizim është një shkelje flagrante së drejtës pronësore të BFI-së.

Sipas Osmanit, sundimi i së drejtës dhe i drejtësisë në korrelacion me kthimin e Vakëfit aspak nuk ekziston. Ai kërkoi që të ndryshohet Ligji i Çarshisë dhe objektet e BFI-së të marrin element përjashtues nga vetë ligji.

"Prona është kategori kushtetuese; titullarët e pronave janë të barabartë dhe ata nuk mund të shpronësohen. Në Maqedoni kemi krizë të mosfunksionimit të së drejtës dhe të shtetit juridik. Shteti nuk është i drejtë ndaj BFI-së", thek-

soi Osmani duke kërkuar që politika të qëndrojë sa më larg Vakëfit. Osmani nënvizoi se pavarësisht që një pjesë e Vakëfit është trashëgimi kulturore e mbrojtur me ligj, pronësia e BFI-së nuk mund të vihet në pikëpyetje.

Për diskriminimin që po i bëhet BFI-së foli edhe eksperti juridik nga Universiteti Shtetëror i Tetovës, Agim Nuhiu. Ai nënvizoi se nëse një objekt është i mbrojtur me ligj, prapsepapë pronësia nuk mund t'i merret titullarit.

Nuhiu bëri një analizë të legjislativit pozitiv dhe nënvizoi se në Maqedoni nuk ka ligje ku objekte të veçanta në Çarshinë e vjetër janë objekte të rëndësisë së veçantë, ashtu siç e kërkon Ligji për denacionalizim.

"Duhet. në formë përjashtuese, të inkluadrohen objektet që janë Vakëf në ndryshimet dhe plotësimet e Ligjit të Çarshisë së vjetër", potencoi Nuhiu.

Edhe Arse Petrevski, profesor universitar në Universitetin e Manastirit, tha se me moskthimin e Vakëfit po bëhet një shkelje flagrante e të drejtës ndërkombëtare, e cila pronësisë i jep edhe karakterin e shenjtë. "Për një zhvillim demokratik të vetë Maqedonisë, shteti duhet të fillojë një proces të restituimit (kthimit) të pronës, sepse ajo pronë është e

karakterit juridik privat dhe nuk duhet të refuzohen për shkak se prona është trashëgimi kulturore, ngase kultura është një nocion shumë më i gjerë. Duhet të gjithë ta kenë të qartë se vetë procesi i integritetit të vendit, përveç zgjidhjes së problemeve të tjera, do të kërkojë edhe zgjidhjen e kësaj problematike", theksoi Petrevski, duke nënvizuar se nga kthimi i drejtë i Vakëfit do të vijë momenti kur do të varet edhe integriteti i vetë shtetit.

Për Vefki Hasan-in, ish-sekretar i Komisionit të shkallës së dytë për denacionalizim, shteti po krijon dilema artificiale për sa i përket implementimit të Ligjit për denacionalizim.

Ai ka kritikuar shtetin dhe politikën për moskthimin e Vakëfit dhe keqpërdorimin e tij. "Nëse një objekt është i shpallur si trashëgimi kulturore, i njëjti duhet t'i kthehet pronarit të vërtet, mirëpo për shfrytëzimin e të njëjtit do të ketë akte dhe ligje të veçanta", theksoi Hasan-i, duke shtuar se BFI-së po i bëhet një padrejtësi shumë e madhe.

Të pranishmit mbetën të qëndrimit se përfaqësuesit e ardhshëm të shqiptarëve dhe muslimanëve në Parlamentin e Maqedonisë duhet të jenë njerëz me përgjegjësi dhe që denjësisht të mbrojnë interesat kombëtare dhe fetare të tyre.

Shkatërrimi i radhës

Sot, pas dhjetë vitesh, shteti, i cili përsëri udhëhiqet nga VMRO, po përgatit një eksploziv të dytë për të shkatërruar Tyrben e Sinan Çelebiut dhe varret muslimane përreth, pjesë të Kompleksit të Imaretit, me qëllim që të ndërtojë Universitetin e Shën Klimentit. Kodi islam na mëson se sulmi mbi objektet fetare konsiderohet shkelje dhe përdhosje e haptë e vlerave të fesë islame, tallje me ndjenjat e muslimanëve. Kombinimi i politikës me fenë ortodokse në Maqedoni është duke krijuar një mishelë shpërthyes, e cila në rast se nuk neutralizohet do ta shpërbëjë “mirazhin” e fundit të harmonisë fetare në Ballkan, duke u copëtuar nga predhat e marrëzisë së një konflikti të mundshëm fetaro-etnik

DRITON DIKENA

Zakonisht, kur ndodh një eksploziv, më vonë duhen shumë fjalë dhe vullnet shumë i mirë që punët përsëri të kthehen në normalitet. Kuptohet, nëse ka së paku shans që të bisedohet.

Në vitin 2000, kur shteti udhëhiqej nga VMRO-DPMNE, me eksploziv shkatërruan çdo pjesë të Xhamisë së Imaretit dhe në themelet e saj ndërtuan Kishën e Shën Pantelemonit. Atëherë, por edhe më vonë, Bashkësia Fetare Islame tregoi vullnet shumë të mirë me shpresë se të njëjtin vullnet do ta tregojë edhe shteti dhe do të rindërtojë Xhaminë e Imaretit në po të njëjtin qytet. Kjo nuk ndodhi edhe pas 10 vitesh pritje dhe vullneti të mirë të Bashkësisë Fetare Islame.

Sot, pas dhjetë vitesh, shteti, i cili përsëri udhëhiqet nga VMRO, po përgatit një eksploziv të dytë për të shkatërruar Tyrben e Sinan Çelebiut dhe varret muslimane përreth, pjesë të Kompleksit të Imaretit, me qëllim që të ndërtojë Universitetin e Shën Klimentit. Edhe atëherë, edhe sot, Bashkësia Fetare Islame ka ngritur zërin kundër. Shteti bëhet veshshurdhër, politikanët shqiptarë nuk dinë se

çfarë ndodh, Kisha Ortodokse hesht në mënyrë shumë të “mençur”. Duket sikur presin që pluhuri i ngritur nga eksplozivi i parë ta “mbulojë problemin” dhe kujtesën e muslimanëve se Kalaja e Ohrit ka qenë qendra reprezentative e Islamit për 5 shekuj me radhë qëkur Sinanudin (Sinan) Jusuf Çelebiu-Ohrizade ndërtoi kompleksin e Imaretit, i cili përveç shtëpisë së Zotit (xhamisë) ajo ka qenë qendër sociale që ka pasur edhe një karvansaraj prej 40 dhomave, kuzhinë popullore, ku janë ushqyer të varfrit dhe jetimët, një han, medrese, hamam dhe një shadërvan. Nga gjithë ky kompleks sot ka mbetur vetëm Tyrbja (varri) e themeluesit të këtij vakëfi, Sinanudin (Sinan) Jusuf Çelebiu-Ohrizade, i cili ka ndërruar jetë më 29 prill 1493. Xhamia e Imaretit ka qenë një ndër xhamitë më të bukura të Ballkanit, saqë Sulltan Pajaziti ka qenë i mrekulluar nga bukuria e saj, ndërsa në hanin e kësaj xhamie ka fjetur edhe udhëpërshkruesi i njohur Evlija Çelebia në vitin 1670. Në dokumentet e tij ai atëherë shkruan se Ohri ka pasur 32 xhami, shtatë medrese, 77 banja publike (hamame), tri hane dhe 150 dyqane

vakëf.

Çelebia sqaron se “Në Kalanë e Shkupit gjendet Xhamia e Ohrizades. Kjo familje për shkak të kontributeve humanitare ka trashëguar shumë princër. Ata e kanë ndërtuar xhaminë për nder të Sulltanit, i cili kur ka kaluar nëpër Ohër, e ka pëlqyer shumë dhe ka urdhëruar që të ndërtohet edhe një minare”.

Nga ajo pasuri sot vështirë se mund të gesh diçka.

Tyrbja e Sinan Çelebiut është shndërruar në një qendër vizite nga turistë të ndryshëm.

Sot Tyrbja e Jusuf Çelebiu-Ohrizades është dëshmia e vetme nga gjithë ai civilizim islam në “Jerusalem e Ballkanit” që nën ombrellën shtetërore ka vendosur që të shkatërrojë të gjithë xhamitë, duke zvogëluar numrin e tyre nga 32, sa ka pasur dikur, në mezi 10, ku prapë në shumicën e tyre me “fermanin shtetëror” ndalohet thirrja e ezanit.

A mund të çrrënjohet nga kujtesa një histori pesëshkulllore?

“Ekspertët” e rrejshëm turq, të cilët në vitin 2000 dhanë “aminin” për prishjen e Xhamisë së Imaretit, a mund të shlyejnë sot mëkatën e tyre duke dalë në mbrojtje të Tyrbes

së Sinanit dhe varrezave përreth, shpirtrat e të cilëve janë trazuar disa herë nga tentimi për të gjetur identitetin e humbur sllav?

Dhe, derisa Bashkësia Fetare Islame, pas kërkesave të njëpasnjëshme në adresë të qeverive të ndryshme kërkonte dritën jeshile për rindërtimin e Xhamisë së Imaretit në qytetin e Ohrit, një "ferman" tjetër shtetëror vjen në adresën e institucionit islam nga Avokati i shtetit, i cili kërkon "marrjen e pronësisë së Tyrbes së Sinan Çelebiut" me qëllim të ndërtimit të Kompleksit universitar të Shën Klimentit. Asnjë sqarim tjetër, nëse do të ruhet Tyrbeja e cila që nga viti 1968 është shpallur si "objekt i trashëgimisë kulturore" ose e njëjta do të shkatërrohet për dy arsye: për të zhdukur çdo element islam nga kompleksi i Imaretit, në njërën anë dhe për të mos prishur autonominë ortodokse të Shën Klimentit, në anën tjetër.

ABSURDI INSTITUCIONAL

Që të jetë edhe më absurde procedura për "marrjen e pronësisë" mbi Tyrben e Imaretit, shteti duke mos bërë asnjë koordinim mes institucioneve nis dy procedura paralele nga dy ministri përkatëse për një objekt islam.

Procedura e parë vjen nga Ministria e Kulturës dhe Drejtoria për Mbrojtjen e Trashëgimisë Kulturore, që për vitin 2011 kanë ndarë buxhet për restaurimin dhe konservimin e Tyrbes së Imaretit. Duke kërkuar leje nga pronari (BFI), Ministria e Kulturës sqaron se Tyrbeja është një ndër objektet reprezentative kulturore në Kalanë e Ohrit dhe se e njëjta duhet që të mbrohet me ligj dhe se kanë një projekt për rindërtimin e saj.

Duke marrë të kaluarën e hidhur në lidhje me Xhaminë e Imaretit dhe mosdhënien leje për rindërtimin e saj në Ohër, BFI me një letër dërguar Ministrisë së Kulturës i sqaron se leje për rikonstruktimin e saj pa veprime konkrete nuk do të lejohet derisa të

zgjidhen të gjitha paqartësitë rreth dosjes "Imaret".

Pa kaluar shumë kohë, procedura e dytë vjen nga Ministria e Transportit, përmes Avokatit të popullit, në lidhje me të njëjtën parcelë.

Dhe, derisa Ministria e Kulturës kërkon ruajtjen e Tyrbes dhe të varrezave muslimane, Ministria e Transportit kërkon ndërtimin e Kompleksit të Shën Klimentit. Edhe pse në formë të shkruar aspak nuk është folur se ajo do të shkatërrohet, gjatë analizës së bërë projektit (Universitetit të Shën Klimentit), del se Tyrbja nuk ka asnjë vend aty, sepse në po të njëjtin vend do të tentohet të ndërtohet Manastiri i Shën Klimentit.

Të dy ministritë aspak nuk e çajnë kokën se me procedurat e tyre shkelin të gjitha ligjet pozitive të shtetit.

Kompleksi i Imaretit është në procedurë denacionalizimi dhe e njëjta procedurë, edhe pse ka filluar që nga viti 2000, ende nuk ka përfunduar. Nga i gjithë kompleksi, me sipërfaqe prej 4 500 m², është kthyer në pronësi vetëm Tyrbja prej 34 m² në vitin 2009, ndërsa procedura për pjesën tjetër është në procesim e sipër.

Edhe pse ka një ligj për kthimin e pronave (Ligji për denacionalizim), ai në mënyrë taksative ka bllokuar procesin e kthim-kompensimit. Duke pasur parasysh se sa vlejné ligjet në Maqedoni, nuk e di nëse do më merrni për naiv që të merremi seriozisht me punën e këtij ligji, por pavarësisht kësaj objekti për të cilin flasim meriton kujdesin.

Duke marrë për bazë dispozitat e Ligjit për denacionalizim, të dy procedurat e ministrive janë kundërligjore dhe bien në kundërshtim me nenin 72 të këtij ligji, i cili i obligon të gjitha institucionet "se nga hyrja në fuqi e Ligjit për denacionalizim nuk është e lejueshme shfrytëzimi i pronës që është lëndë e denacionalizimit".

Por, shkelja e ligjit nuk bëhet këtu.

Procedura për "marrjen e pronësisë së Tyrbes" nga ana e shtetit shkel edhe mbi Ligjin për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore, edhe atë shkelen disa nene. Shkelet mbi nenin 5 të ligjit në fjalë, i cili siguron pronësinë, pavarësisht që objekti është trashëgimi kulturore dhe shkel nenin 44 të po të njëjtit ligj, i cili kërkon që për çdo ndryshim të objektit pronarit duhet t'i dërgohet elaborati konkret dhe më pas të fillojnë punimet. Deri tani në adresë të BFI-së nga ana e asnjë institucioni nuk është ofruar ndonjë elaborat, me të cilin do të mund të jepnim leje për restaurim dhe konservim të po të njëjtit.

Dhe, absurdi shtetëror nuk përfundon këtu: iniciativat ministrore shkelin rëndë edhe nenin 11 të Ligjit për varreza, i cili nuk lejon ndërrimin e lokacioneve të varrezave nëse për të njëjtat nuk nxirret ligj i veçantë, i cili materien do ta rregullonte në mënyrë të veçantë.

Sa për sqarim, thelbi i reformave të Tanzimatit, të shpallura me Fermanin e Gjylhanesë, që kishin si synim modernizimin e Perandorisë Osmane, qëndronte në ndarjen e fesë nga shteti dhe të drejtësisë nga Sheriati. 170 vjet pas, Turqia i hyri udhës së ndarjes së drejtësisë nga feja; Maqedonia e shekullit XXI i rikthehet atij sistemi, se ndryshe nuk e kuptoj dot se ç'punë ka Ministria e Kulturës dhe Transportit me ndërtimin e kishës dhe universitetit të Shën Klimentit...

Kodi islam na mëson se sulmi mbi objektet fetare konsiderohet një shkelje dhe përdhosje e haptë e vlerave të fesë islame, duke bërë tallje me ndjenjat e muslimanëve. Përgjegjësia për rindërtimin e objekteve të shkatërruara duke u bazuar në ligjet e Sheriatit bie prapëseprapë mbi supet e faktorëve dhe shkatërruesve të këtyre objekteve fetare.

JO GJITHMONË HESHTJA ËSHTË MENÇURI

Kundër padrejtësive që po

ndodhin në rrafshin e interesave islame po heshtët dhe nuk po reagohet si duhet, sidomos nga ata që kanë “fuqi fetare dhe institucionale”. Kisha Ortodokse e Maqedonisë, mjerisht, nuk ka bërë deri tani asnjë reagim për uzurpimin e vakëfit islam dhe ndërtimin e selisë së saj në po të njëjtat themele në Ohër. Ata që kanë veshur petkun fetar ortodoks jo vetëm që po tregohen inferiorë ndaj propozimeve qeveritare, por për çdo gjë thonë “amin”, ani se deri në palcë po thyejnë urdhëresën e dhjetë biblike, e cila porositi: **“Mos dëshiro shtëpinë e të afërmit tënd... as shërbëtorin e tij, as shërbëtoreshën e tij, as kaun e tij, as gomarin e tij, as asgjë tjetër që është e të afërmit tënd”** (Dalja 20:1-17).

“Dedo Stefani”, i cili ka marrë shkopin, siç thotë Jezusi (Isai a. s.) të udhëheq me kopenë e besimtarëve ortodoksë, lëre që nuk reagon, po bëhet mashë qeveritare edhe atëherë kur pasuria e Bashkësisë Fetare Islame përdhuhet sipas tekave të disa personave në pushtet. Këtë dobësi të “bariut Stefan” Qeveria Gruevski e ka parë dhe e ka kuptuar, prandaj me mençuri është duke e shfrytëzuar këtë kohë dhe me mjeshtri po i plasos interesat e veta, të cilat, realisht, në të shumtën e rasteve po e damkosin politikën shoviniste, e cila mund të ketë kosto shumë të madhe për popujt e ndryshëm që jetojnë këtu.

Dhe, të kthehemi prapë te Bibla për t’i dhënë një rifreskim trurit të njeriut të parë të KOM-it. Në gjithë këtë amulli të islamofobisë qeveritare, që po tregohet sheshazi, “Dedo Stefani” a e pyeti njëherë veten se pse dishepujt e Jezusit nuk pranuan të heshtnin? Secili prej 12 apostujve la familjen dhe punën, shpesh për të udhëtuar i vetëm nëpër vende të largëta, duke shpallur se Jezusi vdiq dhe u ngrit prej të vdekurish. Për shkak se shpallnin ringjalljen e Jezusit, ata u rrahën, u burgosën dhe shumë prej tyre u vranë në mënyra të tmerrshme. Ata pranuan këtë fat

vetëm e vetëm për të treguar se e vërteta është fakt historik. Apostujt e dinin se Heshtja jo gjithmonë dëshmon mençuri; ajo dëshmon edhe për praninë e budallallëkut. Ata e dinin se populli që vjen pas dhe nuk e kupton pse heshtën ata, ka gjasa të mos kuptojë edhe predikimin e tyre.

POLITIKA PËRBALLË PËRGJEGJËSISË FETARE

Këtu duhet shtruar një pyetje esenciale, se për çfarë arsye askush nga politikanët shqiptarë, participantë në qeveritë maqedonase, nuk reagojnë në mënyrë të prerë ndaj shkeljeve dhe përdhosjeve të këtyre vlerave?

Ajo që të shqetëson, është indiferenca e papërgjegjshme e tyre për një problem që meriton vëmendjen më të madhe pikërisht për potencialin përçarës që mbart, duke qenë në të njëjtën kohë një terren lehtësisht i manipulueshëm nga shumica e palëve.

A s’është, pra, koha që partitë politike shqiptare të hartojnë një politikë të qartë në çështjen e fesë, duke u ndërgjegjësuar se kjo është një fushë që s’mund të lihet jashtë vëmendjes në emër të bindjes naive se ne shqiptarët qenqëshim ca qenie të veçanta, të lindura me një tolerancë fetare, të cilave s’ka armik që iu bën dot gjë! Kaq e vështirë qenka të kuptohet që çdo përpjekje për të shmangur islamietin e përditshmërisë shqiptare mund të jetë me pasojë të paparashikueshme.

Shqiptarët politikanë duhet t’i bëjnë një pyetje vetes: Pse të ndërtohet Kompleksi i Shën Klimentit? Ata që dëshirojnë ta ndërtojnë, thonë se e kanë bërë këtë gjë për të shënuar vendet ku më parë kanë ekzistuar kisha ortodokse. A është kjo arsyeja e vërtetë? Në debatin publik shqiptar ekziston një mosdashje e madhe për ta trajtuar në thellësi dhe gjerësi këtë problem. Vendosja e kryqeve dhe kishave në çdo anë në një vend si Maqedonia, ku bashkëjetojnë shumë fe dhe etnikume, nuk

mund të merret si një episod i shkëputur. Në rast se nuk do t’i mbyllim sytë dhe nuk do të fshijmë kujtesën, atëherë do të na bëhet e qartë se vendosja e simboleve ortodokse, sidomos kur qeveria është iniciatore, është pjesë e një fenomeni historik dhe bashkëkohor, që meriton një analizë shteruese.

Nëse këto simbole ortodokse që po vendosen dhe që po ndërtohen shënojnë diçka, ato mund të quhen si shenja që tregojnë udhëkryqin ku kanë hyrë marrëdhëniet ndërfaqetare në Maqedoni. Në rast se do t’i mbyllim sytë dhe do të bëjmë sikur nuk e shohim këtë udhëkryq, atëherë do të na ndodhë ajo që i ndodh çdo shoferi që sillet kështu në një udhëkryq, pra do të vijë deri te përplasje.

Retorikat për harmoninë fetare që ngrihen si tullumbace në qiellin tonë, në një kohë që poshtë këmbëve tona ndjehen lëkundjet e konfliktit, të sjellin ndër mend situatën e krijuar në Bosnjë-Hercegovinë në fund të viteve ’80 dhe në fillim të viteve ’90. Edhe atëherë në Bosnjë-Hercegovinë flitej shumë për harmoninë fetare, duke u thënë se Bosnjë-Hercegovina ka shumë probleme, por së pakut ka një harmoni të mrekullueshme fetare, të cilën ia ka zili gjithë bota. Por, në vitet 1992-1995 u zhvillua një luftë e tmerrshme etno-religjioze, ku u vranë rreth 200 mijë vetë.

Kombinimi i politikës me fenë ortodokse në Maqedoni është duke krijuar një mishelë shpërthyes, e cila në rast se nuk neutralizohet do ta shpërbëjë “mirazhin” e fundit të harmonisë fetare në Ballkan. Në këtë proces si detonator mund të shërbejnë, përsëri, eksplozivi në Imaret të Ohrit dhe, kësaj here, në vend të shkatërrimit të Tyrbes së Sinan Çelebiut, harmonia fetare këtu te ne të copëtohet nën predhat e marrëzisë së një konflikti të mundshëm fetaro-etnik, të cilën gjë nuk e dëshiron askush, më së paku muslimanët e Maqedonisë.

INTERVISTË: NURTENE SHEHU-SAQIPI, KOORDINATORE E PARALELES SË SHTRIRË TË FEMRAVE NË SHKUP

Po realizohet ëndrra jonë e kahmotshme

Hëna e Re: Si lindi ideja për çeljen e kësaj medreseje dhe kur u hap?

N. Shehu-Saqipi: Islami është feja e parë dhe sistemi i parë në botë që e bëri obligim diturinë për femrën. Femra nuk do të mund ta kryejë rolin e vet në shoqëri nëse nuk i mëson çështjet që kanë të bëjnë me fenë dhe jetën e përditshme. Islami na nxit për arsimimin dhe edukimin e vajzave. Duke iu falënderuar këtyre parimeve dhe Bashkësisë Fetare Islame, në krye me Reis-ul-Ulemanë H. Sulejman ef. Rexhepin, u hapën paralelet e shtrira për femra të Medresesë Isa Beu – Shkup, me ç'rast femrës muslimane të Maqedonisë dhe më gjerë iu mundësua të ndjekë shkollën e mesme në këtë institucion. Me hapjen e këtyre paraleleve të shtrira, u realizua ëndrra jonë e kahmotshme për shkollim të mesëm fetar në vendin tonë.

Dega e shtrirë e Medresesë Isa Beu për vajza në Shkup u hap në vitin shkollor 2006/07 me mësim të rregullt. Edhe pse interesimi për t'u regjistruar në këtë paralele ishte shumë i madh, në mungesë të hapësirës së mjaftueshme, në tre vitet e para shkollorë janë pranuar nga një klasë nxënësesh. Mirëpo, për shkak të përmirësimit të kushteve hapësinore, përkatësisht pas transferimit të Medresesë në "Kapan-Han", në dy vitet e fundit

janë pranuar nga dy klasa në vit të parë. Numri momental i nxënësve është 148, ndërsa me to punojnë 14 profesoresha. Interesmi për t'u regjistruar në vitin e ardhshëm shkollor është shumë i madh dhe shpresojmë se do të jemi të gatshëm për t'i pranuar të gjitha.

Hëna e Re: Cilat janë aktivitetet edukative-arsimore që e karakterizuan punën e Medresesë së femrave gjatë vitit shkollor 2010/11?

N. Shehu-Saqipi: Aktivitetet edukative-arsimore që janë real-

izuar në Paralelen e shtrirë të femrave në Shkup janë të shumta. Ndër më të mëdhatë janë: ekspozita e punimeve të ndryshme shumëngjyrëshe artistike, të punuara nga vetë nxënëset, ndërsa në kuadër të saj u organizua manifestimi kulturor nga gjenerata e dytë; shfaqja e pasurua me ashere, ilahi, monolog për hir të festës së Kurban-Bajramit; programi solemn për hir të lindjes së Muhamedit (a. s.), (Mevludit); aktivitete për Ditën Madhështore të ditëlindjes së Pejgamberit, Muhamedit (a. s.); akademi solemne me rastin e vitit të ri Hixhri 1432 dhe program artistik me rastin e Takimit V të Liderëve të Bashkësive Fetare të Ballkanit etj.

Hëna e Re: Përveç mësimi fetar, çfarë lëndësh tjera ndjekin nxënëset e Medresesë Isa Beu?

N. Shehu-Saqipi: Duke marrë parasysh nevojën e ngritjes së diturisë së nxënësve dhe nevojën për vazhdimin e studimeve në lëmenj të ndryshëm akademikë, ato në medresenë tonë ndjekin mësimet edhe nga lëndët siç janë: gj. shqipe, gj. maqedonase, gj. angleze, gj. turke, histori, gjeografi, matematikë, informatikë, filozofi, psikologji, logjikë, sociologji, pedagogji.

Hëna e Re: Si e shihni zhvillimin e fesë islame dhe inkuadrimit apo përfshirjen e femrës në shoqërinë tonë?

N. Shehu-Saqipi: Zhvillimi i fesë sonë është i garantuar nga ana e Allahut (xh. sh.) e ne si muslimanë vetëm e ndjekim rrugën që na e kanë trasuar paraardhësit tanë. Me siguri se edhe inkuadrimi i femrës muslimane në shoqërinë tonë ka ndikim të madh në ruajtjen e traditave fetare në familjet dhe shoqërinë tonë. Jemi dëshmitarë të kohës se me arsimimin e vet, femra muslimane dita-ditës më shumë arrin të luajë rol më të madh në zhvillimin e shoqërisë sonë, e me siguri se edhe ne si shkollë e mesme

jemi një pjesë e këtij kontributi.

Hëna e Re: Si qëndron bashkëpunimi me medresetë simotra në Tetovë dhe Gostivar?

N. Shehu-Saqipi: Duke marrë parasysh se ne jemi të gjithë pjesë e një institucioni shkollor fetar, kemi aktivitete të shumta që na ndërlikojnë mes vete dhe bashkëpunimi është në një nivel të lartë.

Hëna e Re: Si institucion i Medresesë Isa Beu, sa jeni të kënaqur me rolin edukues të profesorëve dhe me kuadrot që nxirrni?

N. Shehu-Saqipi: Të gjitha profesorshat e lëndëve fetare janë kuadro të dala nga Medreseja Isa Beu – Shkup, të cilat i kanë kryer studimet në Fakultetin e Shkencave Islame në Shkup dhe mu aty qëndron fuqia jonë, e cila shprehet gjatë procesit arsimor në Medrese. Sa i përket lëndëve shkencore, të gjithë mësimdhënësit janë me përvojë shumëvjeçare, të cilat gjithashtu në mënyrë profesionale i kryejnë obligimet e tyre. Me siguri se me punën e tyre të shkëlqyeshme që e bëjnë profesorshat, ia arrijnë qëllimit që të nxjerrin kuadro të mira dhe presim që një numër i konsiderueshëm i tyre t'i vazhdojnë studimet në Fakultetin e Shkencave Islame në Shkup dhe në fakultete të tjera.

Hëna e Re: Cili do të ishte mesazhi juaj drejtuar nxënësve që janë pjesë e Medresesë, si dhe lexuesve të revistës "Hëna e Re"?

N. Shehu-Saqipi: Mesazhi im për të gjitha vajzat muslimane është të lexojnë e të mësojnë, të ngrenë nivelin e diturisë sa më lart, të jenë shembull në çdo moment dhe në çdo kohë të jenë gati t'i përgjigjen thirrjes së profesionit të tyre. Me këtë do të forcojnë ndikimin pozitiv të tyre në familje dhe shoqëri. Përsëritës lexuesit e revistës "Hëna e Re", të cilën me ëndje e lexojmë si revistë e parë në trevat tona. Ka luajtur, luan dhe do të

Mësim interaktiv, për më shumë emancipim

Hëna e Re: Sa ishte nevoja për hapjen e kësaj medreseje dhe kur u hap?

Fatime Beshiri: Gjatë shfletimit të historisë së muslimanëve, vërehet shumë qartë rëndësia e arsimit që nga zbritja e ajeteve të para kur'anore e deri në ditët e sotme. Rëndësinë e arsimit në Islam e vërtetojnë shkollat e formuara nën emrin *medrese*, apo shkollë e cila ka patur për qëllim trajnimin e individëve të kulturuar me kuadro për edukim dhe arsim sipas nevojave. Nevoja për edukimin, arsimimin dhe vazhdimin e përcjelljes së kulturës islame është edhe në kohëtonë. Bashkësia Fetare Islame e Maqedonisë, si organ kryesor për organizimin e jetës fetare të muslimanëve në vendin tone, në rend të parë i kushton rëndësi të veçantë arsimit të muslimanëve, duke mos bërë dallim mes gjinive. Ky interesim shihet nga hapja e medresesë së parë në Republikën e Maqedonisë, pra të Medresesë Isa Beu në Shkup, ku përveç shkollimit të rregullt për gjininë mashkullore, shkollim me korrespondencë organizon edhe për gjininë femrore, për shkak të politikës ditore që është zhvilluar nga jeta politike e asaj kohe. Meritë të veçantë për hapjen e kësaj medreseje ka Myftinia e Gostivarit, e cila krahas asaj që i angazhonte teologët për organizimin e jetës fetare për gjininë femrore në xhami, paraqet nevojën, faktet dhe dëshirën e kahmotshme për edukim të sistematizuar

të gjinisë femrore në takimet dhe mbledhjet zyrtare që janë zhvilluar në objektet e Bashkësisë Fetare Islame. Bashkësia Fetare Islame, si organ më i lartë, me seriozitet dhe me interesim të veçantë shqyrton nevojën dhe kërkesën e Myftinisë së Gostivarit dhe të muslimanëve këtu për hapjen e Medresesë për vajza në Gostivar dhe bashkërisht me Myftininë e vendosin që në vitin shkollor 2009/2010 në territorin e Myftinisë së Gostivarit, në ndërtesën e Muftinisë, të bëjnë hapjen solemne të Medresesë së vajzave. Kjo medrese, si Paralele e

shtirë në Gostivar, në vete ngërthen një histori trevjeçare, ku në fillim bën hapjen vetëm të një klase me njëzetedy nxënës. Mirëpo, ajo që na gëzon është se në vitin e dytë dhe të tretë interesimi për arsimim në Medrese është duke u shtuar dhe tash kemi nga dy klasë në vitin e parë dhe të dytë dhe një klasë në vitin e tretë. Kështu që, numri i përgjithshëm i nxënësve ka arritur në 79. Në këtë medrese arsimohen nxënës nga territori i Gostivarit, Kërçovës dhe Prilepit. Kuadri arsimor është i përbërë nga profesorë të diplomuar si në lëndët gjuhësore,

teologjike, edhe në lëndët e përgjithshme. Qëllimi kryesor gjatë zhvillimit arsimor është që mësimi të zhvillohet në mënyrë interaktive, që nxënësit të jenë sa më aktivë gjatë zhvillimit mësimor dhe mësimi të bëhet më atraktiv për nxënësit, me qëllim që të mos bëhet pasiviteti i tyre. Në medrese punohet sipas planprogramit të miratuar nga Bashkësia Fetare Islame, i cili vlen për të gjithë medresetë në R. e Maqedonisë. Ky planprogram në vete ngërthen lëndët mësimore, aktivitete të lira, kreativitet dhe, mbi të gjitha, edukatë morale. Në medrese po ashtu funksionojnë edhe seksionet e nxënësve, ku janë paraparë pesë seksione, siç janë: seksioni i korit dhe mevludit, seksioni i ekologjisë, seksioni i gjuhëve dhe letërsisë, seksioni i hivzit dhe Kur'anit dhe seksioni i librit. Seksionet kryesisht udhëhiqen nga dy ose, eventualisht, tre profesorë. Secili seksion në vete organizon aktivitete të veta, të cilat në manifestime të organizuara nga Medreseja nxënëset i shfaqin para publikut. Në kuadër të aktiviteteve të lira po ashtu Medreseja iu kush-ton rëndësi të veçantë ekskursioneve, të cilat janë të ndara në ekskursione dimërore dhe verore, ekskursione njëditore, brenda dhe jashtë vendit. Këto ekskursione, njëherit, e përforcojnë lidhshmërinë vëllazërore mes muslimanëve të Maqedonisë, Turqisë, Shqipërisë dhe Bosnjës.

Hëna e Re: Me çfarë aktiviteteve edukative-arsimore karakterizohet puna e Medresesë së femrave gjatë vitit shkollor 2010/11?

Fatime Beshiri: Duke e patur parasysh planprogramin mësimor të Medresesë, edhe Medreseja e Gostivarit këtë vit shkollor ka realizuar një varg aktiviteteve të cilat kanë filluar që nga muaji Ramazan, të cilën nxënëset e kanë pasur si praktikë shkollore. Përpos muajit të Ramazanit, program i veçantë është organizuar edhe për hir të Kurban-Bajramit, vitit të ri Hixhri, ndërsa në bashkëpunim me Myftin-

inë e Gostivarit organizuam manifestimin qendror për ditëlindjen e Muhamedit (a. s.) në Komunën e Gostivarit. Përpos këtyre aktiviteteve kulturore, që në vete ngërthejnë elemente kulturore dhe vlera të larta islame, ku marrin pjesë figura të larta fetare, politike, institucionale dhe një numër i madh i popullatës muslimane, Medreseja brenda vetes organizon edhe aktivitete si për shembull projekte nga libri, gara mes klasave, si dhe aktivitete të ndryshme të parapara sipas seksioneve.

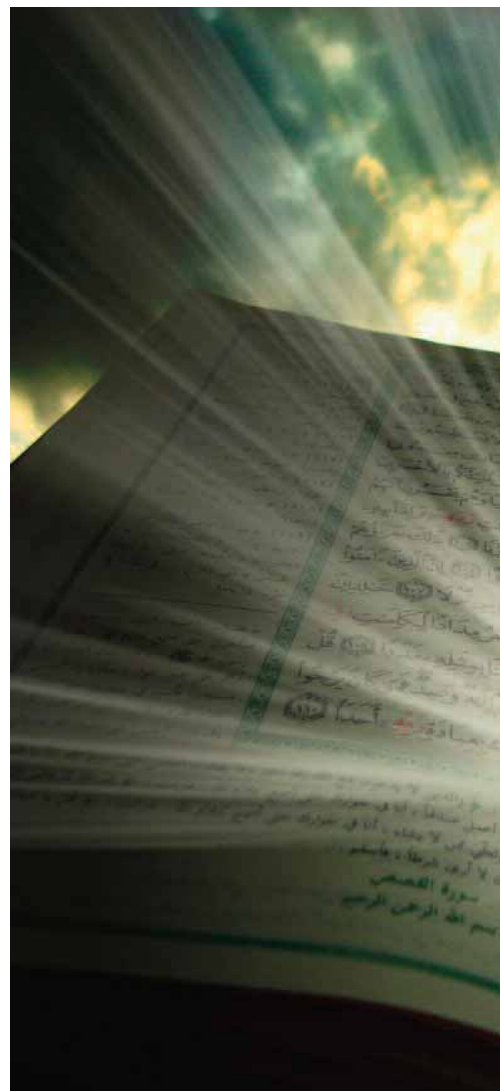
Hëna e Re: Përveç lëndve fetar, çfarë lëndë tjera ndjekin nxënëset e Medresesë Isa Beu në Gostivar?

Fatime Beshiri: Programi arsimor i medreseve është ndryshe nga programi i shkollave të tjera të mesme. Në këtë medrese janë të parapara tri kategori apo grupe lëndësh: pjesa e parë, e përbërë nga lëndët fetare, ku bëjnë pjesë shtyllat e fesë (akaidi) jurisprudenca, (fikh-u) teoria ligjore dhe metodologjia (usulul fikh-u), historia islame, etika (ahlaku), studim i hadithit, komentimi i Kur'anit (tefsir), leximi i Kur'anit, predikimi (vaiz), retorika (hatab). Pjesa e dytë përbëhet nga lëndët shkencore dhe ato shoqërore, ndërsa pjesa e tretë përfshin gjuhën amtare shqipe, atë maqedonase, turke, angleze dhe arabe.

Hëna e Re: Si e shihni zhvillimin e fesë islame dhe pozitën e femrës myslimane në shoqërinë tonë?

Fatime Beshiri: Maqedonia si shtet ballkanik është duke kaluar në një tranzicion, të cilit ende nuk i dihet fundi, por ky tranzicion në mesin tonë ka nxjerrë një varg problemesh nga të cilët mundohemi të shpëtojmë, duke mos i shkaktuar probleme të reja vetes dhe të tjerëve. Sot në shoqërinë tonë ekzistojnë mënyra dhe forma të ndryshme të organizimit të jetës publike, me qëllim të ngritjes së vetëdijes dhe përmirësimit të jetës shoqërore të organizuar në suazat islame. Këtë organizim mundohen ta kryejnë me

ndershmëri edhe femrat muslimane. Duke u nisur nga ajo se femra është shtyllë edukuese e familjes, lirisht konstatohet se ajo është edhe shtyllë, fortesë, edukuese e shoqërisë. Arsimimi i femrës tregon, në të njëjtën kohë, edhe zhvillimin e një shoqërie. Andaj, sa më shumë që të ketë edukim të gjinisë femërore, aq më tepër zhvillim dhe emancipim do të ketë shoqëria. Nëse bëjmë një humlumtim, do të shohim se sot, ndryshe nga kohrat e kaluara, femrat janë përfshirë gati në çdo institucion shtetëror, shoqata civile humanitare e shoqërore, ndërmarrje private, mirëpo diskutabile mbetet se sa rol luajnë ato në të gjitha këto institucione. Me rëndësi është që femra me vendin e punës që përfaqëson të luajë rol të rëndësishëm dhe jo të jetë vetëm figurë

dekorative.

Hëna e Re: Në çfarë niveli është bashkëpunimi me medresetë simotra në Shkup dhe Tetovë?

Fatime Beshiri: Bashkëpunimi mes medreseve është i ndërsjelltë dhe i lidhur ngushtë mes vete, ngase burimi i këtyre medreseve është i njëjtë, kurse ajo që i ndanë është vetëm lokacioni. Nuk është me rëndësi ndarja fizike, me rëndësi është afërsia shpirtërore ndaj njëratjetrës. Organizojmë takime, aktivitete dhe projekte të tjera të ndryshme, të cilat e zhvillojnë dhe e rrisin nivelin tonë edukativo-arsimor.

Hëna e Re: Si staf udhëheqës i Medresesë Isa Beu – Paralelja e femrave në Gostivar, sa jeni të kë-

naqur me rolin edukues të profesoreve dhe kuadrot që nxirrni?

Fatime Beshiri: Profesorët e angazhuar në këtë medrese japin mundin e tyre deri në maksimum, saqë sakrifikojnë edhe kohën e tyre jashtë orëve të parapara me plan-programin mësimor, me qëllim të edukimit dhe arsimimit të gjeneratave të reja. Angazhimi dhe puna e tyre duket haptazi, ngase në procesin arsimor nuk mungon asnjë orë dhe ditë e humbur. Në raste të parapara, në mungesë të një profesori, menjëherë zëvendëson profesori tjetër, me qëllim që të mos ngelet zbrazëti në procesin arsimor. Sa i përket nxerrjes së kuadrove, Medreseja e Gostivarit, edhe pse ende nuk ka nxjerrë gjeneratë të re, duke pasur suksesin e tre viteve të kaluara, shohim se

nxënëset kanë treguar një rezultat të shkëlqyer, saqë nuk kemi dyshim se prej kësaj medreseje të dalë gjeneratë e shkëlqyer. Nuk kam dyshim se në këtë vatër arsimore, ku i jepet rëndësi të veçantë moralit dhe arsimimit të nxënësve, nuk do të mungojë suksesi dhe kuadrot e nxjerra. Përkushtimi ndaj dijes apo arsimit tregohet qartë se sot kuadrot e Medresesë Isa Beu i gjejmë në vende të ndryshme, siç janë: profesorë universitarë, juristë, ekonomistë, nëpunës shtetërorë, gazetarë, gjuhëtarë, kuptohet - hoxhallarë dhe në drejtime të tjera, të cilët janë shembull për shoqërinë tonë dhe që luajnë rol të rëndësishëm në vendet ku veprojnë.

Hëna e Re: Cili do të ishte mesazhi juaj drejtuar lexuesve të revistës "Hëna e Re"?

Fatime Beshiri: Si gjithmonë, edhe kësaj radhe nxënëset e mia do t'i kisha porositur që t'i ruajnë vlerat e larta morale që i marrin në këtë vatër arsimore, të ruajnë integritetin e personalitetit të tyre që e formojnë në Medrese, pa marrë parasysh se ku do t'i vazhdojnë mësimet e tyre të larta pas këtij mësimi të mesëm, por duhet ta dinë se ato janë kandidat ndriçues të kësaj shoqërie dhe bartëse të përgjegjësisë ndaj mesazhit të Allahut (xh. sh.). Për lexuesit e revistës "Hëna e Re" mesazhi im do të ishte që ata të vazhdojnë t'i çmojnë dhe t'i përkrahin në aspektet materiale dhe shpirtërore nxënëset e këtij Burimi arsimor, ngase ky institucion arsimor është prodhim i vetë popullit musliman, i trashëguar nga të parët tanë. Nëse ne jemi edukuesit arsimorë, ata janë përkrahësit material. Presim që në vitin e ardhshëm shkollor prindërit dhe familjet muslimane të ndikojnë në familjet e tyre për edukimin e brezave të rinj

në këtë vatër arsimore, që i jep rëndësi edukimit të nxënësve, arsimimit, respektit ndaj prindërve, rëndësisë së ruajtjes së vlerave fetare dhe kombëtare.

Kthimi në Islamin burimor

Kur'ani duhet të bëhet program i njeriut në jetë dhe pjesë e lirisë së tij, me të cilën natyra dhe shoqëria me punë-veprimin e njeriut në të do të bëhet shpjegues i tij themelor. Vetëm me parimet themelore islame, me të cilat qartë dallohet ajo e rëndësishmja nga e parëndësishmja, e vërteta nga e pavërteta, e mira nga e keqja; qëndron zhvillimi dhe përparimi i muslimanëve në këtë botë, kurse shpëtimi dhe shpërbliimi në botën tjetër-ahiret

PROF. IBRAHIM IDRIZI

Për këtë tematikë flitet shpesh herë në publicistikën bashkëkohore islame. Këtë më së shumti e kanë theksuar politikanët dhe dijetarët e botës islame në qëndrimet dhe orientimet e tyre. Kjo pyetje për çdo ditë, gjithnjë e më tepër, bëhet tërheqëse edhe për vëzhguesit në botën muslimane dhe jomuslimane. Çka qëndron në esencën e kthimit në Islamin burimor? Çka është shkaku për aktualizimin e kësaj pyetje mu në kohën tonë? Këto do të ishin disa nga shumë pyetjet, përgjigjja e të cilave do të na shtyjë në njohjen e tërësishme të këtij aktualiteti: kthimi në Islamin burimor. Në këtë artikull do të mundohemi që t'i cekim disa karakteristika themelore të kësaj pyetjeje, si dhe të përgjigjemi në to.

ISLAMI, SHPALLJE UNIVERSALE E TË VËRTETËS

Prej fillimit e deri më sot njeriu ka qenë dhe është për mposhtjen e kundërthënieve- kundërshtimeve të botës. Nga vetëdija mbi ato kundërthënie-kundërshtime lindi përvoja, sintetizohet urtësia historike; arrin t'i kuptojë njerëzit dhe veten. Shkaku i fundit i këtij kuptimi është ai i cili nga ajo transcendentë, arrin deri te burimi i gjithçkaje. Kjo është shpallja e të vërtetës, prezenca reciproke e çdo njeriu, i atij që është i mashtruar dhe i mësuar në mposhtjen e

kundërshtimeve të botës. Dhe, kështu, me ecjen nëpër botë zgjat edhe shpallja e të vërtetës; sa më tepër të jenë të fuqishme dhe të ndërlikuara kundërshtimet, aq më e madhe është mundësia dhe përgatitja që njeriu ta njohë të vërtetën. Në qoshet e errëta të tokës, kur historia kishte rënë në kontrastet e pazgjidhshme dhe kur njeriu ishte fundosur në kundërshtimet e veprës së tij, e vërteta shpallej përmes personave dhe njerëzve të zgjedhur, të cilët si pejgamberë të Allahut u bënë udhërrëfyes të njerëzimit. Pasi që e vërteta është një, atëherë edhe mesazhi i të Dërguarve ka qenë gjithmonë i njëjtë. Për atë shkak, qëndrimi islam mbi barazinë e të gjithë të dërguarve të Allahut (xh. sh.) ka qenë i njëjtë; në të vërtetë, qëndrim me të cilin Islami është thirrje e gjithëpërshtueshme e njeriut kah jetesa e harmonishme me njohurinë dhe ndjesinë e ligjit të botës. Barazia islame e të gjithë të dërguarve të Allahut (xh. sh.) shpie në esencën e thirrjes dhe luftës së tyre. Të gjithë ata në krahasim të asaj qenësie kanë pasur situatë të veçantë historike të tyre, rrethana specifike të periudhave historike, të cilat kanë lypur zgjidhje të veçanta, natyrisht, duke iu dorëzuar plotësisht qëllimit të fesë.

Nëse në Kur'anin Famëlartë thuhet se "Ne nuk bëjmë dallim midis pejgambereve" dhe duke

pasur parasysh se të gjithë pejgamberët me pjesëtarët e vet i kanë zgjidhur kundërshtimet e kohës së tyre, atëherë krejtësisht është e qartë se ai qëndrim i tillë kur'anor i përket pikërisht përmbajtjes së gjithëdepërtueshme të fesë: të besosh Allahu (xh. sh.) dhe të jetosh për realizimin e së mirës. Në kohën e Ibrahimit (a. s.) jetonte idhujtari i çoroditur i Mesopotamisë; Luti (a. s.) ka qenë i ballafaquar me tmerrshmërinë e ndjenjave të plota morale në popullin e tij; violenca e faraonit përjetoi humbje në misionin e pejgamberllëkut të Musait (a. s.); Isai (a. s.) zhvilloi luftë kundër çoroditjes së banorëve farizej... Në historinë përplot kontradiktakundërshtime, të gjithë ata, pejgamberët e Allahut, i kthehen njëherë e përgjithmonë të vërtetës, përkatësisht asaj: të besosh Allahun (xh. sh.) dhe të jetosh për realizimin e të mirës. Ky është qëllimi universal i fesë; ky është caku i saj. E, mjetet për realizimin e këtij qëllimi janë të ndryshme, varësisht nga rrethanat e posaçme historike; në të vërtetë, Kur'ani është më i përsosur për përkufizime të qëllimit dhe mjeteve për të.

KAMUFLIMI I QËLLIMIT TË ISLAMIT

Duke e lënë në trashëgim parimin e amshueshëm fetar, si dhe një numër aplikimesh të zbatimit, në zgjidhjen e kundërshtimeve në disa

segmente të historisë, njerëzit dhe breznitë shumë shpesh e kanë humbur shikimin e qartë në kufijtë midis qëllimit të Islamit dhe realizimit të atij qëllimi. Shumë herë ato në periudhën e vizioneve dekadente kanë mbetur qëllime sa për sy e faqe, që në të gjitha rastet do të thoshte “kthim prapa”, kthim në Islamin burimor. Në ato rrethana mbuluese (kamufleuse) të qëllimit burimor të Islamit, shumë thjesht, jo me kujdes dhe në mënyrë jokritike gjithçka përvetësohet për “sigurim”, “argumentim” dhe “mbrojtje” të Islamit. Feja rritet në konglomerat të besëtytnisë dhe të humbjes; në krahët e saj atëherë lindin drejtime dhe sekte të ndryshme, çka i vështirëson kundërshtimet në relacion botanjeriu, në vend të zgjidhjeve të saj, që është qëllimi i fesë së vërtetë.

Islami përmes Muhamedit (a. s.) ka përjetuar përtëritjen e madhe të fundit, të tërësishme, definitive; thelbi i mësimi i të gjithë pejgamberëve të Allahut është sintetizuar në shpalljen e fundit hyjnore, në Kur’anin Famëlartë. Me një shqyrtim të qartë në rrethanat konkrete të kohës së vet, me vetëdijen dhe ndjesinë në interpretimin e shpalljes, duke i shfrytëzuar të gjitha mjetet në dispozicion, Muhamedi (a. s.) dhe shokët e tij, brenda mundësive të tyre njerëzore, për një kohë të shkurtër arritën rezultate të shkëlqyeshme në luftën për qëllimin e Islamit. Duke depërtuar me pranishmërinë e tyre më thellë në botë dhe duke argumentuar dhe realizuar qëllimin e Islamit, muslimanët për një kohë të shkurtër riorientuan kahet e historisë dhe ndërruan faqen e “botës së vjetër” dhe, kështu, i kontribuan rritjes së qytetërimit bashkëkohor. Mirëpo, në kundërshtimet e tyre që ia bënë botës dhe aksioni i pranishëm i muslimanëve, për shkak të papërgjegjësisë së zhvillimit të mjetëve për arritjen e qëllimeve, plotësisht ngjet i mposhtur dhe i pasivizuar dhe pas pak kohe transformohet në sferën e dekadencës. Ky segment i historisë,

përveç tjerash, në vete përmban: rivendosjen e pushtetit dhe intuita kundër qëllimit të Islamit; jobarazia e besimtarëve, marrja e ideve degraduese për muslimanët etj. Kur’ani Famëlartë për muslimanët në kohën e dekadencës pushon të jetë libri në të cilin qartë ndahet ajo esenciale nga ajo joesenciale, përmbajtja prej formës; ai bëhet objekt i virtuozitetit vokalik dhe artistik¹, i afrueshëm vetëm për të zgjedhurit, e jo “për të gjithë njerëzit të jetë vërejtje”. Në praktikën e muslimanëve hartimi historik në të arriturit e qëllimit të Islamit nga e kaluara i preferohet vetë qëllimit, derisa vetë qëllimi për muslimanët ekziston vetëm në verbërimin nebuloz dhe konfuzion larg rrjedhës së vërtetë jetësore dhe detyrave që kërkohen prej nesh. Për të gjitha këto nebuloza (mjegullina) të qëllimeve islame dhe të dekadencës së saj në segmentet e ndryshme historike të muslimanëve ekzistojnë shumë faktorë të cilët drejtpërsëdrejti apo tërthorazi ndikojnë në gjendjen e sotme të gjallërimit dhe të kthimit në Islamin burimor në përgjithësi.

PËRTËRITJA E PARIMEVE BURIMORE PËRMES ZBATIMIT TË TYRE

Rimëkëmbja e parimeve dhe e aksionit Islam, që fillon në kohën bashkëkohore, në literaturë-jo drejt – shumë shpesh - njësohet me lëvizjet çlirimtare në botën muslimane, prej vetë fillimit mbështetet pikërisht në zgjidhjen e pyetjes themelore: afirmimin e përmbajtjes themelore të Kur’anit.

Rimëkëmbja është, në të vërtetë, kthim në Islamin burimor, që porosinë e tij të na bëhen pjesë e vetëdijes dhe pjesë e shikimit në botën tonë dhe në kohën tonë, udhëzim për

pjesëmarrje aktive në misionin pozitiv të njeriut. E, kjo supozon marrjen e monopolit në Kur’an dhe kthimi i tij jetës dhe mendjes së shëndoshë. Kur’ani duhet të bëhet program i njeriut në jetë dhe pjesë e lirisë së tij, me të cilën natyra dhe shoqëria me punën-veprimin e njeriut në të do të bëhet shpjegues i

tij themelor. Vetëm me parimet themelore islame, me të cilat qartë dallohet ajo e rëndësishmja nga e parëndësishmja, e vërteta nga e pavërteta, e mira nga e keqja; qëndron zhvillimi dhe përparimi i muslimanëve në këtë botë, kurse shpëtimi dhe shpërblimi në botën tjetër-ahiret.

Duke iu përmbajtur burimeve islame, njeriu bashkëkohor do të mund të realizojë shikimin e vet islam dhe të inkuadrohet në progres të përgjithshëm. Me një prezantim të këtillë, para muslimanëve bashkëkohorë qëndron obligimi i shfrytëzimit të të gjitha mjetëve bashkëkohore të civilizimit modern me qëllim që të realizohet qëllimi islam: të besosh Allahun (xh. sh.) dhe të jetosh për realizmin e të mirës. Kështu, me kthimin e Islamit burimor, gjithnjë e më tepër do t’i drejtohet së ardhmes dhe punës për të ardhmen. Muslimani inspirimet e veta vepruese do t’i drejtojë sipas burimeve islame, që të mund ta vërtetojë pozitën e vet në këtë botë, të cilën vetë e zgjodhi.

Modestia e MUHAMEDIT (alejhis-selam)

Tekste hyjnore të shumta flasin për atë se Muhamedi (alejhis-selam) ishte krijesa më e çmuar e Krijuesit të gjithësisë. Iu mundësua të zgjidhte në këtë botë atë që dëshironte, iu dha rasti të zgjidhte të ishte mbret i botës, të ishte engjëll, të posedonte pronë marramendëse dhe të mira të kësaj bote të pakufishme. Të gjitha këto oferta ishin të hapura për Muhamedin (alejhis-selam), mirëpo ai për veten u përcaktua dhe zgjodhi të ishte rob i Allahut, përkatësisht e zgjodhi modestinë. Modestia u mishërua në karakterin e tij dhe manifestohet në të gjitha nivelet e jetës, si në atë private, njëkohësisht edhe në jetën profesionale dhe shoqërore

I deja e kësaj nisme lindi nga disa miq dhe kolegë të mi, që për lexuesit e revistës “Hëna e Re” të shkruhet diç për jetën dhe veprimtarinë e Muhamedit (alejhis-selam). Pasi që ky nder më takoi mua, unë vendosa, njëkohësisht u përcaktova të shkruaj për tiparet dhe karakteristikat e këtij personaliteti të shquar dhe këtë nismë e titullova “Meritat e Muhamedi (alejhis-selam)”, ashtu që me vazhdimë do të prezantojmë nga një tipar ose karakteristikë të këtij pejgamberi të Allahut. Në kopshtin e virtyteve të Muhamedit (alejhis-selam) pa dyshim se do të gjejmë edhe modestinë e tij. Fillimisht e marrim këtë tipar të çmueshëm të Muhamedit (alejhis-selam).

Në dimensionin moral, modestia paraqitet një tipar shumë i rëndësishëm; ndërkohë, edhe në dimensionin fetar e njëjta i përket vlerës së veçantë. Muhamedi (alejhis-selam) është përshkruar me përshkrime të larta dhe metribute të plota. Në Kur’an është theksuar:

“Vërtet ti je me virtyte madhore.” (Kur’an, 68 : 4)

Ky përshkrim hyjnor e konfirmon gjithë atë që është transmetuar, që është treguar dhe që është folur se vërtet modestia ishte pjesë e mozaikut të moralit të përsosur të Muhamedit (alejhis-selam).

Tekste hyjnore të shumta flasin për atë se Muhamedi (alejhis-selam) ishte krijesa më e çmuar e Krijuesit të gjithësisë. Iu mundësua të zgjidhte në këtë botë atë që dëshironte, iu dha rasti të zgjidhte të ishte mbret i botës, të ishte engjëll, të posedonte pronë marramendëse dhe të mira të kësaj bote të pakufishme. Të gjitha këto oferta ishin të hapura për Muhamedin (alejhis-selam), mirëpo ai për veten u përcaktua dhe zgjodhi të ishte rob i Allahut, përkatësisht e zgjodhi modestinë. Modestia u mishërua në karakterin e tij dhe manifestohet në të gjitha nivelet e jetës, si në atë private, njëkohësisht edhe në jetën profesionale dhe shoqërore.

Çdokush në jetën shoqërore ka një

dritare (të quajtur status), përmes së cilës shfaqet ose ekspozohet. Muhamedi (alejhis-selam) u shfaq modest, i natyrshëm dhe original, larg çdo deformimi moral të qenies së tij reale. Një gjë e këllillë i mundësoi atij që çdokush (pavarësisht nivelit shoqëror që kishte) t’i afrohej dhe t’i bashkangjitej misionit që e kishte shpallës.

Pasqyra reale e imazhit të modestisë së Muhamedit (alejhis-selam) do të prezantohet pas definimit dhe përcaktimit të synimit të mesazhit hyjnor dhe ardhjes së tij në këtë jetë. Mesazhi i shpalljes dhe dërgimi i tij nuk iu përkiste të mirave të kësaj bote, por i përkiste përkushtimit të plotë të arritjes së kënaqësisë së përhershme të botës së amshuar. Synimi parësor i Muhamedit (alejhis-selam) ishte komunikimi i mesazhit islam tek e gjithë pjella njerëzore. Refren i shpeshtë i Muhamedit (alejhis-selam) ishte: “Unë jam rob i Allahut dhe i dërguar i tij”. Kjo ndjenjë manifestohet në shpirtin e tij dhe ka

shërbyer si një stimul i fuqishëm për të qenë plotësisht i nënshtuar ndaj Krijuesit në atë që kishte urdhëruar dhe në atë që kishte ndaluar. Nën ndikimin e forcës dhe trysnisë së kësaj ndjenje Muhamedi (alejhis-selam) nuk kishte dëshirë të lartësohej, të madhërohej dhe të lavdërohej jashtë asaj që ishte rob dhe i dërguar i Allahut. Disa shokë iu drejtuan atij me forma të këtilla: “o Muhamed, o zotëria jonë, o më i mirë nga të gjithë ne...”, por Muhamedi (alejhis-selam) ua ndaloi një gjë të tillë: “Unë jam Muhamedi, i biri i Abdullahut; jam rob i Allahut dhe i dërguar i Tij, andaj nuk dëshiroj të më lartësoni mbi atë që Allahu më ka lartësuar.” (el-Makdisi, el-Ehadithu-l-muhtare, 6, 96)

Duke e shpalosur qëllimin e dërgimit të tij, Muhamedi (sal-lallahu alejhi vesel-lem) ka folur edhe për rolin dhe pozitën e pejgamberëve të mëparshëm. Njëkohësisht, ka folur edhe për pozitën e tij që kishte në mesin e tyre. Mirëpo, i nxitur nga modestia, e urrente ekskluzivitetin

ndaj tyre, edhe pse Kur’ani ka folur për ekskluzivitetin e disa pejgamberëve në llogari të pejgamberëve të tjerë.

Modestia e Muhamedit (alejhis-selam) manifestohej edhe në raportet familjare dhe shoqërore. “Ishte në shërbim të familjes, ndërkohë, kur vinte koha e namazit, shkonte për të falur namazin”, është shprehur Ajsheja. Transmetime të ndryshme flasin për atë se i Dërguari i Allahut (sal-lallahu alejhi vesel-lem), edhe pse ishte krijesa më e favorizuar e Krijuesit, modestia e tij kishte shkaktuar që ai vetë të kujdesej për jeten e tij private, është kujdesur për aspektin higjienik, ushqimor dhe shërbime të tjera që i përkisnin jetës. Do të thotë se nuk ka kërkuar nga askush shërbime të veçanta, në kuptim të asaj se ai ishte pejgamber. Modestia e Muhamedit (alejhis-selam) paraqitet edhe në mjetet e transportit të asaj kohe, ashtu që si mjet transporti e ka përdorur gomarin, bile ka hipur njerëz të ngratë pas tij, të cilët nuk posedonin

mjete udhëtimi.

Modestia e Muhamedit (alejhis-selam) paraqitet edhe në një segment tjetër: nuk pajtohej që ndokush të ngrihej në këmbë në shenjë madhërimi ndaj tij. Sahabët, me gjithë respektin dhe dashurinë që kishin ndaj Muhamedit (alejhis-selam), me rastin kur kalonte pranë tyre ata nuk ngriheshin në këmbë. Një sjellje e tillë nga ana e sahabëve paraqitet si përgjigje ndaj dëshirës së Muhamedit (alejhis-selam), ngase ai e urrente që ndokush në shenjë madhërimi ndaj tij të ngrihej në këmbë. Një sjellje e kësajlloj modestie e Muhamedit (alejhis-selam) nuk kishte të bënte vetëm me sahabët (as’habët), por manifestohej edhe ndaj njerëzve të tjerë. Në fakt, një karakteristikë e kësajlloj prezantonte moralin e çiltër të origjinës së tij.

Adij b. Hatim, një personalitet i shquar i kohës, kishte ardhur te Muhamedi (alejhis-selam) për të mësuar të vërtetën e misionit të tij, prandaj e kishte ftuar Muhamedin (alejhis-selam) të shkonte tek ai në shtëpi. Shërbëtorja solli një shtrojë, me qëllim që të mos uleshin në tokë dhe atë shtrojë e vendosi midis Muhamedit (alejhis-selam) dhe Adiut, mirëpo Muhamedi (alejhis-selam) preferoi të ulej në tokë. Kjo sjellje e Muhamedit (alejhis-selam) bëri që Adiu të kuptojë se Muhamedi (alejhis-selam) nuk pretendon sundimin, ashtu siç e kishin akuzuar paria kurejshite.

Në kontekst të kësaj vlen të theksohet edhe kjo se i dërguari i Allahut (sal-lallahu alejhi vesel-lem) kur ishte në mesin e shokëve të vet, nga modestia, ulej në mesin e tyre sikur të ishte njëri prej tyre; ata që nuk e njihnin Muhamedin (alejhis-selam) e kishin vështirë të dallonin se cili prej tyre është Muhamedi (alejhis-selam), prandaj shpeshherë parashtronin pyetje se cili është Muhamedi. Tipar shumë i çmueshëm dhe karakteristikë madhore e Muhamedit (alejhis-selam), gjithsesi, ka qenë se ai nuk e ka nënçmuar, përkatësisht nuk e ka kthyer prapë asnjë dhuratë ose ushqim që i dhurohej, pavarësisht cilësinë ose vlerën e asaj që i dhurohej; nuk ka shprehur

mendjemadhësi, por me modesti dhe krahëhapur e ka pranuar.

Si vlerë kulmore e modestisë së Muhamedit (alejhis-selam) paraqitet në atë se nuk e ndjeu veten të nënçmuar asnjëherë nëse ulej dhe bisedonte me njerëz të ngratë, nevojtarë, fëmijë dhe gra. Nuk kishte ngarkesa dhe komplekse nëse rrugës ecte me persona të cilët kishin statusin e robit. Gjithmonë ka qenë në anën e tyre dhe vazhdimisht ishte në shërbim dhe i gatshëm për t'i ndihmuar ata në zgjidhjen e problemeve dhe brengave që i preokuponin në jetë; sillej butë ndaj tyre, ishte i sjellshëm, human dhe ledhatues.

Një nga format e modestisë së Muhamedit (alejhis-selam), në kontekst të marrëdhënieve shoqërore, paraqitet praktika e tij: kur ishte me ndonjë grup me shokët e tij, gjithmonë qëndronte në fund të grupit, me tendencë që askush të mos mungonte prej tij ose nga kontrolli dhe vëzhgimi i tij.

Këto janë disa forma që prekin modestinë e Muhamedit (alejhis-selam), që ishte mishëruar në të gjitha nivelet e jetës së Pejgamberit (alejhis-selam), të cilat duhet të shërbejnë si stimul për gjithë besimtarët në sjelljet e tyre në jetën e përditshme. Një përvojë e tillë është vlerë, ngase buron nga praktika e sjelljeve të një njeriu të madh, edukimi i të cilit kishte mbështetje dhe prejardhje hyjnore.

Vlen të theksohet fakti se Muhamedi (alejhis-selam), shikuar nga aspekti shoqëror, ishte krijesa më e çmueshme e Allahut, vulë e të gjithë pejgambereve, të cilit iu ishte premtuar grada dhe pozita më e lartë në botën e amshuar, ndërkohë në jetën e kësaj bote u shfaq si qenie shumë modeste. Një realitet i këtillë shkaktoi që me modestinë e tij t'i përfitojë zemrat e miliona, pse jo edhe miliarda njerëzve. Ky tipar i rëndësishëm kap vlera fetare dhe morale, ndërkohë paraqet vlerë qytetëruese nga thesari i trashëgimisë kulturore të Muhamedit (alejhis-selam), që ia vlen të kultivohet dhe të zhvillohet në jetën e përditshme.

Dashuroje të krijuarën për hir të Krijuesit

Kriteri i dashurisë është të duam për hir të Zotit (f. p.) e jo të duam për epshin. Nuk është e mundur që dikush të thotë se e dua Zotin, ndërsa nuk i dua njerëzit dhe atë që ka krijuar Ai. Kjo është absurde. Andaj, nuk është turp të dashurohesh, por turp është të mos dashurohesh. Paramendoni një njeri që nuk e do të dashurin/ën, nuk i do njerëzit... Parashtrijmë pyetjen se ky njeri a mund ta dojë Zotin?

ABAS JAHJA

Dashuria është pa dyshim një ndjenjë hyjnore. Është shkruar shumë për dashurinë, si: poezi, tregime, këngë e romane të ndryshme dhe është vërtetuar se dashuria është aq e madhe, saqë nuk e nxë as universi dhe si e tillë ajo gjen vend në zemrën e njeriut.

Kur flasim për dashurinë, duhet të kemi kujdes të madh se çka do të kuptojmë me të. Me dashurinë nuk duhet të kuptohet epshi ose, thënë ndryshe, dëshirat e epshit si dëshirë dhe ndjenjë kalimtare të kësaj bote. Ky është një perceptim shumë i gabuar dhe, për fat të keq, njeriu i sotëm, bashkëkohor, noton mbi këtë perceptim të gabuar.

Nëse dëshirojmë që të vërtetohemi në këtë se a kemi dashuri të vërtetë ose cila është dashuria e vërtetë, pikësepari duhet të dimë kriterin e dashurisë. Parashtrijmë pyetjen se cili është kandari i dashurisë?

Përgjigja është e shkurtër dhe e thjeshtë! Ajo është sakrifica, sepse sa mund të sakrifikojmë për të dashurin, aq edhe e duam atë, si p.sh.:

nëse harxhon të holla për t'i realizuar dhe plotësuar dëshirat e epshit, do të thotë se e do dhe i shërben epshit;

nëse vepron dhe shërben për të mirën e njerëzve, do të thotë se i do njerëzit.

Shkurt thënë, për çka sakrifikon, atë edhe e do.

Duhet të dimë se të gjithë njerëzit nuk janë të njëjtë dhe të barabartë për nga aftësitë dhe kapacitetet. Dikush kupton menjëherë, dikush me dy, tri ose me më shumë herë, e dikush tjetër fare edhe nuk kupton. Ja, pra, si shembull më të mirë në historinë islame e kemi shembullin e Ebu Bekrit (r. a.), i cili sa i tha i Dërguari i Allahut (f. p.) që ta pranonte Islamin, ai pa asnjëfarë diskutimi e pranoi Islamin, veprim

që manifestonte një sakrificë për dashurinë që ai e kishte ndaj të Dërguarit të Allahut (f. p.). Tërë pasurinë që kishte ia dhuroi të Dërguarit për të mirën dhe përparimin e fesë islame. Allahu (f. p.) në Kur'an thotë:

“Dhe, ata që besojnë kanë dashuri të flaktë për Allahun”.

Prandaj, duhet të dimë se nuk ka barazi; nuk ekziston fjala *barazi*. Kjo fjalë është artificiale dhe është shpikur nga vetë njerëzit. Allahu (f. p.) nuk krijon dy herë të njëjtën gjë. Në këtë mund të vërtetohemi në shumë raste, si p.sh. edhe pikat e shiut, bile, asnjëra nuk janë të njëjta me tjetrën. Kjo në të njëjtën kohë vërteton fuqinë dhe madhësitinë e Zotit. Nga këtu del se nuk jemi të barabartë. Barazia është shfrytëzim i të drejtave.

Për fat të keq, ka raste kur ne njerëzit bëjmë gabime duke menduar se bëjmë mirë. Në të shumtën e rasteve, ky është rezultat i sistemit edukativ të gabuar, për të

cilin ne mendojmë se është i drejtë: kështu, ne nuk mund ta shprehim dashurinë tonë ndaj të afërmeve ose ndaj atyre që i duam, si p.sh. bashkëshorti nuk e shpreh dashurinë ndaj bashkëshortes ose anasjelltas, duke menduar se kjo është turp, e në anën tjetër punohen punë të cilat janë rreptësisht të ndaluara nga Allahu (f. p.).

Duhet të dimë se shprehja e dashurisë nuk paraqet turp në fenë islame, përkundrazi ajo preferohet edhe nga vetë i Dërguari i Allahut (f. p.).

Ai sillej shumë mirë me bashkëshorten e vet dhe kishte dashuri të madhe ndaj Hazreti Ajshe (r. a.). Andaj, nuk është turp të dashurohesh, por turp është të mos dashurohesh. Paramendoni një njeri që nuk e do të dashurin/ën, nuk i do njerëzit... Parashatrojmë pyetjen se ky njeri a mund ta dojë Zotin?

Për të dashur Zotin duhet që të duam atë që ka krijuar Zoti. Poeti i

famshëm islam Jonuz Emre thotë:

“E dua të krijuarën për hir të Krijuesit”.

Të gjitha problemet dhe mosmarrëveshjet e botës bashkëkohore që ndodhin në shoqëri burojnë nga mosdashuria. Prandaj, si çdo gjë që ka ushqimin e vet, edhe dashuria për të mbijetuar e ka ushqimin e vet. E, ushqimi i dashurisë është shfaqja e saj. E, kjo duhet të shprehet me fjalë dhe të vërtetohet me sakrificë.

Me fjalën *dashuri* nuk duhet të kuptojmë dashurinë kalimtare, sepse ajo nuk është dashuri. Kriteri tjetër i dashurisë është të duam për hir të Zotit (f. p.), e jo të duam për shkak të epshit. Nuk është e mundur që dikush të thotë se e dua Zotin, ndërkaj nuk i dua njerëzit dhe atë që ka krijuar Zoti. Kjo është absurde.

Nëse nuk i duam krijesat, nuk mund ta duam Krijuesin. Si shembull mund të theksojmë se nëse nuk e duam pikturën, nuk mund ta duam piktorin. Është mashtruar ai që thotë se e dua Allahun (f. p.) dhe të Dërguarin e Tij, mirëpo nuk i dua njerëzit.

Ai që e thotë këtë është vetëm gënjeshtar.

Dashuria nuk buron nga logjika. Prandaj, edhe nuk ka njeri që dashurohet sipas logjikës së tij. Njeriu kur dashurohet i humb mendtë dhe nuk mund të logjikojë. Kjo është një e vërtetë e gjithmbarshme.

Dashuria kërkon përkushtim dhe sakrificë. Prandaj, secili musliman duhet të dijë se nëse nuk dashurohet në atë që është e përhershme, ai do të dashurohet në atë që është kalimtare, do të ndjek egon dhe epshin e vet dhe do të bëhet rob i epshit të tij dhe i djallit të mallkuar.

Tash parashatrojmë pyetjen: a nuk është më mirë që të dashurohemi tek Allahu (f. p.) dhe të jemi të gatshëm të sakrifikojmë për Të dhe fenë e Tij, sesa të jemi të dashuruar në vetveten dhe ta ndjekim djallin e mallkuar, i cili do të ikë prej neve në ditën kur do të jepet llogari përpara Krijuesit absolut?...

ISLAM MODERN?!

Ata që besojnë se Kur'ani është nga Allahu, duhet ta kuptojnë se nuk mund që ai t'i përshtatet shekullit XXI, por, përkundrazi, shekulli XXI duhet t'i përshtatet Kur'anit. Një akt i ndaluar (haram) i shek. VII, është po i njëjtë edhe në shek. XXI

ABDUN-NUR TVËRKOVIÇ

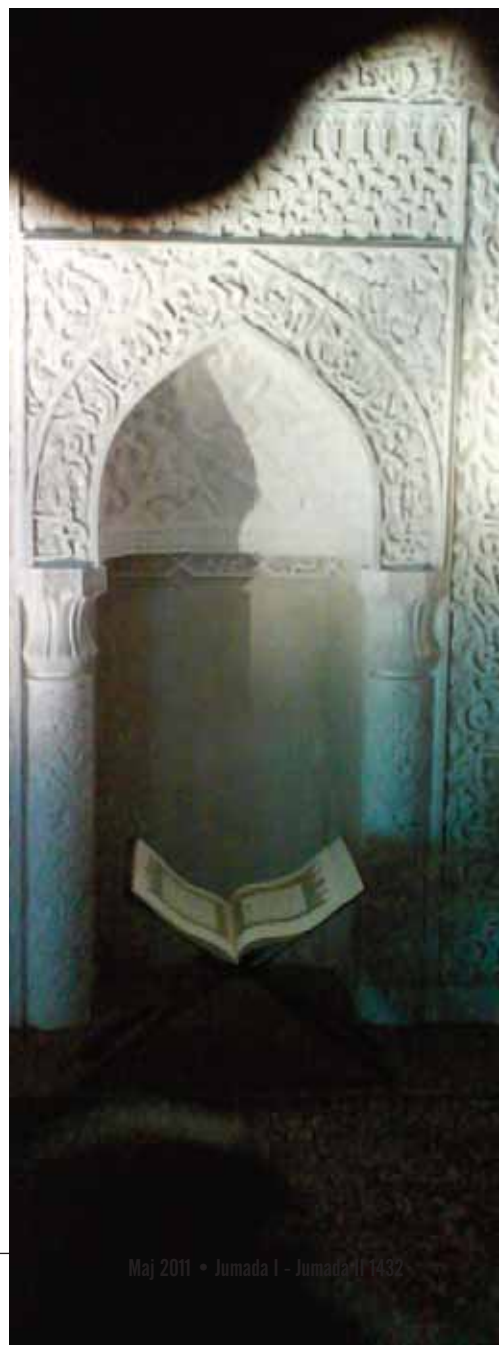
Ajo që dje ishte moderne, sot nuk është; që do të thotë se gjërat janë kalimtare dhe se duhet ndërruar me diçka që do të pranohej prej nesh. Nuk ka nevojë për më tepër mend që të kuptohet se të qenët i dëgjueshëm ndaj Zotit nuk ka të bëjë fare me këtë apo me atë shekull, përkatësisht dëgjueshmëria nuk është fare moderne, porse është një përcaktim për tërë jetën, për të gjitha gjeneratat.

Perëndimorët (pabesimtarët) bënë që muslimanët t'i "ndajnë" në tri grupe:

Xhahilët (të paudhëzuarit në Islam). Ky grup për ta është nga më të preferuarit, pasi që me të mund të punojnë si të duan, për shkak se, gjithashtu, jeta dhe të menduarit e një xhahili nuk dallon edhe aq nga ai i një perëndimori. Këta, thuajse, plotësisht i kanë përqafuar vlerat perëndimore, ndërkohë që i kanë mohuar ato islame. Hidhërohen kur besimtarët iu thonë që kanë lëshuar rrugën islame; mbase ky grup nuk është edhe aq i vogël. Konsiderohet si njëra nga arsyet më të madhe të asaj se pse nuk mund të krijohet një shtet i drejtë islam. Një këshillë për këtë grup do të ishte: "Emri juaj nuk ju bën musliman. Ju duhet të mësoni fenë dhe atë ta jetësoni në praktikë!"

2. Reformistët. Këta janë muslimanë të cilët nuk e lënë namazin, agjërimin apo disa parime të tjera fetare, mirëpo janë të gatshëm të bëjnë disa kompromise me perëndimoret në kurriz të Islamit (dhe në kurriz të gjendjes së tyre në Ditën e Llogarisë), kështu që perëndimi përqeshet me ta, duke iu krijuar për femrat muslimane "kostume deti sipas sheriatit", duke iu krijuar një harmoni muzikore nga ezani i nderuar dhe violina e "djallit", si dhe shumë përzierje të tjera qesharake, me qëllim që një ditë vlerat "perëndimore", në këtë përzierje, plotësisht ta lënë nën hije atë që prezanton Islami.

Në këtë mënyrë, ky grup reformistësh është tërhequr nga parimet e fesë dhe është "përqendruar" në gënjeshtrën e madhe, në atë që e quajnë *Islam modern*. Le t'i shikojmë pak këto shprehje nga aspekti dhe prejardhja etimologjike. Shprehja *Islam* është arabe dhe ka kuptimin e të nënshtruarit ndaj Zotit, ndërsa shprehja *modë* rrjedh nga gjuha frënge, e fjalës "mode", e cila, sërish, ka një prejardhje nga latinishtja, prej fjalës "modus", e që do të thotë *mënyrë*. Në përditshmërinë tonë, shprehja *modë* nënkupton diçka që i përgjigjet trendit (shijes) të kohës. Atëherë, ç'lidhje ka shprehja "Islam", që nënkupton nënshtrimin e plotë dhe të vazhdueshme ndaj

Zotit, me shprehjen "modern", që gjërat i ngërthen, pak a shumë, vetëm në një periudhë kohore. Ajo që dje ishte moderne, sot nuk është; që do të thotë se gjërat janë kalimtare dhe se duhet ndërruar me diçka që do të pranohej prej nesh. Nuk ka nevojë për më tepër mend që të kuptohet se të qenët i dëgjueshëm ndaj Zotit nuk ka të bëjë fare me këtë apo me atë shekull, përkatësisht dëgjueshmëria nuk është fare moderne, porse është një përcaktim për tërë jetën, për të gjitha gjeneratat. Ata me zemra të sëmura nocionin *Islami modern* e interpretojnë në atë mënyrë që ajo që vlente dikur, nuk vlen sot. Disa aspekte të fesë i konsiderojnë si të kaluara dhe se, sipas kritereve të tyre të marra, vetëdija njerëzore ka shënuar progres, për arsye se është në gjendje që brenda 24 orëve të udhëtojë në çdo cep të planetit, falë teknologjisë gjithnjë e në rritje, andaj dhe, sipas tyre, këto janë disa gjëra që njeriun do të duhej ta bënë më të "pavarur" nga Zoti.

Muslimanët nuk duhet të qëndrojnë symbyllur përpara këtij progresi të madh në industri, teknologji, komunikacion, e në fusha të tjera, porse nuk duhet kthyer këtë në një objekt adhurimi, ose më saktë, nuk duhet këto gjëra të merren si për zot, në mënyrë që të adhurohen. Ky lloj zhvillimi duhet të pranohet në kuadër të sheriatit.

Ata që besojnë se Kur'anit është nga Allahu, duhet ta kuptojnë se nuk mund që ai t'i përshtatet shekullit XXI, por, përkundrazi, shekulli XXI duhet t'i përshtatet Kur'anit. Një akt i ndaluar (haram) i shek. VII, është po i njëjtë edhe në shek. XXI.

Nëse do të na kishte pëlqyer nocioni "Islami modern", atëherë le ta kuptojmë atë në këtë mënyrë: "Islami modern është kur programi kompjuterik fillon me BISMIL-LAH (në emër të Allahut); Islami modern është kur teknika dhe shkenca e udhëzojnë individin në fenë e Zotit; Islami modern është kur shkencëtarët të zbulojnë diç të re, ne (muslimanët) t'u themi që kjo, në

Kur'anin fisnik, gjendet që para shumë shekujsh; Islami modern është feja e Allahut, e cila është e modës që nga Ademi (a. s.), e deri para Ditës së Gjykimit."

3. Fundamentalistët (ata që iu përmbahen bazamenteve islame). Ky grup akuzohet për fanatizëm vetëm për shkakun se nuk dëshirojnë që fjala e Allahut të zëvendësohet me atë të njeriut. (Megjithëse kjo shprehje, për kohën tonë, ka ngjyrimë dhe kuptime të ndryshme, për perëndimorët, kjo u dedikohet të gjithë atyre që kërkojnë që sheriatu islam të jetë sistemi dhe formula bazë, mbi të cilën, individit dhe shoqëria islame, do ta konceptonte jetën dhe shtetin – M.A.)

A është shteti islam një shtet totalitar?

Disa totalitarizmin e kanë vlerësuar si një lloj fashizmi, që është e saktë, ndonëse ky vlerësim nuk është i mjaftueshëm, për arsye se ajo e cila veçohet si karakteristikë kryesore e regjimit totalitar është pushteti i fuqishëm mbi çdo individ, të cilit nuk i lejohet në asnjë mënyrë të mendojë ndryshe nga ata që i përkasin pushtetit. Një kontroll i këtillë nuk mund të arrihet ndryshe veçse me diktaturë.

Megjithatë, në shtetin islam gjërat qëndrojnë ndryshe. Njerëzit mund të jetojnë të lirë; edhe pse mund të ketë nga ata që kanë ndonjë paragjykim apo mendim negativ ndaj Islamit apo sistemit islam, sërish atyre askush nuk mund t'ju shkojë në gjysmë të natës dhe t'i arrestojë apo t'i keqtrajtojë. Islami, bindjet e tyre, i toleron. Me rëndësi është bindja dhe respektimi i ligjit, ndryshe nga totalitarizmi, i cili jo vetëm që kënaqet me respektimin e ligjit, porse kërkon nga individit që edhe shpirtërisht të jetë me atë që e urdhëron. Në rast se ka bindje tjetërfare, ai likuidohet.

Me fjalë të tjera, një shtet sheriatik, assesi, nuk mund të jetë totalitar.

A është shteti islam një shtet teokratik?

Teokracia nënkupton qeverisjen ku pushteti i takon Zoti, dhe kjo është kuptuar në atë mënyrë që njerëzit, të cilët udhëheqin me popullin, janë prej atyre që pranojnë "frymëzim nga Zoti" dhe në këtë mënyrë kanë mundësi të veprojnë me botën çfarë të dëshirojnë. Një vlerësim të këtillë nuk e kanë muslimanët.

Sipas të parëve, udhëheqësit shndërrohen në figura "të shenjta" dhe në sinjeritetin e veprimeve të tyre nuk guxohet të dyshohet.

Kisha katolike të drejtën e qeverisjes e mbështet në bazë të shënimit që gjendet në Ungjill (libër i cili, sigurisht, nuk paraqet një material të saktë hyjnor).

Unë ty të them: "Pjetër, ti je si një shkëmb, dhe mbi atë shkëmb do ta ndërtoj kishën, të cilën nuk ka për ta kapluar zjarri. Ty do t'i jap çelësat e mbretërisë, dhe çdo gjë që do të lidhësh ti në tokë, e lidhur do të jetë edhe në qiej, dhe se çdo gjë që ti do të falësh në tokë, e falur do të jetë edhe në qiej."

Në bazë të kësaj, priftërinjtë e kanë ngritur kishën mbi varrin e Pjetrit, kurse trashëgimtarët e tij konsiderojnë se Zoti ua ka lejuar ta "lidhin dhe zgjidhin" popullin, si dhe nuk mund të gabojnë, për shkak se janë të frymëzuar. Gjatë historisë, kur pushteti ishte në duart e Kishës, dihet fare mirë se çfarë inkuizicioni ka pasur. Sa e sa njerëz janë djegur në turmën e drurëve, duke i akuzuar me forma shumë banale. Po ashtu, dihet shumë mirë se çfarë fati kanë pasur dijetarët dhe shkencëtarët që nuk janë pajtuar me disa nga pikëpamjet mbizotëruese të Kishës së asaj kohe.

Nga ana tjetër, si qëndrojnë gjërat në Islam?

Udhëheqësit duhet të jenë në shërbim të shoqërisë, e jo shoqëria në shërbim të tyre;

Udhëheqësit caktohen përmes zgjedhjeve, e jo sipas dinastisë;

Udhëheqësit nuk lejohet të bien ndesh me mësimet e Librit të Zotit, madje edhe njerëzit më të thjeshtë

mund t'i udhëzojnë kah e drejta;

Qeveritarët muslimanë nuk mund të pretendojnë se janë të pagabueshëm dhe të shenjtë, për faktin se këtë e demanton vetë Kur'ani.

Me këto parime, dhe me shumë të tjera, shteti islam nuk mund të llogaritet si një shtet teokratik.

Disa vërejtje

Për shtetin islam nuk është e domosdoshme që të ekzistojë i Dërguari (s.a.v.s.), apo ndonjë nga shokët (as'habët) e tij, për shkakun se këta nuk janë ata që e shpikën Islamin, por është Islami ai që iu dha emër atyre.

Shkaku se pse nuk ka një shtet islam qëndron te vetë muslimanët, përkatësisht te dobësia e tyre, për shkak të dhënies së tyre pas kënaqësive, ndërsa të tillëve Zoti nuk ua mundëson që t'i shijojnë mirësitë e shtetit islam.

Shteti islam nuk është një utopi, por një realitet. Ka ekzistuar disa herë; gjë që tregon se mund të ekzistojë sërish.

Shteti islam nuk mund të paraqes

një drejtësi të plotë ideale (kjo për shkak të organizimit dhe gabimeve njerëzore), sepse drejtësia absolute mund të realizohet vetëm në botën e ardhshme (Ahiret). Por, shteti islam, prapëseprapë, është një sistem më i mirë praktik për të jetuar.

Shtetit islam nuk i skadon afati. Këtij sistemi Perëndimi i ka huazuar shumë detaje dhe ato i zbaton sot në botën e tij moderne. P.sh.: Zgjedhjet e lira dhe të përgjithshme, ndërrimin e udhëheqësve të paaftë, garantimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të njeriut dhe shumë gjëra të tjera.

Pse perëndimorët nuk e dëshirojnë një shtet të drejtë islam?

U përmend më parë se për një "komunitet" njerëzish nuk do të ishte i mirëseardhur krijimi i një shteti që do ta kthente drejtësinë në planet. Kjo për faktin se njerëzit e tillë drejtësinë e zbatojnë në përshtatje me interesat e tyre, ose në bazë të ligjeve njerëzore, feve të shpikura apo në bazë të parimeve të një Islami të shtrembëruar. Dhe, kur

këtyre u prezantohet një shtet i drejtë islam, me shumë neveri e refuzojnë atë. A thua, vallë, përse e bëjnë këtë? E bëjnë për shkak se nuk mund ta paramendojnë që dikush t'ua ndalojë dashuriqat publike nëpër parqe, dehjen nëpër kafene, hapjen e shtëpive publike, rastet seksuale nëpër zyra dhe shkolla e të ngjashme.

Ëndja e tyre në realizimin e dëshirave epshore është më e madhe sesa dëshira për drejtësinë. Liria për shijimin e një jete me vese anormale është më e çmueshme sesa dëshira për t'u çliruar prej pushtetarëve tiranë.

Ja, këto ishin disa pika përmes të cilave u pa se pse nuk dëshirohet shteti i drejtë islam. Një shtet i drejtë islam dhe, ndërkombëtarisht, me një ndikim, do të ishte një shpresë dhe një mundësi më e madhe për një drejtësi dhe mirëqenie më të sigurt.

(Burimi: Preporod – 30 godina: 1970 – 2000, Tekste të zgjedhura, El-Kalem, Sarajevë, 2000, fq. 760-762.)

*Përshtati me disa shtesa:
Mehas Alija*

Metodat dhe teknikat e hulumtimit në lëndën Etika e religjioneve

MALLZIM ZENDELI

Në shumicën e lëndëve mësimore kemi metoda dhe teknika të shumta në realizimin e procesit mësimor dhe në zbatimin e standardeve të reja në strukturën ERR. Në këtë mënyrë, në lëndën ETIKA E RELIGJIONEVE kemi zbatim të disa metodave dhe teknikave. Në këtë grup hyjnë: Projekti kërkimor, Intervista, Pyetësori, Vrojtimi dhe Ekskursioni.

8.1. Projekti kërkimor

Është vlerësuar si metodë që kërkon praktikimin e disa metodave si: intervistën, vrojtimin, studimin e rastit. Karakteristika të kësaj metode:

- Zbatimi i saj kërkon më shumë se një orë mësimi.
- Kërkohet të shfrytëzohet informacioni dhe njohuritë e nxënësit nga më shumë se një lëndë.
- Shfrytëzon njohuritë vetjake të nxënësit dhe njohuritë e tyre të marra nga burime jashtëshkollore.

Epërsitë:

- Kultivon aftësinë e hulumtimit.
- Aftësinë për të mbledhur informacion.
- Aftësinë për të bërë vrojtime të thjeshta.
- Aftësinë për të hequr paralele

midis informacioneve të grumbulluara nga burime të ndryshme për të njëjtin problem.

- Aftësinë për të veçuar detaje që lidhen me një dukuri ose ngjarje.

- Aftësinë për të fiksuar 'të veçantën', 'tipiken' në një situatë problemore gjatë studimit të një dukurie shoqërore ose diçka tjetër.

8.2. Intervista

Është bashkëbisedim mes dy nxënësve, ku njëri vihet në rolin e intervistuesit dhe tjetri në rolin e të intervistuarit.

Nxënësit duhet të ndihmohen që të përcaktojnë qëllimin e intervistës.

-Njerëzit që do të intervistohen formulojnë pyetje të shkurtra, të qarta, të drejtpërdrejta.

Epërsitë:

- Kultivon aftësitë dhe teknikën e komunikimit.
- Ndhmon nxënësin të bëhet një dëgjues i mirë.
- Të rendit pyetjet si duhet.
- Të drejtojë pyetje të parashi-kuara dhe të improvizuara.

8.3. Pyetësori

Pyetësori është një teknikë që e vë nxënësin përballë detyrës që të formulojë dhe të rendit pyetje të ndryshme rreth një problemi të caktuar.

Pyetësori mund të përdoret brenda dhe jashtë orës së mësimi. Për këtë nxënësit duhet të mësohen: të mësojnë si formulohen pyetjet, kujt i drejtohet pyetësori, elementet përbërëse të pyetësorit, lënia e hapësirës pas pyetjeve të pyetësorit, hartimi i pyetjeve që kërkojnë përgjigje alternative.

Epërsitë:

- E mëson nxënësin të formulojë pyetje të llojeve të ndryshme.
- E ndihmon nxënësin të grupojë pyetjet sipas problematikës.

8.4. Vrojtimi

Është metodë që e vë nxënësin në rolin e vëzhguesit, kërkon të vrojtojë dhe të mbajë shënim për gjithçka që ndodh gjatë procesit të vëzhgimit, ose të fotografojë raste të veçanta gjatë vëzhgimit, të përpunojë dhe të publikojë përfundimet.

Epërsitë:

- Vrojtimi ndihmon nxënësin:
- Të hulumtojë detaje të një dukurie, si nga shkencat e sakta, ashtu edhe nga ato shoqërore.
- Të regjistrojë në kujtesë atë që ndodh.
- Të krijojë përvojë vetjake.
- Të nxit nxënien logjike.
- Të afrohet me konkretin kur bëhen vërtetime në shkencat e përpikëta.

8.5. Ekskursioni

Ekskursioni është një metodë e veçantë mësimdhënieje, që kryhet me qëllim që nxënësit të njohin objektet, dukuritë, proceset dhe ngjarjet në mjedisin e tyre natyror. Është një nga mënyrat për ta bërë mësimin real. Ekskursioni mund të zgjat më tepër se një, dy ose disa orë mësimi, gjithë ditën ose disa ditë.

Bibliografi

- AEDP: Metoda të mësimdhënies (Grup autorësh). Botimet "Toena". Tiranë, 1999.
- Dibra, Gëzim, Dizdari, Islam: Metodologjia e mësimdhënies. Camaj-Pipa. Shkodër, 2004.
- Jyce, Bruce; Weil Marsha: Models of teaching. New Jersey, 1980.
- Haxhillari, Liri: "Metodat e mësimdhënies" në "Kurrikula dhe shkolla", Gjuhë shqipe dhe lexim letrar 10. Tiranë, 2006, F.15.
- Hoti, Irida: "Të mësuarit formal dhe joformal" në Buletin shkencor, Seria e shkencave didaktike, Viti XXXIX i botimit., nr. 59, 2009.
- Hoxha, Safet; Luli, Faik; Dizdari, Islam: Metodika e gjuhës shqipe. Për klasat I-IV të shkollës 8-vjeçare. SHBLSH, Tiranë, 1987, 106 faqe.
- Kaimi, Liljana: "Për një konceptim bashkëkohor në mësimdhënie e mësimnxënie" në "Kurrikula dhe shkolla", Gjuhë shqipe dhe lexim

letrar 11, Tiranë, 2007, F. 93.

- Kazazi, Nj; Garuci, N; Zhabjaku, N: Didaktikë e gjuhës shqipe, Tiranë, 2005.

- Lafe, Virgjini: "Mendime rreth përdorimit të disa metodave në mësimdhënien e gjuhës shqipe", "Gjuha shqipe dhe letërsia në shkollë", ISP, Tiranë, 1981, nr. 7, f. 100 - 105.

- Luli, Faik: Këndimi dhe leximi letrar në ciklin e ulët" (Material metodik në ndihmë të mësuesve), Tiranë, 1973.

- Luli, Faik: "Konkretizimi në lëndën e gjuhës shqipe si element i modernizimit të procesit mësimor", Buletin shkencor, viti X, 1973, nr. 2 (14) . F. 14.

- Luli, Faik: Metodika e leximit letrar dhe letërsisë, SHBLSH, Tiranë 1987.

- Murrja, Mensur: "Përsosja e mëtejshme e metodave, faktor me rëndësi për formimin gjuhësor të nxënësve të shkollës 8-vjeçare". - "Gjuha shqipe dhe letërsia në shkollë", ISP, Tiranë, 1987, nr. 16, f. 92-97.

- Mustafa, Avzi: Didaktika e gjuhës shqipe dhe e leximit letrar (për ciklin e lartë të shkollave fillore). "Logos-A", Shkup, 2002.

- Orlich, Harder, Callahan, Kravas, Kauchak, Pendegrass, Keogh: Strategjitë e të mësuarit. Eureka, Tiranë, 1995.

- Qendra e Trainimit dhe Kualifikimit

"Zoti ynë bëne të sotmen tone më të mire se të djeshmen, ndërsa të nesërmen tone më të mire se të sotmen".

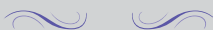
Hadith kudsijë:

Allahu xh.sh thotë: "Unë jam në mendimin e robit tim kur ai më kujton Mua, Unë jam me të kur ai më përmendën Mua, nëse më përmendën Mua në veten e tij, e përmendi Unë atë në Vetën Time, nëse me përmendën në një masë, e përmendi Unë atë në një masë më të mirë se ajo, nëse afrohet nga Unë një shpull, afrohem kah ai një krahë" (transmeton muslimi)

SPROVAT TONA

A është zgjidhje izolimi i besimtarit?

Ne muslimanët u bëmë viktimë e mendjes së paaftë, viktimë e paaftësisë morale, e pretendimeve boshe, e vetëkënaqësisë dhe akuzimit të të tjerëve. Vallë, a thua Islami do të ketë sukses nga përhapja e kësaj gjendje? Si mundet që i përparuari të trembet nga i prapambeturi e të shndërrohet në pasues të tij?

NESIM BAJRAMI, VITI IV

Rruga e veprimit islam është e shtruar me ferra, e përcjellë me sprova. Provokimet të cilat qëndrojnë në këtë rrugë janë të mëdha, kurse forcat të cilat e pengojnë Islamin janë të shumta.

Për besimtarin musliman është më mirë të ikë me fenë e tij, të tërhiqet tërësisht dhe të izolohet nga të gjitha këto grupe, apo...

Nëse në besimin e tij ka ende dritë qiriri, për të është më mirë ta ruajë atë, që të mos e fikin errësirat që dominojnë, apo...

Asnjë nga këto gjëra nuk e lejojnë apo arsyetojnë izolimin (ikjen). Dijetarët thonë: "E vërteta është se drita e qiririt, kurrë nuk mund të

fiket, qoftë edhe nëse të gjitha errësirat e botës mëtojnë ta bëjnë këtë, prandaj të mirë e të vyeshmit nuk duhet ta mbështesin ikjen, nëse e keqja është përfshirë gjithkund”.

Prandaj, njeriu i mirë e i vyeshëm që sot e preferon ikjen është ai që e përgatit për nesër gjëllitjen e të keqes. Madje nëse i shpëton asaj ai vetë, me siguri se ajo ka për t’i gjëllitur fëmijët e tij nesër ose pasnesër....

Ndodh që besimtari i izoluar të arsyetohet e të thotë se do të jetë më i qetë, më i freskët dhe më i pushuar, do të jetë në gjendje që më shumë ta përmend Allahun, por ky arsyetim është i papranuar, sepse njoftimi i të paditurve me Zotin e tyre dhe përkujtimi i njerëzve për Mbikëqyrësin dhe Kujdestarin e punëve dhe begative të tyre është më i dobishëm sesa pastrimi i shpirtit dhe rehatia e kokës. Përkujtimi i njerëzve për Allahun është maja e dhikrit që kërkohet nga besimtari, njoftim i tyre me dispozitat e Allahut, detyrat që i kanë ndaj Tij, si dhe udhëheqja e tyre në bazë të shpalljes së Tij. Shkatërrimi i feve të mëparshme u bë nga njerëz që preferuan jetën në margjinat e shoqërisë dhe që mbështetjen e të vërtetës e llogaritën si barrë të rëndë që ata kurrë nuk mund ta mbanin, duke thënë se është më mirë t’i lëmë ata në humbje dhe devijim e ne të kënaqemi me udhëzimin që na është dhënë!

Ky lloj i njerëzve është ai që iu thoshte atyre që urdhëronin për të mirë dhe ndalonin nga e keqja: *“Përse këshilloni një popull, kur e dini se Allahu do ta zhdukë ose ndëshkojë me ndëshkim të ashpër?”* (El-A’raf, 164).

Ky lloj i njerëzve nuk na jep shenja të mira që të rrimë të qetë, por edhe frikësohemi, kur kemi parasysh fjalët e Allahut të Madhërishëm: *“A ka pasur njerëz të mençur te popujt para jush, të cilët i pengonin ngatërresat në Tokë, përveç disave prej tyre që i*

shpëtuam Ne?! Ata që bënë të këqija, jepeshin pas kënaqësive dhe ishin gjynahqarë”. (Hud, 116)

Kuptimin e këtij ajeti e vërteton ajeti tjetër, që thotë: *“Por, kur e haruan atë për të cilën ishin paralizuar, Ne i shpëtuam ata që i këshillonin, kurse i ndëshkuam ashpër keqbërësit, për shkak të mosbindjes së tyre”.* (El-A’raf, 165)

Puna për Islam është obligim, sepse është bazë që Allahu i ngarkoi njerëzit me të: *“O ti, i Dërguar! Komunikojë atë që t’u zbrit prej Zotit tënd, e nëse nuk e bën (kumtimin në tërësi), atëherë nuk e ke kryer detyrën (revelatën-risalën)”.* (Maide, 67) *“Ata të cilët i fshehin argumentet dhe faktet që Ne i shpallëm, e pasi që ato ua sqaruan njerëzve në librin, të tillët i mallkon Allahu, i mallkojnë edhe ata që mallkojnë”* (Bekare, 159). Ndërsa, Resulull-llahu sal-lallahu alejhi ve sel-lem, thotë: *“Kush sheh prej jush ndonjë gjë të dëmshme (munker, të urrejtur), le ta mënjanojë me dorën e vet, e nëse nuk ka mundësi, me gjuhën e vet, e nëse nuk ka mundësi, me zemrën e vet, por kjo është shkalla më e ulët e besimit”.* (Tirmidhiu)

Vetëm Allahu (xh. sh.) i di fshehtësitë e atyre që heshtin ndaj mbështetjes së të vërtetës dhe rezistencës kundër të pavërtetës: se a është ky pasivitet që shpreh dobësi dhe mposhtje? Ndonëse Allahu e njeh refuzimin e tyre të brendshëm. Apo, është ky mosinteresi dhe vlerësim i gabuar i pasojave? Sido që të jetë, shpërfillja e devijimit duke e lënë atë të mbisundojë jetën e përditshmë, pa dyshim që sjell goditjen e pashmangshme të kaderit, që nuk le gjë, nuk kursen gjë: *“Zoti yt kurrë nuk do t’i shkatërronte qytetet padrejtësisht, nëse banorët e tyre do të ishin të ndershëm”.* (Hud, 117)

Le ta shqyrtojmë me vëmendje të plotë fjalinë e fundit! Allahu thotë: *“...nëse banorët e tyre do të ishin të ndershëm (përmirësues)”,* e nuk thotë: *“...nëse banorët e tyre ishin*

të mirë (të vyeshëm)”! Kjo është kështu, sepse ndershmëria ose mirësia individuale, e fshehur diku larg, nuk pikëllohet për besimin e dobët, e as që çan kokë për dështimin e së mirës, është ndershmëri dhe mirësi e pavlerë dhe e padobishme! Bëhu i mirë, mirëbërës, përmirësues, i udhëzuar dhe udhëzues.

Nuk është e udhës që të rrish larg e të presësh se çfarë do të ndodhë, t’i nënshtrohesh gjendjes reale e të mos kontribuosh përmirësimit të gjendjes faktike.

Besimi se jeta në këtë botë është kalimtare dhe jo e përhershme, se takimi me Allahun është i pashmangshëm, se përgatitja për këtë takim është kërkuar, të gjitha këto nuk nënkuptojnë asketizmin në këtë botë dhe mospreokupimin me pjesën e caktuar në të për ne!

Murgu dyfytirësh, që shtiret i vdekur në tollovinë e jetës së përditshme, që rri indiferent në luftën e saj të madhe, është njeri i sëmurë.

Nuk është njësoj i verbëri dhe ai që sheh, as errësira dhe drita, as freskia dhe vapa. Po ashtu, nuk janë kurrë të barabartë të gjallët dhe të vdekurit, siç thotë Allahu i madhërishëm: *“Nuk janë, kurrësi, njësoj i verbri dhe ai që sheh, as errësira dhe drita, as freskia (e hijes) dhe vapa. Po ashtu, nuk janë kurrë të barabartë të gjallët dhe të vdekurit”.* (Fatih, 19-22)

E tërë ajo që i lidh ata me Islamin është një lexim që nuk e kuptojnë dhe adhurojnë (ibadet), të cilit i mungon puna. Ata që janë larg Islamit arritën ta pushtojnë hapësirën dhe i vunë këmbët e tyre në Hënë. Ndërkaq, ne muslimanët u bëmë viktimë e mendjes së paaftë, viktimë e paaftësisë morale, e pretendimeve boshe, e vetëkënaqësisë dhe akuzimit të të tjerëve. Vallë, a thua Islami do të ketë sukses nga përhapja e kësaj gjendje? Si mundet që i përparuari të trembet nga i prapambeturi e të shndërrohet në pasues të tij?!

TEMA BESIMORE

Edukata religjioze, çelës i së mirës dhe i lumturisë

“Nga ju le të jetë grupi që thërret në atë që është e dobishme, që urdhëron për punë të mbara dhe ndalon nga e keqja. Të tillët janë ata të shpëtuarit.” (Sure Ali Imran, 104)

**PROF. DR. MUHAMMED SEID
RAMADAN EL-BUTI**

Nuk ka njeri që nuk admirohet, që nuk magjepset nga edukata njerëzore ideale, optimale; gjithashtu, nuk ka njeri që nuk shqetësohet nga edukata e ligë, e cila nuk korrespondon me njerëzoren e njeriut dhe me atë çka ka e krijuar Allahu (xh. sh.)

A mund që ndokush të mos e admirojë sinqeritetin, e ta dojë atë? A mund ndokush të mos e urrejë gënjeshtren, e të tërheq vërejtje?! A mund që ndokush të mos e dojë besimin e sinqertë, e ta urrejë hipokrizinë?! A mund që ndokush të mos e dojë drejtësinë, e të urrejë trazirat (çrregullimet) dhe mashtrimet?!

Këto janë të vërteta për të cilat nuk mendoj se ka njerëz që mund të dyshojnë ose të diskutojnë në lidhje me to. Atëherë, cila është siguria e kësaj edukate njerëzore optimale dhe rruga e cila mbjell dhe zhvillon atë në qenien e njeriut?

Rruga e kësaj është një, ajo është **“edukata religjioze e vërtetë”**. Kjo edukatë religjioze, e cila merret (përfitohet) që nga mosha e adoleshencës, e realizon në jetë edukatën njerëzore optimale, që largon nga edukata negative, e cila bie ndesh me njerëzoren e njeriut. Detyrimi në edukatë njerëzore optimale ndeshet me formimin e edukatës së njeriut të përfutur nga instinktet, si me instinktin e egoizmit, të pasionit dhe të kryelartësisë... Gjithashtu, detyrimi në edukatë njerëzore optimale ka nevojë për gardhiqe, ekzistimi i të cilave në qenien e njeriut i shërben kapërcimit të instinkteve shtazarake. Por, prej nga t'i sjellim këto

gardhiqe? Dhe, si realizohen këto gardhiqe në qenien e adoleshentëve? Nuk ka dyshim se e vetmja rrugë është edukata religjioze optimale. Edukata religjioze është ajo që e mbjell në qenien e adoleshentit ekzistencën (njësinë) e Allahut dhe rububijetin e Tij, pasi besimi tek Allahu (xh. sh.) mbjell dashurinë ndaj Tij. Gjithashtu, edukata religjioze në qenien e adoleshentit mbjell madhërimin dhe respektimin ndaj Allahut. Nga këto, në qenien e adoleshentëve përmbledhen gardhiqet që largojnë pasionet dhe epshet e tij, kështu që përqafon jetën morale me edukatë të njerëzisë optimale, të cilën e dashuron njeriu kudoqoftë. Allahu (xh. sh.) na nderoi duke drejtuar fjalë, duke zbritur librin (Kur'anin), që nuk mendoj se në këtë gjithësi ia ka

ngritur, pos njeriut, nderin në një gradë të lartë, fisnik, ashtu sikurse me fjalimin drejtuar neve Allahu (xh. sh.). Ky libër prej fillimi e deri në fund është program edukativ që largon nga njeriu dyshimet të cilat ndërlidhen me të, e cila është natyra e pastër të cilën e ka krijuar Allahu njeriun. Gjithashtu, i Dërguari i Allahut (sal-lall-llahu alejhi ve sel-lem) nuk do të korrtë sukses në thirrjen e tij dhe në bashkimin e zemrave të njerëzve vetëm se me besimin në Zot dhe në rrugë të drejtë, përveç se me edukatë, e cila edukatë, ashtu siç thotë Pejgamberi (sal-lall-llahu alejhi ve sel-lem): **“Më ka edukuar Zoti me edukatë më të mirë”**. Gjithashtu, të meditojmë mirë rreth fjalëve të Zotit, ashtu siç thotë: **“Ti ishe i butë ndaj atyre, ngase Allahu të dhuroi mëshirë, e**

sikur të ishte i vrazhdtë e zemërfortë, ata do të shkapërderdheshin prej teje, andaj ti falju atyre dhe kërko ndjesë për ta, e konsultohu me ta në të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetu tek Allahu, se Allahu i do ata që mbështeten.” (Sure Ali Imran, 159)

Këtë jua them shkakun se Allahu (xh. sh.) e ka bërë gradën e edukuesve të robërve të Tij mbi metodën e ndërlidhur me moralin njerëzor optimal, e ideal, e cila gradë është bile edhe mbi gradën e engjëjve, ashtu siç thotë i Dërguari i Allahut që transmeton Et-Tirmidhiu nga Ebu Uname: *“Vlera e dijetarit me robin e thjeshtë është si vlera ime me ata prej juve që janë më të ulët. Me të vërtetë, Allahu, engjëjt, robërit e tij, edhe milingona në follenë e saj, bile edhe baleinat nëpër dete, lutën për njerëzit që mësojnë për të mirë.”* (Et-Tirmidhi, Kitabul-Ilmi, 19/2685)

Edukata islame optimale është ajo e cila përgatit njeriun për thirrje tek Allahu (xh. sh.) dhe është ajo e cila ngre në rrugën optimale, që urdhëron në të mirë dhe ndalon nga e keqja.

Po, gjithsesi, kur njeriu nuk mund që të rritet nën hijen e edukatës islame optimale, nuk mund që të jetë urdhëruar në të mirë dhe ndalues nga e keqja, sipas metodës së cilës ka urdhëruar Allahu. Ndërkohë, do të urdhërojë dhe do të ndalojë duke synuar interesat, dëshirat dhe ambiciet e veta, bile edhe për çështje politike, të cilat do t'i përkrahë.

Ndërkaq, njeriu që edukohet me edukatë islame optimale e dashuron Allahun me gjithë zemër, zemra e tij i nënshtrohet madhërisë së Tij dhe nga respekti ndaj ndalesave (haramëve) të Tij, zemra e tij pastron, largon të gjitha dyshimet, nga mashtrimet dhe tradhtitë. Kështu që zemra e tij nuk mund që të tradhtojë asnjë prej njerëzve kudo që të jetë. Në qoftë se thërret në të mirë, atë e dirigjon me këtë dashuri e cila i thërret ata në të mirë, e në qoftë se ndalon nga e keqja, i thërret ata me këtë dhembshuri mbi ata njerëz që ua tërheq vërejtjen nga të këqijat, ngase ai i sheh se ata ecin në

maje të buzëve të mëkateve, e ai nuk dëshiron që të bien në gropë. Por, çka e do atë për ata, e do edhe për vete; e gjithë kjo mund që të realizohet vetëm se nën hijen e edukatës islame optimale, e me këtë ndërlidhet edhe fjala e Allahu (xh. sh.): *“Nga ju le të jetë grupi që thërret në atë që është e dobishme, që urdhëron për punë të mbara dhe ndalon nga e keqja. Të tillët janë ata të shpëtuarit”*. (Sure Ali Imran, 104)

Njohuritë (gnosat) dhe shkencat, që të gjitha, janë të dobishme në jetën e njeriut, të padiskutueshme (aksiomë). Por, shkencat dhe njohuritë janë armë të dy anëve që nuk kanë arritur të vërtetojnë te personat të cilët merren me shkencë dhe njohuri, e as që të ngrenë në rrugët e lumturisë me atë që kënaq njerëzoren dhe Allahun, përveçse këto njohuri dhe shkenca të themelohen me edukatë islame.

Shkenca të themeluara në mendjet e themeluesve dhe pasuesve të tyre dhe të zhvilluara në mendjet e tyre pa edukatë, këto shkenca janë armë e gardhiqeve para se të jetë armë e mbrojtjes nga e vërteta. A nuk po shihni në shkencat dhe njohuritë të cilat shfrytëzojnë botën sot si janë bërë mjet për vrasje, derdhje gjaku, marrje të të drejtave dhe uzurpim të vendeve? Shihni shkencat si shndërrohen në dehje, që sillen në kokat e pasuesve të tyre? Pse? Sepse ato nuk janë të themeluara mbi edukatën e besimit ndaj Allahut (xh. sh.). Këtë realitet duhet që ta dimë, e Allahu i mëshiroftë mistikët të cilët thoshin: *“Dituria e tepërt te njeriu i keq është si teprica e ujit te farat e kungullit; saherë që ujitet, më shumë shtohen”*. Me këtë që them dua të vlerësoj dhe të vlerësoni, të cilën e dëshiroj prej gjithëve, shkëputjen e fryteve nga kjo e vërtetë. Edukata fetare është çelës që të çon në kuptimin e së mirës dhe të lumturisë, e kur të zhduken këta çelësa, shumë larg është që të arrij populli në atë që dëshiron dhe të realizojë diç nga ëndërrimet e saj.

Shtetet terroriste nuk kanë mbaruar vetëm me marrjen e të drejtave, por kanë arritur më shumë e më shumë se kjo, e as me uzurpimin e tokave,

por akoma më shumë. Kjo është vepruar kështu si përgatitje për të arritur në qëllimet e tyre parësore që i dëshirojnë. A nuk është tkurja e kësaj të vërtete fetare që i përngjan portës së edukatës fetare të vërtetë optimale.

Meditoni dhe hapni veshët aq sa mundeni që të dëgjoni nga fjalët që i thonë, nga ato që dirigjojnë botën me mizori, dhe do ta gjeni të vërtetë këtë fjalë që po them.

Këto vlejné edhe për sot. Rruga që do ta mbyllte këtë planifikim ishte largimi nga zemrat e adoleshentëve në të gjithë botët islame, të cilën ne e quajmë edukatë islame optimale ose, thuaj, edukatë fetare optimale. Po, kanë arritur që të përfitojnë zemrat e fëmijëve që mundohen t'i dehin nga esenca e tyre, saqë mund t'i largojnë nga besimi, gjithashtu i përfitojnë shpirtat e fëmijëve muslimanë me mbjelljen dhe nënshttrimin ndaj epsheve, pasioneve dhe mëkateve që këta t'ua harrojnë dhe t'i largojnë nga Islami. E gjithë kjo zbret nga grada e edukatës fetare të lartë në instinktet shtazarake, e cila arrin që njërin prej tyre ta flijojë për tokë, atdhe, pasuri, nëpërmjet mbrojtjes së epsheve dhe pasioneve.

Ky është armiku i cili e di vlerën e edukatës fetare në shoqërinë tonë, e di vlerën e fëmijëve të cilët kur do të rriten do të jenë zemrat e përmbushura me njohjen e Allahut, dashurisë, dhe respektimit të ndalesave (haramëve) të Tij. Nuk mundet që një adoleshente, e cila është edukuar me këtë edukatë e të mashtrohet nga e vërteta, të mashtrohet e të merr nga atdheu i saj pjesë, sepse ajo ngrihet gjithmonë mbi lidhjen e epsheve dhe pasioneve, që aplikon dëshirat e saj; epsheet, pasionet, janë apo nuk janë në pajtim me të drejtën islame, e kur bien në kundërshtim, shikon atëherë me këtë adoleshente që të përqafojë moralin njerëzor optimal për të cilin fola.

A thua, vallë, se do të korrin sukses planet e vizatuara pas deteve e të na dërgojnë neve dhe a ka ndokush që dëshiron t'i pranojë me mirëseardhje? Jo, assesi.

**Përktheu nga arabishtja:
Muin Sulejmani**

Ndryshimi i emrave të filozofëve muslimanë nga hebrenjtë

MUIN SULEJMANI, VITI IV

Që nga koha e ballafaqimit tim me leximin e literaturave të filozofisë islame, shoh një ndikim të madh të çifutëve, të cilët i kanë përkthyer librat e filozofëve muslimanë dhe ndikimin e atyre përkthimeve në gjuhën latine. Kështu që, nëse e marrim emrin e shehut Ibn Sina, të shndërruar në Avicenna, e shohim ndikimin e gjuhës hebreje në të. Në gjuhën hebreje emri i Ibn Sinasë shkruhet në këtë formë: ----- dhe lexohet Avicenna. Elifi në gjuhën hebreje shkruhet në këtë formë: - dhe, kur në gjuhën arabe është me kesra, në gjuhën hebreje lexohet, në të shumtën e rasteve, me A, si p.sh. në gjuhën arabe themi Ibrahim, ndërsa në gjuhën hebreje Avraham. Gjithashtu, edhe me shkronjën b në gjuhën hebreje: në të shumtën e fjalëve që janë me b në gjuhën arabe, në gjuhën hebreje lexohen me v, si p.sh. Ibrahim – Avraham; Dub (ari-u) në gjuhën arabe, në gjuhën hebreje del si Dov. Kështu që, emri Ibn shndërrohet në Avi. Ndërsa, për pjesën tjetër, tashmë është e qartë: emri cenna, që në gjuhën arabe është sina. Gjithashtu, nëse marrim edhe emrat e të tjerëve, do të shohim se Ibn Rushd është shndërruar në Averos - Ave (Ibn) Ros – Rushd, si dhe Ibn Baxhe në Avempace, etj.

Nga kjo nxjerr në pah se emrat e filozofëve muslimanë nuk janë të ndryshuar nga gjuha latine, por nga gjuha hebreje dhe të ndikuara në gjuhën latine nga përkthyesit, që në të shumtën e përkthimeve kanë qenë hebrenj, të cilët i kanë përkthyer librat e filozofëve muslimanë nga arabishtja.

O djalosh (II)

Përkulshmëri dhe adhurim (ibadet)

MUHAMED EL GAZALI

Djalosh, mbaje mend se thelbi i shkencës është të mësosh përkulshmërinë dhe adhurimin (ibadetin) ndaj Allahut (xhel-leshanhu). E, përkulshmëria dhe adhurimi përbëhen duke ndjekur fenë udhërrëfyese me punë dhe me fjalë, që do të thotë se gjithçka që flet, që bën dhe që lë pas vetes patjetër duhet të jetë në pëlqim me dispozitat e Sheriatit. Përndryshe, do të ishe mëkatar. Kjo është e njëjtë sikur t'i agjërosh festat (bajramet) ose ta kryesh faljen (namazin) me rroba të grabitura, ndonëse këto vepra e kanë formën e adhurimit.

O djalosh, fjalët tua dhe veprat tua duhet të jenë në pëlqim me dispozitat e fesë, sepse dituria dhe puna nëse nuk e ndjekin Sheriatin, paraqesin humbje. Mos u mashtro me sjelljet fatkeqe dhe të pakuptimta të mistikëve (sufijve) të devijuar. Meqë, ndjekja e kësaj rruge bëhet me përpjekje maksimale, duke i molisur ëndjet dhe dëshirat

e epshit, e jo me gjëra të pakuptimta. Derisa të mos e frenosh epshin tënd, zemra nuk do të bëhet e ndriçuar me dritën e kuptueshmërisë. Ta dish se gjuha llomotitëse dhe llafazane, si edhe zemra e mbushur me pakujdesi dhe epshe, është shenjë fatkeqësie.

Djalosh, në disa pyetje tuaja të tjera e kam të pamundur të përgjigjem, qoftë me shkrim, qoftë me gojë. Nëse në jetë ndeshesh me pyetje të tilla, do ta kuptosh edhe zgjidhjen e tyre. Në të kundërtën, t'i konsiderosh të panjohura, sepse ato janë pyetje të shijes. E, në përgjithësi, çka i takon shijes, është e pamundur të flasësh. Për shembull, ëmbëlsia dhe hidhësia mund të njihen vetëm duke i shijuar (...)

O djalosh, për çështjet që mund të marrin përgjigje tanimë kam shkruar në "Ihau-ulumud-dinin" dhe në vepra të tjera, mirëpo këtu vetëm shkurtimisht do t'i përmend disa prej tyre.

Në rendin mistik të dervishëve

mund të pranohet dhe të regjistrohët vetëm ai që i plotëson kushtet në vijim :

të jetë me besim korrekt dhe pa kurrfarë risie (bidati);

të jetë penduar për të gjitha mëkatet dhe kurrë më të mos e bëjë qëllimisht asnjë vepër që nuk bën;

armiqtë e vet t'i bëjë miq dhe askujt të mos i bëjë padrejtësi;

t'i njohë rregullat fetare aq sa ka nevojë për plotësimin e të gjitha detyrave fetare dhe ta njohë domethënien e shkencave të tjera, aq sa e ka të mjaftueshme për të qenë i shpëtuar.

Tregohet se Shibiliu i ka dëgjuar ligjëratat e rreth katërqind mësuesve. "Në atë mënyrë", thotë Shibiliu, "i kam mësuar rreth katër mijë hadithe. Ndërkaq, mes tyre kam zgjedhur vetëm një dhe sipas tij kam vepruar. Për hadithet e tjera nuk kam pasur nevojë, sepse në këtë hadith të zgjedhur e gjeta shpëtimin dhe fatin tim dhe e pashë se në të është e përmbledhur shkenca e

brezave të parë dhe të fundit". Kështu, në një rast Muhamedi (ale-jhis-selam) shokëve (as'habëve) të vet u ka thënë:

"Puno për këtë botë aq sa do të qëndrosh në të; puno për atë botë aq sa do të jetosh atje; (puno) për Allahun (xhel-leshanuhu), aq sa ke nevojë për Të; e (puno) për zjarrin, aq sa mund ta durosh."

Djalosh, kur ta kuptosh këtë hadith (fjalë), nuk do të kesh fort nevojë tjetër për dituri. Mendo akoma edhe për këtë tregim: Tregohet se Hatemul-Esami është shoqëruar me Belhiun rreth tridhjetë vjet. Kur Belhiu e ka pyetur ç'ka mësuar gjatë asaj kohe, iu ka përgjigjur se i ka kuptuar tetë dobi nga dituria:

1) E kam parë se në jetë secili ka shokë, miq dhe dashamirës. Dikush shoqërohet me ta derisa nuk sëmuret, dikush e përcjell gjer në varr, por asnjë nuk shkon me të në varr. Duke menduar për këtë, kam ardhur në përfundim se njeriu e ka shok më të mirë atë që shkon me të edhe në varr, duke i mbetur edhe atje mik. Shokë të tillë janë vetëm veprat e mira. Për atë i kam zgjedhur ato, për dashurinë time, se ato do të më bëhen dritë në varrin e errësuar dhe bisedë kur të gjithë të tjerët do të më lënë.

2) Unë e kam vënë re se shumica e njerëzve mashtrohen me epshin e tyre dhe orvaten që t'i plotësojnë kërkesat e veta. Në raste të këtilla më ka rënë në mend fjala e Allahut (xhel-leshanuhu):

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَتَتَّبَعَ تَبَتُّلًا
الْهَوَىٰ * فَبِئْسَ الْاُتَىٰ هِيَ الْمَأْوَىٰ *

"E, kush iu frikësua paraqitjes para Zotit të vet dhe ndaloi veten prej epsheve, Xheneti është vendi i tij." (En-Naziat: 40-41).

Pastaj, edhe më fort jam bindur në realitetin kur'anor dhe kam shpejtuar t'i kundërvihem epshit tim dhe të bëj luftë të vërtetë kundër tij, që t'i nënshtrohem Allahut (xhel-leshanuhu) dhe të jem i përkulur.

3) Kam vërejtur se si njerëzit konkurrojnë rreth grumbullimit të pasurisë dhe si orvaten që të fituarën ta ruajnë. Megjithatë, unë e

kam sjellë në mend versetin (ajetin):

مَا عِدَّكُمْ يَفْعُدُ وَمَا عَدَّ اللَّهُ بِاقٍ

"Ajo që e keni pranë vetes është e përkohshme, e ajo që është tek Allahu është e përrjetshme..." (En-Nehl: 96) dhe përfundova që gjithçka timen t'ua shpërndaj të varfërve, që atë të kem rezervë tek Allahu (xhel-leshanuhu).

4) Shumë njerëz mendojnë se nder, krenari dhe madhështi është numri i madh i anëtarëve të familjes dhe me këtë entuziazmohen. Të tjerët konsiderojnë se madhështia është te pasuria dhe fëmijët, ndërsa të tretët konsiderojnë se madhështi është të rrëmbesh pasurinë e huaj, të shkaktosh dhunë dhe të derdhësh gjakun e pafajshëm. Më në fund, i katërti beson se nderi dhe fama është në konsumimin e pasurisë dhe dëfrimin e pamasë. Sa më përket mua, unë besoj në fjalët e Zotit:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُ

"... e, s'ka dyshim se tek Allahu më i ndershmi ndër ju është ai që më tepër është ruajtur..." (El-Huxhurat: 13).

Duke qenë i bindur se të gjitha mendimet e tjera janë të gabuara, e kam zgjedhur devotshmërinë dhe në të e shoh fatin e vërtetë.

5) Njerëzit mes vete sulmohen, grinden dhe e thumbojnë njëri-tjetrin. Duke menduar rreth kësaj, e kam zbuluar se gjithë kjo bëhet nga zilia për shkak të pasurisë, të pozitës dhe të ditorisë. Kjo më ka dhënë shkas ta shqyrtoj ajetin:

لَا تَقْسَمُ بِحَبْلِ النَّفْسِ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ فَاحْشُوا

"... Ne kemi përcaktuar ndër ta gjendjen e jetës në këtë botë..." (Ez-Zuhuf: 32).

Ndërkaq, duke e kuptuar se Allahu (xhel-leshanuhu) secilit ia ka caktuar pjesën e vet, e kam lënë zilinë dhe jam kënaqur me atë që Allahu ma ka dhuruar.

6) Njerëzit urrehen për shkaqe të ndryshme dhe në jetë me njëri-tjetrin janë armiq. Megjithatë, nuk ka shkaqe, as që guxohet të bëhet armiqësi, pos me shejtanin, sepse

Allahu (xhel-lexhanuhu) thotë:

إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا

"Djalli është armiku juaj, pra edhe ju konsiderojeni armik..." (Fatir: 6).

Prej aty buron se lejohet të urrehet vetëm Shejtani e askush tjetër.

7) Të gjithë njerëzit orvaten dhe mundohen që materialisht ta sigurojnë jetën. Kështu bien në vepra të dyshimta e të palejuara, poshtërohen dhe ashtu e rrënojnë dinjitetin e tyre. Prandaj mendova për fjalët e Allahut (xh. sh.):

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا

"Nuk ka asnjë gjallesë në tokë që Allahu të mos ia ketë garantuar furnizimin e saj..." (Hud: 6).

Për këtë arsye jam përkushtuar ndaj adhurimit (ibadetit) dhe kam lënë çfarëdo zbavitje tjetër, sepse Allahun (xhel-leshanuhu) kam garancinë më të madhe për furnizimin tim.

8) Gjithkush mbështetet në diçka: dikush te paratë, dikush te pasuria, dikush te zejet e ngjashëm. Sa më përket mua, unë mbështetem vetëm tek Allahu dhe mbahem për fjalët e Tij:

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ إِنَّ اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

"...Kush i mbështetet Allahut, Ai i mjafton atij, Allahu realizon dëshirën e vet dhe Allahu çdo gjëje ia ka caktuar kohën (afatin)." (Et-Talak: 3).

Këto tregime të Hatemul-Esamit jashtëzakonisht i kanë pëlqyer Belhiut, andaj i ka thënë: "Zoti të udhëzoftë në rrugë të drejtë! Unë e kam studiuar Teveratin, Inxhilin, Zeburin dhe Kur'anin dhe kam parë se, në përgjithësi, mësimi i këtyre revelatave sillet rreth këtyre tetë do-bive. Kush iu përmbahet atyre dhe vepron sipas tyre, ai vepron në frymën e këtyre katër librave." (vazhdon)

Përktheu:

Hfz. Ataullah Aliu

Feja islame në trojet shqiptare para dhe gjatë osmanlinjve

Intelektuali Abdi Baleta pohon: “Prania e faktorit musliman në Shqipëri ka qenë faktor shpëtimtar”. Po ashtu, Gjergj Fishta në “Lahuta e Malcis” ka shkruar: “Por, pse na të vegjël jemi/ Pse kend fis e vëlla nuk kemi/ Na sot shkajaut s’mund t’i bajmë ballë/ Qi po do t’na përpijë gjallë/ Prandaj, thom se e lyp e mara/ Qi dhe sot na, si përpara/ Të rrim njit me mbret të Stambollit/ Për me i bamun ballë Nikollit...”

SENAD MAKU (ULQIN)

FEJA ISLAME; A ËSHTË PËRHAPUR ME FORCË?

Për Islamin dhe çështjet e përhapjes së tij është folur vetëm në kontekstin negativ. Një zhurmë e padëgjuar bëhet sot në botë kundër Islamit, duke ia mvëshur atij të gjitha të zezat që kanë ndodhur e sidomos që ndodhin gjatë kohës që po kalojmë. Prandaj, në përgjithësi, gjithçka thuhet e shkruhet për të, qoftë nga individët, në materiale të botuara si gazeta, revista, libra, në media elektronike etj., duke ia mvëshur Islamit gjithçka që në fakt nuk i ka, si p.sh.: duke e cilësuar si kulturë e civilizimit të prapambeturisë, fe që pengon modernizimin, pengon lirinë e të menduarit dhe të shprehurit, si religjion dhune, fe fanatike, afriko-aziatike, apo më mirë fe e Lindjes, duke harruar të shkretët se fetë e tjera, si p.sh. krishterimi apo hebraizmi kanë lindur e kanë ardhur po nga Lindja; përfundimisht, sipas tyre Islami është fe e pasioneve të dobëta, si fe e përhapjes me shpatë, si aksident historik i popullit shqiptar dhe “epitete” të tjera të ngjashme me këto.

Te shqiptarët ndër akuzat kryesore që i bëhen Islamit predominon ajo që ka lidhje me përhapjen e tij me dhunë, në përgjithësi në botë, veçanërisht në trojet tona, fe që është imponuar nga pushtuesit dhe si rrjedhojë e kësaj propagande vijnë thirrjet primitive që na bëhen për t’u

rikthyer në “fetë e të parëve tanë”.

Mënyra e ftesës në Islam ka qenë larg nga gjakderdhja dhe përdorimi i shpatës. Rruga e përhapjes së fesë mbështetet mbi faktin se vetë fuqia e ftesës së vazhdueshme në Islam është më e fortë se fuqia e shpatës. Allahu i Madhërishëm në librin e Tij të fundit, në Kur’an, thotë: **“Nuk ka dhunë në fe”** (Bekare 256), kurse në një ajet tjetër thotë: **“Thirr (Muhamed) në rrugën e Zotit tënd me urtësi dhe këshilla të mira dhe polemizo në mënyrën më të mirë. Vërtet Zoti yt e di më së miri kush e ka devijuar rrugën e Tij dhe për ata që janë udhëzuar”** (Nahl 125), **“Thuaju atyre që iu është dhënë Libri, po edhe analfabetëve: a e keni pranuar Islamin? Nëse e kanë pranuar, e kanë gjetur rrugën, e nëse e refuzojnë, për ty është obligim t’i lajmërosh; Allahu i sheh robërit e vet (dhe e di se ç’bëjnë) ”.** (Ali Imran 20)

Kjo është esenca e thirrjes islame; e gjithë kjo është paqe, liri dhe zgjidhje, pa detyrim e pa dhunë. Është e vërtetë e pamohueshme se Islami nuk është përhapur me forcën e shpatës, por është përhapur me forcën e bindjes, me besimin e thellë të njerëzve në drejtësinë e tij. Po të mos ishte ashtu, si mund të shpjegohet hyrja e qindra milionëve në të nga populli indian, kinez, i Himalajeve, i Sumatrës (Indonezisë), ujdhesave të Indisë Lindore, Afrikës së Mesme? Ose, si besuan miliona njerëz në Rusi, Poloni, Lituani, në

Veri të Evropës? A thua kanë arritur shpatat e muslimanëve në ato vende? Në vendet e përmendura Islami depërtoi falë misionarëve muslimanë, jo të armatosur me shpata, po me parime islame, me tolerancë e bindje.¹

Në lidhje me hyrjen e të krishterëve në Islam pa presion ose dhunë, Tomas Arnoldi në veprën e tij paraqet letërën e patrikut Nastur Isho Iabh III, të cilën ia dërgoi Matran Semanit, kryepeshkop i Farisit. Pasi shpreh brengosjen e tij për konvertimin e shumë të krishterëve persianë në Islam: **“Vërtet, arabëve Allahu iu dha pushtetin e dynjasë; sikurse po e shihni edhe ju dhe po e dini këtë realitet. Megjithatë, ata nuk e luftojnë besimin e krishterë, por, përkundrazi, sillen mirë me fenë tonë, i nderojnë priftërinjtë tanë, kanë konsideratë ndaj kishave dhe shtëpive që janë pronë e kishave. Atëherë, pse e kanë lënë besimin e tyre populli i Mervit? Përkundrazi, ata (arabët) u janë zotuar atyre të mbesin në atë që janë të sigurt (për vetën dhe pronën e tyre), duke e ndarë një pjesë të tregtisë për shtetin”.**²

Në lidhje me këtë Qiro Truhelka thotë: **“Është mendim i gabuar se Islami është përhapur me dhunë. Ekzistojnë argumente të shumta që e demantojnë këtë. Unë mund të përmend vetëm një, e ai është se shekulli XIX nuk do të gjente asnjë të krishterë dhe asnjë kishë e manastir në Ballkan sikur islamizmi të përhapej me dhunë**

shtetërore".³

Shkencëtari anglez Tomas Karlajn në veprën e vet "Mbi heronjtë", shkruar në vitin 1840, ka thënë: "Do të ishte i kotë çdo mendim për këtë botë po qe se e pranojmë se qindra miliona njerëz jetojnë e vdesin në të për diçka që do të ishte mashtrim, sharlatanizëm dhe intrigë, për diçka që do të ishte e pavërtetë, sepse e pavërteta mund të ngadhënjejë për një çast, mirëpo vetëm e vërteta mund ta nderë botën, ashtu si e nderi Muhamedi. Sekreti i fuqisë dhe i përhapjes së fesë islame qëndron te vërtetësia e saj hyjnore dhe jo te shpata, në të cilën insistojë në Evropë si 'argument' kryesor kundër Islamit. Kjo nuk qëndron nga arsye të thjeshta, sepse edhe Islami kur u shpall ishte zëri i një njeriu: një njeri i vetëm kundër të gjithë njerëzve! Që ai ta merrte shpatën dhe të përpiqej që ta propagandonte fenë e vet me të, do të bënte shumë pak punë..."⁴

Kurse studiuesi i njohur i Islamit, Th. W. Arnold, në "Thirrja në Islam", fq. 48, ka theksuar: "Në bazë të raporteve toleruese, të vendosura ndërmjet të krishterëve dhe arabëve muslimanë, mund të konstatojmë se forca nuk ka qenë faktor në kalimin e të krishterëve në Islam. Vetë Muhamedi ka lidhur aleancë me disa fise të krishtera dhe u përkujdes personalisht për mbrojtjen e tyre dhe sigurimin e lirisë së shprehjes së tyre fetare, duke ia lënë klerit ato të drejta dhe atë ndikim të cilin e kanë pasur më parë... Nga shembujt e përmendur për tolerancën dhe liritë që muslimanët ngadhënjimtarë ua kanë ofruar të krishterëve në shekullin e parë hixhrij dhe që kanë vazhduar edhe më tej gjatë brezave të ardhshëm, në të vërtetë, mund të përfundojmë se fiset e krishtera që kanë përqaftuar Islamin e kanë bërë atë vullnetarisht dhe lirisht. Kurse arabët e krishterë, të cilët edhe sot jetojnë në mesin e bashkësive të mëdha muslimane, janë dëshmitarë të kësaj tolerance".⁵

Islami ka hyrë edhe në Himalaje,

Xhaveta, Sumatra, Brunei, Filipine e në vende të tjera në mënyrë paqësore, pa u derdhur asnjë pikë gjaku. Mënyra e përhapjes së fesë ishte përmes tregtarëve muslimanë, të cilët ishin lidhur ngushtë me banorët e atyre vendeve, ose përmes misionarëve që ishin obliguar t'i shërbenin Islamit. Po ashtu në Afrikë përhapja e Islamit u bë përmes misionarëve dhe tregtarëve. Misionarët muslimanë hasën në mirëkuptim te zezakët kur u tregonin atyre të vërtetat që kishin të bënin me raportin Allah-Njeri dhe se feja islame është fe e natyrshme dhe e lehtë. Afrikanët përqaфонin fenë islame duke e konsideruar fe që nuk bën dallim mes të bardhit dhe të ziut.

Këto janë disa nga shumë fakte e argumente të cilat e konfirmojnë se Islami është përhapur falë vetë besimit, dëshirës dhe bindjes dhe jo me forcë, siç pretendojnë keqdashësit e fesë.

Po të shikohen fetë e tjera, shihet detyrimi i tyre me dhunë që ta përqaфонin atë, sidomos fenë e krishtere, që bëhej në mënyrë institucionale. P.sh.: "Sharl Leman, mbret i Francës, i detyronte të gjithë ata që nuk ishin të krishterë me anë të shpatës ta pranonin krishterimin. Po ashtu, Olafi, mbreti i Norvegjisë, i ekzekutonte të gjithë ata që refuzonin të hynin në fenë e Krishtit nga banorët vikanë (pjesa jugore e Norvegjisë), ose ua këpuste këmbët dhe duart. Gjithashtu, atje ishte një grup ekstrem që përhapnin krishterimin me forcë, të cilët e quanin veten "vëllezërit e shpatës".⁶

Gustav Lubuni në veprën e tij "Hadaretul Arabije", fq. 271, tregon: "Në Spanjë muslimanët u përndoqen në mënyrën më barbare, si asnjëherë më parë në histori, vetëm pse thoshin 'Nuk ka Zot tjetër përveç Allahut dhe Muhamedi është i dërguar i Tij'. Këto ndjekje vazhduan deri më 1556, të udhëhequra nga inkuizicioni kishtar. Inkuizicionit iu bashkua edhe mbreti Filipi i Dytë, i cili nxori një ligj sipas të cilit muslimanët që kishin mbetur në

Spanjë brenda ditës duhej të braktisnin gjuhën e tyre, traditat e tyre, fenë e tyre, emrat e tyre dhe gjithçka islame. Pas këtij ligji diskriminues, ai nxori edhe një dekret tjetër, me të cilin jepte urdhër që të rrënoheshin të gjitha hamamet (banjot publike, më se 900 sosh), me arsyetim se ato ishin gjurmë të pabesimtarëve! Kështu, u zhduk civilizimi islam me largimin

ata nuk lëviznin nga feja e tyre e krishterë. Me këtë rast Allahu (xh. sh.), si zgjidhje të përhershme dhe të përgjithshme në kohë e vende të kësaj çështje, i zbriti të Dërguarit të Vet ajetin: **"Nuk ka detyrim në fe; rruga e drejtë është dalluar shumë qartë nga ajo e padrejta"** (Bekare 256) dhe **"Ju keni fenë tuaj e unë kam fenë time"**. (Kafirun 6)

e muslimanëve nga Spanja".⁷

Dhuna e aplikuar mbi jomuslimanët për ta përqaфuar Islamin, që u ngjitet vetë muslimanëve dhe vetë Islamit, është vetëm shpifje e kulluar, pa mbështetje faktike historike.

Transmeton Xherir nga Ibni Abasi, ku tregohet se një individ nga fisi beni Salim bin Avf, i quajtur El Hasin, kishte dy djem të krishterë, ndërsa ai vetë ishte musliman. Një ditë ai e paska pyetur Muhamedin (a. s.) nëse e kishte detyrë që t'ia impononte fëmijëve të pranonin Islamin, sepse

FEJA ISLAME NË TROJET SHQIPTARE PARA OSMANLINJVE

Në tekstet shkollore, në shkrimet gazetareske dhe në media të ndryshme, historianët tanë praninë e Islamit në Ballkan dhe në trojet shqiptare e shohin krahas pushtimeve osmane.

Të dhënat dëshmojnë se gjurmët e Islamit në Ballkan dhe në trojet shqiptare janë shumë më të hershme se para shekullit XIV. Të shkruhet për praninë e Islamit në Ballkan dhe në trevat shqiptare

kërkon një studim dhe hulumtim të madh. Të shumta janë faktet që dëshmojnë për praninë e Islamit, kontaktet arabo-islame me Ballkanin dhe në vend që të zbulohen nga hulumtuesit tanë, janë meritë e të huajve, mirëpo ne do t'i cekim vetëm disa prej argumenteve të historianëve.

Kështu, hulumtuesi perëndimor G.B. Pellegrini thotë se "shumë

tregtare, ushtarake, diplomatike, shkencore e religjioze prej tre shekujsh kemi ndikime të mëdha reciproke, e sidomos të atyre arabo-islame mbi ato ballkanike, pra edhe iliro-shqiptare, si kulturë më e avancuar e cilësore.⁸

Prandaj, duke u nisur edhe nga hershmëria e tyre, këto lidhje kanë lënë gjurmë të thella në trevat ballkanike e më gjerë. Kështu,

veçanërisht ato sllave-islame, por edhe ndikimet reciproke, i sheh se janë zhvilluar në tri drejtime: 1) nëpërmjet Bizantit, përkatësisht kufirit bizantino-arab dhe luftërat ndërmjet dy perandorive, 2) nëpërmjet Spanjës, Egjiptit dhe Sicilisë, në të cilat civilizimi arab ka arritur përmasa të mëdha, 3) nëpërmjet Hungarisë, përkatësisht nëpërmjet Veriut dhe luftërat nomade, peçenegëve.

Po ashtu, mësimet islame, kulturën islame në trojet tona i sollën edhe peçenegët, turqit vardarianë, po ashtu edhe figura kryesore të misionarëve, që përmendet në historikun e islamizimit të viseve tona, është figura e Sari Salltëkut. Këta misionarë dhe këto grupe muslimanësh e sollën fenë islame në trojet tona para ardhjes së osmanlinjve.

Në librin "Historia e popullit shqiptar I", grup autorësh, fq. 148-149, tregon: "Kulturën arabo-islame e kemi të pranishme në trojet iliro-shqiptare edhe me peçenegët, qysh në shekullin VIII, të cilët në këtë kohë i hasim të kufizuar në jug me themën e Maqedonisë, Strumës, në veriperendim me sllavët, në lindje me Detin e Zi, në veri me Hungarezët e Bizantin". Ndërkaq, sipas R. Bozhoviq, "peçenegët muslimanë janë bartës të mundshëm të kulturës arabo-islame në Ballkan". Ai thotë: "Duke e marrë parasysh arsimimin e tyre të shkëlqyeshëm, që shumë historianë e theksojnë, gjithsesi se kanë qenë bartës adekuatë të kulturës dhe natyrës arabo-islame". Edhe Viljem Tirski shprehimisht pohon se "cubat e popullit endacak që bëhen synet (cirkumizohen) janë peçenegët".

Gjithashtu, për përhapjen e Islamit janë edhe turqit vardarianë, të cilët nga Anadulli i shpërnguli Car Teofili (829-842), për arsye se e pranuan Islamin dhe i vendosi në Maqedoni. Franjo Rački mendon se turqit vardarianë zanafillisht kanë qenë muslimanë.

Shkaku tjetër i përhapjes së

gjuhë në Mesdhe edhe sot në glosarin e tyre kanë shumë fjalë arabe, që gjithsesi nuk i kanë përhapur e sjellë vetëm turqit në Evropë, por ato janë rezultat i kontakteve më të hershme të Evropës me arabët".

Arabët, përkatësisht kulturën arabo-islame e kemi të pranishme në Adriatik dhe viset bregdetare qysh në shekullin VIII, e që me ndërprerje të shkurtëra do ta hasim deri në fillim të shekullit XI, apo në vitin 1023, kur nga Sicilia ndërmerr sulmin e fundit në bregun lindor të Adriatikut. Nga këto kontakte

mund të përmendim se në disa fshatra të Mostarit janë zbuluar monedha argjendi të periudhës së Mervanit II, El-Himarit (744-750), që dëshmojnë se muslimanët e atëhershëm kanë zhvilluar një jetë aktive me popujt e ndryshëm; në rastin tonë, me iliro-shqiptarët. Monedhat e gjetura nga njëra anë kanë të shkruar suren "El-Ihlas" të Kur'anit, në mes maksimën e teuhidit, monoteizmin: *La ilahe illall-llah*, ndërsa nga ana tjetër ajetin 33 të surës kur'anore "Et-Tevbe".⁹

Orientalisti serb R.Bozhoviq kontaktet islamo-evropiane, e

Islamit është edhe prania e muslimanëve në Mbretërinë Bullgare gjatë Mesjetës. Sipas historianit shqiptar S. Rizaj, bullgarët depërtuan përtej Danubit nga fundi i shekullit VII. Ndërkaq, Shaban Demiraj në "Gjuhësi ballkanike", 1994, fq. 194, sundimin e bullgarëve në trojet iliro-shqiptare e vë gjatë viteve 815-1018. Po ashtu, Stephan Hill pohon se bullgarët në fund të shekullit IX depërtuan gati deri në Durrës. Kurse V. Klaiq thotë se "në Bullgari dhe në vendet fqinje ka pasur muslimanë".¹⁰

Ka tregues se tregtarët, udhëpërshkruesit, teologët mistikë ose jo, të cilët kanë luajtur rolin e misionarit, predikuesit të besimit islam, i kanë vizituar vendet tona bregdetare, pastaj luginat e lumenjve dhe qendrat tregtare-qytetet shumë herët. Mandej ka të dhëna se kjo ka ndodhur shumë më përpara, d.m.th. para ardhjes së osmanlinjve në trojet tona dhe në Ballkan. Fr. Raçki pohon se në fund të shekullit XI turqit qenë vendosur rreth liqenit të Ohrit.¹¹

Nërkaq, sipas gojëdhënave të qytetarëve të vjetër, rreth xhamisë së Marinarëve në Ulqin, thuhet se ka qenë Xhamia më e vjetër në këto troje, të cilën turqit e kanë gjetur të ndërtuar kur kanë ardhur në Ulqin me 1571.¹²

Këto ishin disa nga shumë faktet e argumente të cilat konfirmojnë se feja islame ka ekzistuar edhe para ardhjes së osmanlinjve në Ballkan, e veçanërisht në trojet tona shqiptare. Këto fakte hedhin poshtë akuzat që i bëhen Islamit, kinse feja islame është përhapur me dhunë dhe me ardhjen e osmanlinjve në trojet tona. Për ta përfunduar çështjen e ekzistencës së Islamit në trojet tona para ardhjes së osmanlinjve, do të thoshim se është detyrë e historianëve, në përgjithësi dhe atyre shqiptarë në veçanti, që të merren me këtë çështje. Kurse në këtë realitet, deri tash të heshtur, të parëve tanë muslimanë do t'u bëhet padrejtësi duke thënë se kanë qenë katolikë, por Turqia i bëri me dhunë muslimanë! Parullat e tilla, si duket, do t'i përdorin vetëm

mediokrët dhe sharlatanët shkencorë, por jo edhe shkencëtarët e mirëfilltë.

FEJA ISLAME NË TROJET SHQIPTARE GJATË OSMANLINJVE

Shqiptarët i përkasin një populli ndër më të lashtët të Evropës. Përhapja e Islamit në botë, e veçanërisht në trojet shqiptare, ka qenë, është dhe do të jetë çështje mjaft e vështirë dhe komplekse. Që të hidhet dritë në këtë temë, nevojitet një qasje multidisiplinore dhe serioze historike, kulturore, shoqërore, filozofike, arkeologjike e të tjera.

Kontaktet e para të shqiptarëve me Islamin dhe gjurmët e islamizmit të tyre dëshmojnë relativisht herët. Në shekujt e mesjetës paraosmane tokat shqiptare, për hir të pozitës së tyre gjeografike, janë frekuentuar dendur prej misionarëve të botës islame arabo-turke, qoftë për qëllime tregtare, qoftë për qëllime fetare etj., të cilat i kemi shtjelluar më lart.

Është faktuar historikisht se osmanlinjtë kanë filluar të duken në viset ballkanike rreth vitit 1354, kohë kur këto vise bënë një jetë feudale dhe vuanin nën sundimin e Bizantit, të bullgarëve, serbëve etj., të cilët edhe shqiptarët ishin vazhdimisht nën sundimin e tyre dhe maltretimeve të ndryshme.

"Osmanët ishin gjeografikisht larg, ndërkaq ata të cilëve shqiptarët iu druhashin se mos i thëthitnin ishin popujt kufitarë me origjinë sllave dhe greke".¹³

Shumë prej sunduesve ushtronin dhunë ndaj shqiptarëve dhe i terrorizonin ata që nuk u nënshtroheshin urdhrave, ligjeve dhe besimeve të tyre.

Me depërtimin e Perandorisë Osmane dhe me shkatërrimin e perandorive, për shqiptarët fillon një jetë e re. Perandorinë Osmane disa zona apo vende e kanë pritur duarhapur, sepse kanë qenë pjesëtarë të fesë islame edhe para osmanlinjve, kurse në disa zona janë pritur dhe konsideruar edhe si

shpresëqirues.

Perandoria osmane-turke shqiptarët i gjen në gjendjen më të mjerueshme dhe tokat shqiptare të copëtuara. Ndërrimi i një pushtuesi të egër me një të butë, i cili me vete sillte mesazhin hyjnor të Islamit, ishte fillimi i një fati të ri historik, kur fillon të krijohet një shtresë e re e identitetit kulturor e kombëtar të shqiptarëve. Nën kalifatin islam të osmanlinjve tokat shqiptare u bashkuan, filluan të frymonin së bashku, të tregtojnë e të punojnë së bashku. Pastaj, duke parë mesazhet e qarta dhe jodevijuese të Islamit, të cilat i jepnin njeriut vlerë, duke i kushtuar rëndësi lirisë, si gjëja më e çmuar, se si e urrente robërimin e skllavërimin, atëherë mendja e shëndoshë nuk mund të rrinte pa e pranuar. Duket se çdo gjë që nuk e kishin më parë, tashmë e kishin. E, si të mos pranonin të bashkëpunonin me këtë sundues, i cili ua hoqi terrin dhe i la të lirë të jetojnë, të punojnë, të tregtojnë, të lirë në besimet tjera, të organizojnë dhe të kenë një identitet të ri, që gati e kishin humbur?!

Do të përmendim disa nga argumentet rreth kohës së osmanlinjve dhe depërtimit të tyre në Ballkan e në veçanti në trojet shqiptare.

Historiani ynë i periudhës osmane, dr. Ferid Duka, në lidhje me këtë çështje ka shkruar: "Faktorët që përcaktuan përhapjen e Islamit në tokat shqiptare janë të ndryshëm, por një gjë duhet thënë: nuk ka pasur një politikë islamizuese të zhvilluar me tendencë të posaçme nga sunduesit osmanë. Të dhënat flasin se feja islame është pranuar me dëshirë; nuk ka pasur dhunë në përhapjen e saj, me qëllim që të imponohej si fe në masat e popullit shqiptar".

Mark Tirta ka pohuar se islamizimin e shqiptarëve nuk e shihte si dhunë; por si një ftohje, si një bojkotim i shqiptarëve kundër krishterimit, e pikërisht fillimisht kundër ortodoksisë serbe, greke e bullgare, që i shpiente në shkombëtarizim, në tjetërsim etnik".

Arsa Millotoviqi, armik i madh i shqiptarëve, thoshte se “shqiptarët me përqafimin e fesë islame i shpëtuan sllavizmit”.¹⁴

Volteri, njëri nga armiqtë e fanatikët më të mëdhenj të Islamit, thotë se “modeli islam i rregullimit të jetës, i pranishëm në kohën e osmanlinjve, paraqet shembullin më të mirë të tolerancës dhe bashkëjetesës ndërfetare në lirinë e plotë të pjesëtarëve të feve dhe popujve të ndryshëm”.

Historiani Robertson thekson: “Me të vërtetë, muslimanët janë ata që e kanë unifikuar zjarrin dhe flakërimin për fenë e tyre me zemërgjerësi dhe tolerancë ndaj pjesëtarëve të feve të tjera dhe këta janë ata që, krahas tërë përkushtimit dhe vendosmërisë konsekuente për përhapjen e fesë së vet, i kanë lënë të lirë të gjithë ata që këtë fe nuk e kanë përqafuar, sepse kanë dëshiruar që t’i mbesin konsekuent mësimi të tyre fetar”.

Ndërkaq, Muhamet Pirraku thotë: “Islami nuk ishte fe turke, e as fe e pushtuesit, por ishte sa fe e turqve aq edhe e shqiptarëve dhe e të tjerëve dhe turqit në bashkësinë muslimane osmane paraqisnin vetëm pakicën sunduese”.¹⁵

Aristidh Kolaj në “Arvanitët”, Athinë, 1985, thotë: “Nuk ka ekzistuar absolutisht asnjë rast kthimi feje me dhunë nga ana e turqve”.¹⁶

Profesori Robert Matran thotë: “Drejtuesit osmanë nuk kanë pasur vullnet për asimilimin e popullsisë të pushtuara, nuk kryen as osmanizim dhe as islamizim të detyruar; përndryshe, si do të mund të shpjegonim ruajtjen e

gjuhëve greke, bullgare, serbe apo të gjuhëve të tjera dhe feve të tjera...”. Po ashtu dhe dr. Qiro Truhelka, i cili ka thënë: “Është mendim i gabuar se islamizmi është përhapur me dhunë. Ekzistojnë argumente të shumta, të cilat e hedhin poshtë këtë. Unë mund të përmend vetëm një dhe ai është se shekulli i 19-të nuk do të gjente asnjë të krishterë dhe asnjë kishë e manastir në Ballkan sikur islamizmi të përhapej me dhunë shtetërore”.

Ndërkaq, Hadrian Renald është shprehur: “Nuk ka në botë besim që të ketë qenë kaq keq i komentuar nga armiqtë e tij dhe që i është nënshtruar aq shumë nënçmimit dhe mllefet sikurse është Islami”. Italiani Roberto Marocco della Roca ka shkruar: “Islamizmi i Shqipërisë ka qenë një pritë kundër trysnisë sllave”.

Për të provuar këtë, me 1604 arqipeshkvi katolik i Shkupit informon Romën se shqiptarët ndiqeshin më shumë nga kisha ortodokse sesa nga turqit muslimanë”.¹⁷

Intelektuali Abdi Baleta pohon: “Prania e faktorit musliman në Shqipëri ka qenë faktor shpëtimtar”. Po ashtu, Gjergj Fishta në “Lahuta e Malcis” ka shkruar: “*Por, pse na të vegjël jemi/ Pse kend fis e vëlla nuk kemi/ Na sot shkjaut s’mund t’i bajmë ballë/ Qi po do t’na përpjijë gjallë/ Prandaj, thom se e lyp e mara/ Qi dhe sot na, si përpara/ Të rrim njëjt me mbret të Stambollit/ Për me i bamun ballë Nikollit...*”.

Mirëpo, ç’është më e keqja, po fshihet e vërteta në lidhje me përqafimin e Islamit. Edhe pse ka

filluar të zbehet mendimi se Islami është pranuar me dhunë, mendimi i keq ende ekziston. Në literatura të ndryshme përmendet gjoja gjendja e rëndë ekonomike brenda Perandorisë Osmane si presion për ta përqafuar fenë islame. Kjo nuk qëndron, sepse mirëkuptimi midis fesë islame dhe feve të tjera, toleranca dhe bujaria muslimane kanë qenë çështjet parësore që kanë bërë për vete një numër dhe masë të madhe njerëzish, kurse dhuna ka qenë përjashtim. Lidhur me shkaqet e kalimit të shqiptarëve në Islam Tomas W. Arnold, përveç të tjerash, shkruan: “Është e mjerueshme ajo që pohojnë autorët e krishterë se shqiptarët janë detyruar ta pranojnë fenë nën presionin e dhunës e të haraçeve të paligjshme.

Këta autorë nuk na ofrojnë fakte për akuzat e tyre. Zmajeviçi konvertimin e dy mijë njerëzve e arsyeton me numrin e madh të tatimeve dhe të taksave të tjera, mirëpo ai në të njëjtën kohë e pranon se edhe muslimanët jepnin të njëjtat tatime”.¹⁸

Duke e ditur dhe duke i cekur disa nga thëniet, argumentet e lartpërmendura, se çka sillte Islami për shqiptarët në të gjitha sferat e jetës, qoftë materiale, shpirtërore, morale e politike, si mund të mohohet e vërteta e të shpifen intriga për Islamit dhe muslimanët se kinse është përdorur dhunë për përqafimin e Islamit?

Është turp i madh për të gjithë historianët që mbështesin këtë tezë, duke e ditur se Islami ishte ai që na mbrojti nga sllavizmi dhe nga humbja e identitetit tonë.

¹ Bajrush Ahmeti, “A është përhapur Islami me forcë”, Takvimi 2002, Prishtinë, fq. 245.

² Po aty, fq. 240.

³ Sipas Muhamed Pirraku, *Dituria islame*, nr. 83, Prishtinë, 1996.

⁴ Ali M. Basha, “Islami në Shqipëri gjatë shekujve”, Tiranë, 2000, fq. 19.

⁵ Po aty, fq. 19.

⁶ Takvimi 2002, fq. 243.

⁷ Po aty, fq. 245.

⁸ Enciklopedija Jugoslavije, Zagreb, MCMLIX, fq. 182; Pomorska enciklopedija, Zagreb, MCMLIV, fq. 182; shih Nexhat Ibrahim, “Islami në trojet iliro-shqiptare gjatë shekujve”, Prishtinë, 2000, fq. 208-209.

⁹ Ali M. Basha, “Islami në Shqipëri gjatë shekujve”, fq. 35.

¹⁰ Për me tepër shih N. Ibrahim, *vepër e cituar*, fq. 210-211.

¹¹ Ali M. Basha, *vepër e cituar*, fq. 39.

¹² Gazeta Elif (Botuar nga Bashkësia Islame e Malit të Zi), nr.12, fq. 9.

¹³ Muhidin Ahmeti, “Rreth përhapjes së Islamit ndër shqiptarët”, Përmbledhje studimesh, Pa vend botimi, viti 2003, fq. 58.

¹⁴ Ali M. Basha, “Islami në Shqipëri gjatë shekujve”, fq. 70.

¹⁵ Nexhat Ibrahim, “Islami në trojet iliro-shqiptare gjatë shekujve”, fq. 222,223,232.

¹⁶ Muhidin Ahmeti, “Rreth përhapjes së Islamit ndër shqiptarët”, Përmbledhje studimesh, fq. 47.

¹⁷ Ali M. Basha, “Islami në Shqipëri gjatë shekujve”, fq. 47,48,53,54,59.

¹⁸ Muhidin Ahmeti, “Rreth përhapjes së Islamit ndër shqiptarët”, Përmbledhje studimesh, fq. 115.

Sistemi i defterizmit, atu e rëndësishme për mbarëvajtjen optimale të Vakëfit

Hapja e një libri në të cilin do të regjistrohej çdo vizitor edhe më shumë do të sensibilizonte madhështinë e kulturës islame; sistemi i këtyllë të siguronte edhe një arkiv të vogël me emra nga fusha politike, diplomatike, arsimore, folklorike etj.; fondi i arkivit do të pasurohej me fotografi të vizitorëve të ndryshëm dhe me shumë përshkrime të vizitorëve të monumenteve kulturore fetare islame. Sistemi i defterit do të krijonte një mundësi që për një vit të evidentojmë sa vizitorë qarkullojnë brenda objekteve tona dhe nga cilat nacionalitete dhe shtete më së shumti vizitorë kemi...

TAXHUDIN HAMIDI

Sigurisht se për mirëmbajtjen dhe mbarëvajtjen e Vakëfit nevojitet seriozitet i pakthyeshëm, jokonvertues, i pakthyeshëm dhe forcë energjike ideore e bazuar në historinë dhe kulturën e civilizimit gjithshndritës të fesë islame.

Platforma ideore e fuqishme, e themeluar dhe e ndihmuar nga të gjitha lëndët e hrestomatisë islame do të bëjë që t'i prijë punët kah zhvillimi dhe përkujdesja permanente dhe konstante.

Të gjitha lëndët e mësimave fetare islame kontributin e tyre primar e kanë shtrirë

në përkrahjen dhe mirëmbajtjen e platformës ideore të Vakëfit, për arsye se Vakëfi është anija e cila i ka mbart të gjitha mësimet nga historia, kultura dhe civilizimi islam.

Andaj, është koha dhe imperativi ideal për krijimin e një sistemi faktograf, i cili do të rezultojë me shpërthimin e shumë projekteve të vyeshme në fushën e krijimit dhe rivitalizimit të Vakëfit.

De fakto, është shumë rëndë të përpilohen programe për mirëmbajtjen dhe mbarëvajtjen e vakëfit nëse paraprakisht nuk kemi filluar nga shkronja e parë.

Lirisht mund të konstatojmë se krijimi i sistemit të defterizmit në fushën e Vakëfit luan rol të pamohueshëm ose, thënë ndryshe, është

alfa dhe omega.

Nëse në një organizatë mungon sistemi i fakteve, qoftë edhe i atyreve minore, sigurisht se nuk do të na lejohet të flitet për një mirëmbajtje dhe mbarëvajtje të suksesshme e të mrekullueshme.

Nëse marrim si shembull Xhaminë e Larmë në Tetovë, e cila në popull njihet si Xhamia e Pashës - ndërtimi i saj që nga viti 1495 dhe ekzistenca e saj deri tani flet bukur mirë për udhëheqjen e mrekullueshme të mirëmbajtjes të këtij objekti supermonumental pranë lumit Shkumbin, në pjesën e vjetër të qytetit, ku në anën tjetër të lumit gjendet edhe Hamami, kurse në anën e kundërt Xhamia Sinanije, nga e cila, për fat të keq, si gjurmë për evidentimin e saj ka mbetur vetëm shifra e parcelës me numër P.K. 3506, e cila na mundëson që ankesat e ngritura të jenë valide.

I gjithë ky ndërtim kapital me tipare monumentale të begatshme në radius prej 150-200 m dëshmon në të gjitha këndet se në këtë mes të shoqërisë kanë jetuar njerëz që kanë qenë, pos tjerash, edhe dashamirës të mëdhenj të artit, të vlerave estetiko-artistike dhe të dekorit piktorial.

Shpirti i gjithë kësaj pune që gjendet para nesh na detyron të jemi më vigjilentë, të kujdesshëm në mirëmbajtjen dhe mbarëvajtjen e Vakëfit.

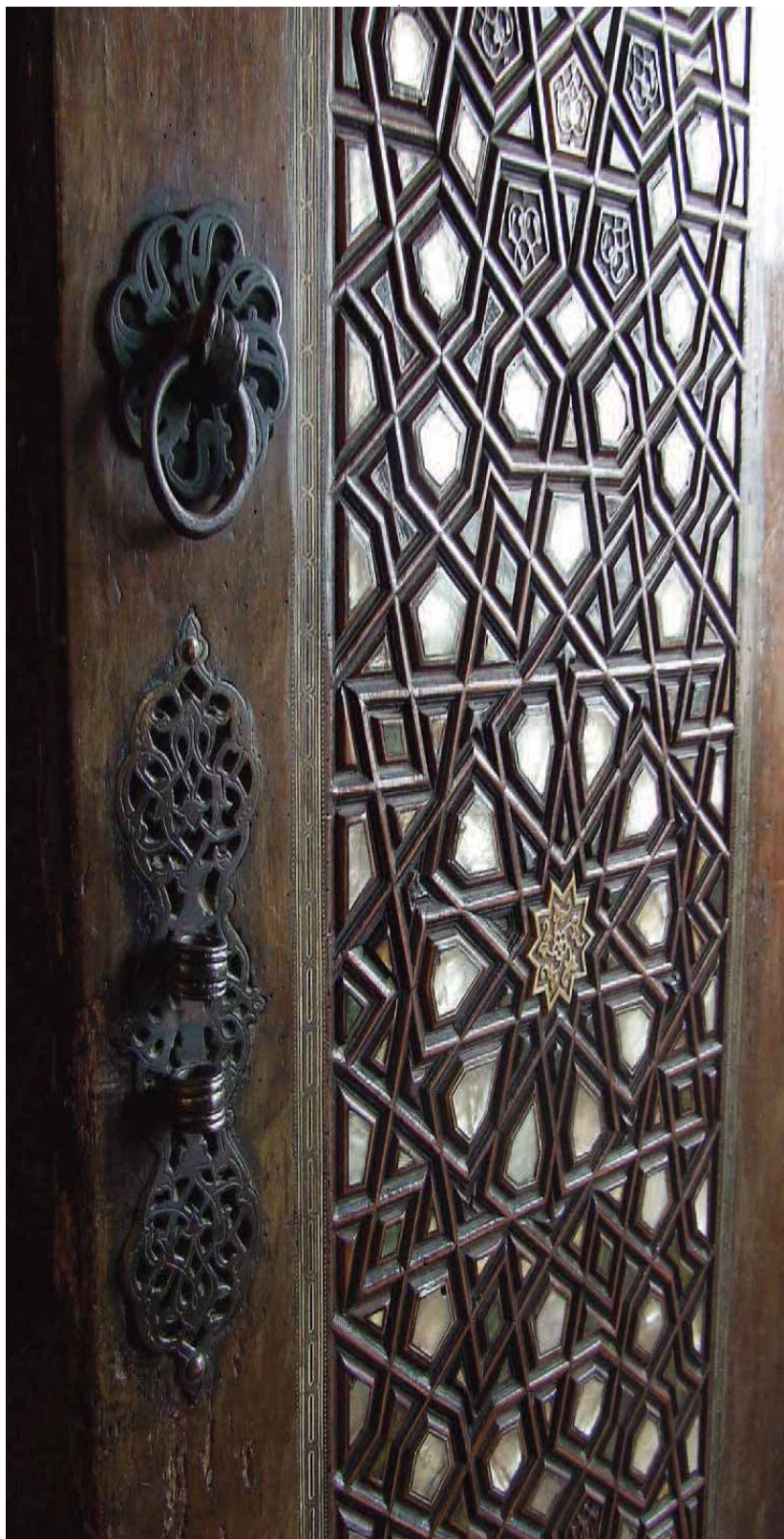
Mungesa e defterizmit (faktografisë) në masë të madhe ka ndihmuar të krijohet një ambient dhe atmosferë në mesin e ithtarve të besimit islam me përmasa dhe dozë flegmatike, e karakterizuar si vëngërim dhe retinopati.

Sistemi i defterit në Sektorin e Vakëfit në BFI-Myftinia e Tetovës do të ndihmojë që të jetë më aktiv në formësimin e të gjitha nevojave rreth mbarëvajtjes së Vakëfit, hapja e defterit është një nevojë apodiktike, e cila fuqishëm do të asistojë në organizimin optimal.

Sistemi monist, përmes vendimeve për nacionalizim dhe eksproprijim të pronave të Vakëfit nuk desh të asgjësojë vetëm pronat e Vakëfit, por njëkohësisht dëshiroi të varroste njëherë e përgjithmonë sistemin e defterit- të sixhilit.

Kur flitet për dekadat e para të shekullit XX, se si dhe pse regjimi komunist shkatërroi vlerat e bibliotekave në mbarë trojet shqiptare, bukur mirë dihen shkaqet. Një ndër shkaqet kryesore ka qenë humbja e farës së mbjelljes dhe dislokimi i rrënjëve në fund të harresës dhe të humnerës trishtuese.

Biblioteka e Isa Beut është një ndër bibliotekat më të vjetra dhe më të pasura në Ballkan, të cilën në shekullin XV e themeloi prijësi i njohur i ushtrisë osmane, Gazi Isa Beu, i biri i Is'hak Beut, i cili ka lënë

edhe prona të tjera vakëf që mbajnë emrin e tij.

Në djegien e Shkupit në vitin 1689, nga gjenerali austriak Pikolomini, bashkë me objektet e tjera fetare është dëmtuar mjaft edhe Biblioteka, e cila deri atëherë me sukses ka vepruar në suaza të

Xhamisë së Isa Beut.

Duam të faktorizojmë se me shkatërrimin e bibliotekave në Ballkan, është demoluar edhe përparimi i përbotshëm. P.sh. Në mesin e librave të cilët për fat të keq janë djegur në zjarrin e vitit 1689 ka qenë edhe vepra e Hipokratit,

babait të mjekësisë bashkëkohore, të cilën vepër Evropa ka nisur ta përkthejë në gjuhën latine në shekullin XVI.

Ndërsa ne veprën në fjalë, me plotësime dhe sqarime nga ana e Fuzulit, e gjejmë në Bibliotekën e Isa Beut njëqind vjet më herët.

Deri në Luftën e Dytë Botërore kjo bibliotekë qendrore e Vakëfit ka punuar me mjaft sukses.

Ndërkaq, në vitin 1941 Biblioteka e Isa Beut e pushon punën. Bashkësia Islame në fund të viteve të '70 përsëri e ngren iniciativën për grumbullimin e librave në tërë territorin e Republikës, me qëllim që Biblioteka e Isa Beut të riaktivizohet.

Më 1991 në lokalet e reja të adaptuara në Çarshinë e Vjetër të Shkupit filloi me punë Biblioteka e Isa Beut, e cila sot, për fat të mirë, vepron në kuadër të Bashkësisë Fetare Islame.

Regjimi komunist shkatërroi edhe vlerat e Bibliotekës së Eqrem Bej Vlorës.

Në vitin 1914, në bibliotekën e Eqrem Bej Vlorës ndodhej një fond prej 14.640 vëllimesh në gjuhët arabisht, turqisht, shqip - mes të cilave edhe dorëshkrime të rralla arabe, libra fetarë, si Kur'ani etj.

Studiuesi vlonjat Fahri Shaska thotë se Biblioteka ishte ndër më të mëdhatë në Ballkan, në dekadat e para të shekullit XX, por, pavarësisht, regjimi komunist i shkatërroi vlerat e saj.

Prej saj u zhdukën vlera të jashtëzakonshme titujsh. Në këtë bibliotekë përfshiheshin dokumente të rralla. Mes tyre, një ditar të shënimeve të hoxhës së fshatit Armen, Sali Efendiut, të vitit 1757; shënimet e Hafëz Zenel Efendiut nga Armeni, që përkohnë me vitin 1768.

Por, mes atyre që ndodheshin gjatë bastisjeve në mjediset e banesës së Vlonjatëve, që sot njihen me emrin Shtëpia e Beut, kishte edhe nga ata që mendonin se ata libra kishin një vlerë të madhe dhe mund të duheshin një ditë.

Nëse i qasemi në mënyrë të thukët kësaj teme, do të vërejmë se

shumë dokumente, dorëshkrime, defterë dhe sixhile faktografike, që përshkruajnë retrospektivën e jetës së Vakëfit, janë djegur, humbur dhe zhdukur nga hordhitë serbe, bullgare, greke etj.

Mos harrojmë se abuzimi dhe shkatërrimi i Vakëfit ka qenë edhe më i tmerrshëm pas fitores së Ferdinandit dhe Izabelës mbi Murët.

Prej atëherë racat e bardha filluan të aneksojnë toka të huaja, mbi të cilat i ngritën kolonitë e tyre.

Më vjen tepër keq të potencoj qëndrimin e kishës. Po sipas disa dekreteve të shpallura nga Papa, këto dekrete kanë ndihmuar që vakëfi në Evropë, Afrikë të fillojë me zhbërjen e tij.

Është gjë pikëlluese viti 1945, kur kisha, Papa, kishte shpallur një dekret që ka pranuar nënshtrimin e paganëve nga të krishterët.

Ky dekret e ka dhënë bekimin e kishës në skllavërimin e zezakëve dhe indianëve të kuq. Si zakonisht, ky botkuptim i ka mbetur trurit të kishës indiferent dhe flegmatik në procedurat e abuzimeve ndaj Vakëfit, si këtu tek ne, ashtu edhe në mbarë botën e krishterë.

Andaj, pa hezituat, çdo këshill i xhamive duhet të krijojë dhe të fillojë me themelimin e sistemit të defterizmit, të vakëf-kontrollit faktografik, për të luftuar njëherë të kaluarën vandale ndaj teksteve fetare dhe ditarët e objekteve fetare islame.

Duke qenë të vetëdijshëm si muslimanë të Ballkanit dhe që dita-ditës përjetojmë sulmet nga më të ndryshmet dhe nga xhelozia makute si banor të Adriatikut, duhet që të mbrojmë Vakëfin dhe veprimtarinë e tij me lloj-lloj mjetesh.

Gjithsesi, duke qenë i vetëdijshëm se rruga e nacionalizmit, aversionit, agresionit,

imperializmit dhe sado-mazohizmit nuk kanë të ndaluar, atëherë këtyre ndjenjave duhet ndaluar rrugën përmes ruajtjes së dokumenteve, deftereve, ditarëve dhe çdo pike dhe presje në lidhje me Vakëfin duhet regjistruar dhe

arkivuar si dokument.

Sepse, përmes defterizmit krijojmë një përvojë se si duhet ruajtur dokumentet me vlerë e të rëndësishme.

Nuk është e rastit kur sot lexojmë në gazetë se si universiteti "Kiril e Metodij" në Shkup nuk ka fakultet për drejtimin bibliotekar në gjuhën shqipe.

Sepse, mungesa e këtij profesioni (zanati) është e barabartë me personin që blen ilaçet, mirëpo nuk i pi.

Sistemi i defterizmit gjithandëj ka përcaktuar jetën e Vakëfit, historinë e tij dhe, gjithsesi, populli përmes sistemit të defterizmit ka gjetur një mundësi shumë të begatshme për të zbuluar talentin dhe aftësitë e besimtarëve muslimanë, sistem ky i cili nga antologjia dhe dokumentet e vjetra qartë shihet se ka qenë tepër i thuktë, decid, i zhvilluar dhe prezent në çdo ngjarje të popullit tonë.

Kur kemi parasysh këtë, atëherë vlen të konkludojmë se sistemi i defterit gjatë historisë islame në Ballkan ka figuruar si 'dezodorans' kundër tentativave joligjore, dehumane, vandale, kretene të trurit të shterur jomusliman të Ballkanit.

Përmes këtij kapitali historik të monumenteve fetare islame që posedon BFI- Myftinia e Tetovës, de fakto bëhet zbulimi i një infrastrukture urbane të kohës para pesëqind vitesh.

Ky kontinuitet jep një sinjal të ndritshëm guximi se sa duhet ruajtur qytetin tonë dhe krijimtarinë kulturore arkeologjiksht, antologjiksht dhe antropologjiksht të pazbuluar.

Koha zbulon gjërat më të çmuara !!!

Diçka që ka qenë në errësirë, e mbuluar nga pluhuri i paragjyqimeve me shumë dekada, një ditë patjetër do të dalë në dritë.

Ne sot duhet të bëjmë një gjë të tillë për të vërtetuar identitetin e vakëf-kontrollit.

Xhamia e Pashës, Hamami dhe Xhamia Sinaniye në qendër të qytetit të Tetovës,

në mënyrë direkte na mundësojnë

që shumë lehtë të kuptojmë se në këto vende ka lulëzuar, ka gjallëruar, ndërtimi, luksi dhe jeta e vërtetë.

Grimasat në fotografitë e vjetra dëshmojnë se arkitektura islame ka mundësuar një jetë të lumtur, me plot hare dhe me lëvizje plot gjallëri për të arritur standardin al-laturka, standard të cilin tentonin ta përvetësonin me shumë ëndje vendet evropiane në atë kohë.

Xhamia e Pashës në Tetovë, si objekt monumental i cili në mënyrë kontinuitive prek dekorin e brendshëm të arkitekturës islame, ka bërë që Xhamia e Pashës të vërshohet nga vizitorë të etnitetë të ndryshme nga e gjithë bota dhe nga kori diplomatik i shtetit të Maqedonisë dhe vizitorë të vendit.

Hapja e një libri, ose si e kemi theksuar më lart, sistemi i defterizmit, në të cilin do të regjistrohej çdo vizitor që e viziton këtë objekt gjigant me performansa arkaike arkitektonike të Hilafetit Osman, edhe më shumë do të sensibilizonte madhështinë e kulturës islame.

Sistemi i defterizmit mendojmë të sigurojë edhe një arkiv të vogël me emra nga fusha politike, diplomatike, arsimore, folklorike etj.

Gjithashtu, fondi i arkivit do të pasurohej me fotografi të vizitorëve të ndryshëm dhe me shumë përshkrime të vizitorëve të monumenteve kulturore fetare islame.

Sistemi i defterit do të krijonte një mundësi që për një vit të evidentojmë sa vizitorë qarkullojnë brenda objekteve tona dhe nga cilat nacionalitete dhe shtete më së shumti vizitorë kemi.

Sistemi i defterit në masë të madhe do të tërhiqte vëmendjen e vizitorëve dhe, njëkohësisht, do të dëshmonte se populli musliman ka kulturë të përbotshme.

Dr. Ali Sheriati ka theksuar: "Gjatë gjithë historisë raca iraniane (sikundër ajo turke, arabe dhe popuj të tjerë muslimanë) nuk ka mundur të gjejë mundësi më të mira për ta treguar talentin dhe aftësinë e vet përveçse gjatë erës së shkëlqyer islame".

Bezdia dhe mërzia nuk kanë vend në jetën e besimtarit

Janë dy mirësi të cilat shumica e njerëzve i lënë pasdore, e ato janë: koha dhe shëndeti (Muhamedi a. s.)

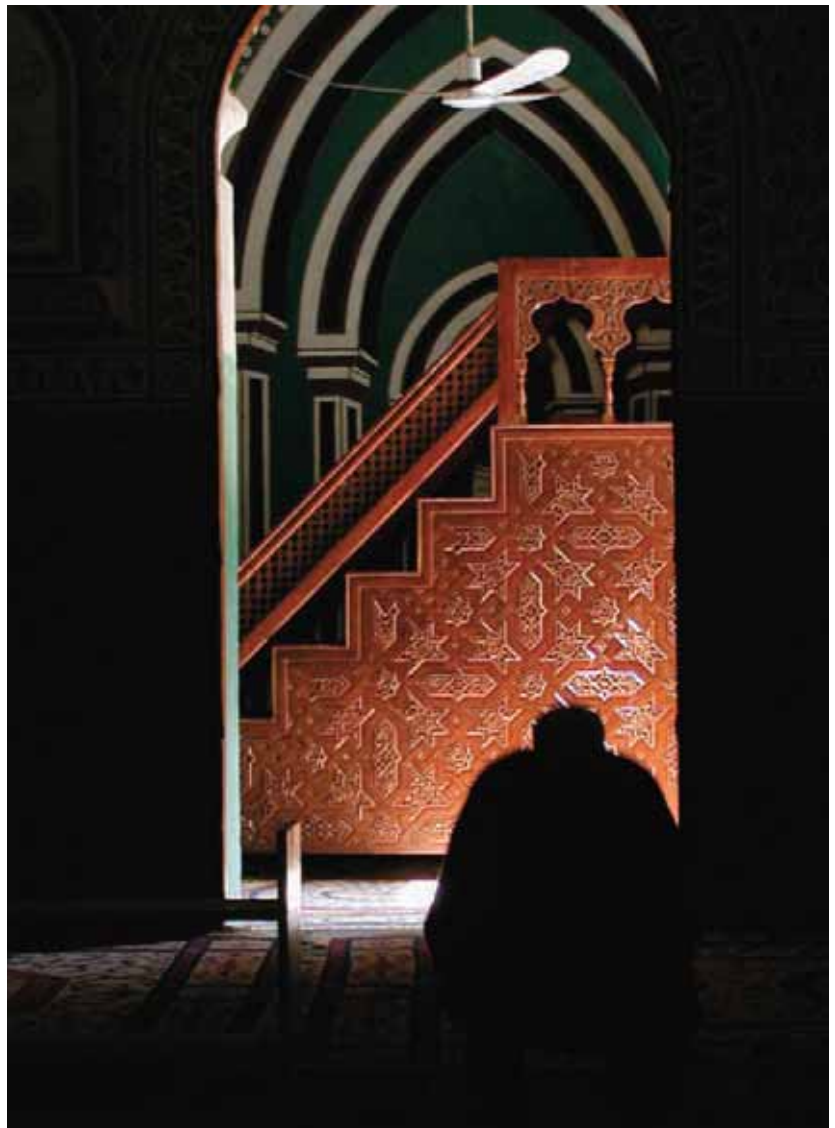

ARSIM DAUTI

Në momentet kur botën e kanë kapluar kriza të ndryshme, sidomos ajo morale dhe ekonomike, nga një gjë e tillë nuk ka se si të shpëtojë as vendi ynë. Në kushte të këtilla papunësia është në rritje dhe shumica e njerëzve enden rrugëve. Nga bisedat e ndryshme që mund të keni me njerëzit shpesh mund të dëgjoni frazën e njohur të këtij shekulli: “Kur dikë e pyesim se çfarë bën, marrim një përgjigje të thjeshtë: Asgjë, më ka kapluar bezdia dhe mërzia”, apo “Jeta më është bërë monotone”!

Nuk do të habiteshim kur këtë do ta dëgjonim nga ajo kategori e njerëzve të cilët konsumuan pjesën më të madhe të jetës, siç mund të jenë pleqtë, të cilëve, njëherit, edhe iu është dhënë mundësia për të kuptuar se jeta kalon shumë shpejt. Por, nuk mund të qëndrojmë e të mos mbetemi të hutuar kur një gjë e tillë e dëgjojmë nga besimtarët, sidomos nga ata të rinjtë, të cilët shpesh ankohen se nuk kanë se çfarë të bëjnë, duke u përgjigjur: Çfarë të them, bezdi e madhe... jeta është bërë monotone: kafene – shtëpi - xhami - shtëpi...

O Zot! Vallë, si është e mundur që monotonia, bezdia dhe mërzia të kenë vend në jetën e besimtarit

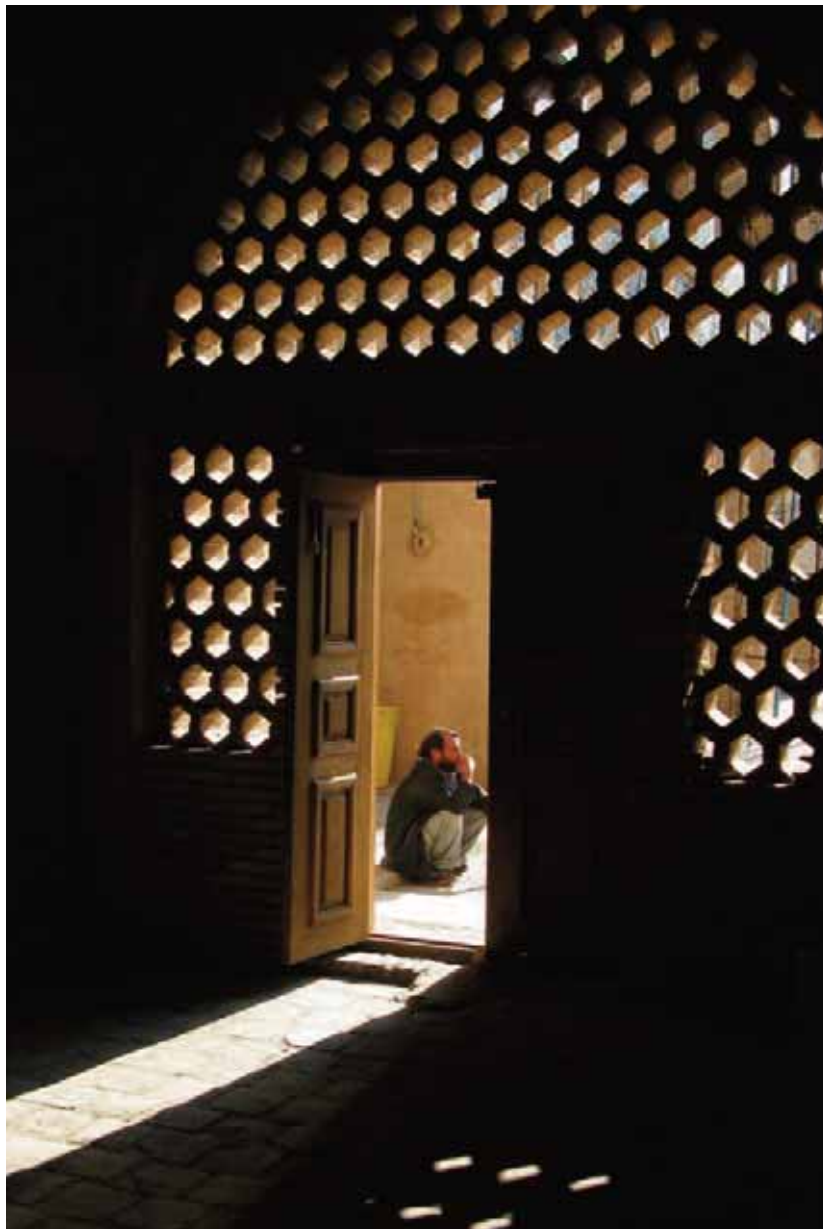

musliman? Si ka mundësi që dita e besimtarit të jetë e njëjtë, pa kaluar apo provuar edhe çastin më të vogël të një eksperience të re? Shih se çfarë thotë Allahu i Madhërishëm në suren e Kohës: **“Pasha kohën! Me të vërtetë, njeriu është në humbje, përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, i këshillojnë njëri-tjetrit të vërtetën e i këshillojnë njëri-tjetrit durimin.”** (El-Asr, 1-3). Zoti ynë, duke e ditur se ne jemi krijesa që harrojmë, nëpërmjet këtyre ajeteve na paralajmëron se njeriu, në të vërtetë, në gjithçka është humbës, përveç se në kryerjen e veprave të mira, këshillimin dhe thirrjen në rrugën e drejtë.

A thua, vallë, jetojmë në një kohë kur jeta jonë do të ishte monotone dhe e bezdisshme?! Vallë, a nuk kemi mënyra të mjaftueshme për të vrarë bezdinë dhe monotoninë?!

Në kohën në të cilën po jetojmë kemi mënyra të bollshme për të bërë vepra të mira, ngase jetojmë një kohë ku secili ka nevojë për përkrahje dhe ndihmë, qoftë e vogël apo e madhe. Allahu i Madhërishëm na ka sprovuar me sëmundje të ndryshme, ku spitalet janë të mbushura. Kur njeriu është i sëmurë, ka nevojë për një mik i cili do t’ia kishte kthyer shpresën dhe buzëqeshjen; ata kanë nevojë të përkujtojnë Zotin dhe mirësitë e Tij. Ja një punë, ku ne mund ta kishim vrarë monotoninë dhe bezdinë. Sa e sa njerëz të sëmurë ka sot që nuk kanë asnjë të afërt, s’ka kush i viziton dhe t’i gëzojë me fjalë të bukura, me ushqime të shijshme dhe t’u dërgojë tesha të pastra. Sa prej tyre kemi që nuk ka kush i vesh, t’i ushqejë, t’i pastrojë, ndërsa neve na kapluar mërzia dhe bezdia! Absurde!

Ndër sprovat e Zotit janë edhe vërshimet, tërmetet, cunamet. Të mos harrojmë, Allahu e ka sprovuar edhe atë që është kapluar nga këto katastrofa, por edhe atë që dëgjon për ngjarjet e tilla. Ndoshta neve na ka kapluar bezdia, ndërkohë që mijëra njerëz nuk kanë fuqi të vazhdojnë më tej nga tronditjet e këtyre katastrofave. Ndoshta neve

jeta na është mërzhitur, ndërkohë që mijëra pleq, të rinj e të reja fshijnë lotët në fytyrat e njerëzve të plagosur dhe të lodhur nga sprovat e jetës. Sigurisht, jeta na është bërë monotone duke luajtur lojëra në kompjuterët tanë. Jeta na është bërë monotone duke shkruar nëpër rrjete të ndryshme që s’kanë asnjëfarë vlere, por qëllimi i tyre është humbja e kohës dhe prishja e familjes. Ndoshta jeta na është bërë bajate, sepse jeta jonë nuk përkon aspak me jetën që e shohim në serialet e ndryshme dhe aspak nuk jemi të kënaqur me shtëpinë, familjen dhe jetën që e jetojmë!

Si asnjëherë më parë toka jonë është e papunuar, ndërsa varfëria

është në kulm. Nuk ka kush e punon tokën pjellore dhe rëskun e saj ta ndajë për hir të Allahut. Si duket, më të vjetrit tanë kot po na luten të punojmë tokën, sepse në fusha nuk mund ta gjejmë Mesenxherin, Paltakun dhe rrjetet e tjera ku do ta kishim kaluar kohën. Fusha nuk është për ne, sepse asnjëherë s’e kemi punuar apo edhe se s’kemi levërdi!

Mund të pajtohemi se punimi i tokës nuk është në modë, por, vallë, sa e sa fëmijë të paedukuar i kemi nëpër rrugë dhe nëpër parqe?! Sa e sa të këqija i kemi në mesin ku jetojmë, ndërsa neve na është bërë jeta monotone! Sa e lumtur do të na dukej jeta nëse do të vendosnim të

bisedonim për problemet e tilla dhe të fillonim me projekte të thirrjes në rrugën e Zotit. Megjithatë, shumica do të përgjigjej: “Jo, mor’, ç’na intereson neve kjo punë; Allahu është Ai që udhëzon, jo ne”. Gjithsesi, menjëherë gjejmë arsye për të humbur kohën në gjëra të pavlerë dhe gjithmonë jeta do të na duket e bezdisshme, mirëpo të mos harrojmë se do të vijë koha kur nuk do të kemi të drejtë të arsyetohemi dhe koha që e kemi kaluar kot nuk do të kthehet përsëri.

Nëse dita të duket e bezdisshme dhe monotone, pse nuk e provon që me shoqërinë, pas faljes së namazit të akshamit apo të jacisë, të dilni në shëtitje dhe të bisedoni për projekte të ndryshme? Mund të shkoni dhe të luani futboll, ndërkohë që do të çlodheni nga streset e ditës. Gjithashtu mund të takoni ndonjë mik, të cilin ndoshta një kohë të gjatë nuk e kishit parë. Ja një mundësi për të kaluar kohën në vepra të cilat do t’ju kishin bërë të lumtur.

Krijesa më e dashur tek Allahu, i dërguari ynë, Muhamedi (a. s.) na paralajmëron për një gjë të tillë: *“Shfrytëzoni pesë gjëra para pesë gjërave të tjera: Rininë para pleqërisë, shëndetin para sëmundjes, pasurinë para varfërisë, kohën e lirë para se të jesh shumë i zënë dhe jetën para vdekjes.”* (Tirmidhiu).

Gjithashtu, i Dërguari i Allahut (xh. sh.) në një hadith tjetër thotë: *“Janë dy mirësi, të cilat shumica e njerëzve i lënë pasdore: koha dhe shëndeti.”*

Njeriu, vetëm kur bie në shtrat nga sëmundja e kupton rëndësinë e shëndetit dhe premton se do të ndryshojë kur të shërohet dhe do të ketë më shumë kujdes për shëndetin e tij. Ndërsa koha kalon aq shpejt, sa nuk mund ta marrim me mend. Nëse lejojmë që koha të na kalojë kot, duke mos e shfrytëzuar atë, në edukimin e fëmijëve, në të bërit mirë për prindërit, familjen dhe miqtë, vetëm atëherë, kur do t’i humbim këto, do të kuptojmë gabimin që kemi bërë duke mos e shfrytëzuar kohën në vepra të mira.

Secili prej nesh afër vetes mund të ketë dikë që ka nevojë për ndihmë materiale apo çfarëdo lloj ndihme tjetër, por, vallë, sa e shfrytëzojmë këtë mirësi që na është dhënë?! Në të vërtetë, nëse të jepet mundësia t’i bësh mirë dikujt, është mirësi e madhe.

A kemi menduar ndonjëherë për sahabët e të Dërguarit të Allahut (s. a. v. s.) dhe generatat pas tyre, se si i kanë shfrytëzuar mirësitë e Zotit? T’i marrësh si model ata: Çdo ditë kur kanë dalë nga shtëpitë e tyre, e kanë lutur Allahun që t’iu dërgojë dikë për t’i ndarë apo për t’u bërë ndonjë të mirë. Të kujtojmë Ebu Bekrin (r. a.), i cili edhe në momentin kur ishte udhëheqës i besimtarëve gjente kohë që të shkojë tek një grua e moshuar dhe t’ia pastrojë shtëpinë.

Nuk ka nevojë të lusim Allahun të na dërgojë dikë për t’i ndarë diç apo për t’i ndihmuar dikujt; mjafton që kur të dalim nëpër rrugë dhe të shohim anash, sigurisht, do të habitemi kur të shohim se afër kontejnerëve do të gjejmë shumë njerëz që kanë nevojë për një kafshatë buke dhe, ja rasti për të fituar xhenetin; do të gjejmë shumë njerëz të cilët do të ishin shumë të lumtur nëse do t’ua jepnim edhe teshat që neve na kanë dalë prej qejfi...

Ndonjëherë do të ndihmosh duke dhënë para, ndonjëherë duke ndarë pak ushqim, por gjithmonë mund të gjendet diçka që ti mund ta fitosh lumturinë në këtë botë, por edhe në botën tjetër. Mirëpo, jo. Neve na duket bezdi, jeta na është bërë monotone; na vjen mërzi t’i ndihmojmë dikujt, na vjen mërzi t’i pyesim fqinjët a kanë nevojë për diçka! Për ne kjo është bezdi, mirëpo edhe më tej presim që të na lavdërojnë dhe të na respektojnë. Presim që ne të jemi shembuj të shkëlqyer, siç edhe duhet të jetë, mirëpo shembujt bëhen nëpërmjet veprave e jo vetëm nëpërmjet fjalëve.

Nëse do të shihnim libraritë dhe bibliotekat, nuk mund të qahemi dhe të themi se s’kemi libra; falë Zotit, të tillë kemi plot dhe,

gjithsesi, duhet falënderuar Allahun që na e ka bërë të mundshme të kemi literaturë të bollshme. Mirëpo, të paktë janë ata që lexojnë dhe që i mësojnë edhe të tjerët. Librat i marrim vetëm për zbukurim të rafteve tona. Fshatrat dhe qytetet tona janë bërë të mjera, sepse njerëzit që jetojnë aty flasin vetëm për kënaqësitë e kësaj botë dhe për asgjë tjetër. Megjithatë, edhe krahas kësaj, kemi plot prej tyre që gjenden në një depresion të thellë, për shkak të papunësisë dhe joaktivitetit. Monotonia po i mbush me boshllëk dhe zemrat janë mbuluar nga mërzia dhe ankthi.

Thotë i Dërguari i Allahut (s. a. v. s.): *“Në të vërtetë, Allahu, melaqet e Tij, banorët e qiejve dhe të Tokës, madje edhe milingona në koshtarin e vet çon salavatë (lutet dhe kërkon falje) për ata që i mësojnë njerëzit në të mirë.”*

Por, vallë, sa mundohemi ne që të fitojmë këtë salavat? Sa mundohemi t’i mësojmë të tjerët të punojnë vepra të mira?

Mënyra për të plotësuar çdo minutë të jetës sonë kemi mjaft, saqë mund të jemi të pakënaqur që s’kemi bërë edhe më tepër. Do të vijë dita kur do të qajmë edhe për sekondat e qëndrimit në sexhde, do të qajmë se përse nuk qëndruam më gjatë duke madhëruar Zotin. Vetëm humbësit më të mëdhenj mund të lejojnë që koha t’u kalojë kot. Hasan El-Basriu ka thënë: “O biri i Ademit! Në të vërtetë, ti je vetëm një numër i caktuar i ditëve. Kur të kalon një ditë, kalon edhe një pjesë jotja.”

Dhe, derisa jeta na duket monotone dhe na ka kapluar bezdia e s’dimë se çfarë bëjmë, nuk e kuptojmë se cilën e kemi më afër: sëmundjen apo shëndetin, varfërinë apo pasurinë, zënien apo kohën e lirë, engjëllin e vdekjes apo Ditën e Gjykimit, Allahu i Madhërisëm në suren En’am na porositi: **“...Ditën kur të vijnë disa shenja të Zotit tënd, atëherë nuk do t’i bëj dobi askujt besimi i tij nëse nuk ka besuar më parë ose nuk ka bërë ndonjë të mirë me besimin e tij! Thuaju: ‘Pritni, se edhe ne po presim!’”** (En’am, 158).

FENOMENI i ëndërrimit

Para se t'i vinte Shpallja, Pejgamberi (a. s.) shihte ëndrra të cilat i realizoheshin me ardhjen e mëngjesit. Në historinë islame dihet se këto ëndrra para Shpalljes zgjatën 6 muaj. Këto gjashtë muaj, në krahasim me 23 vitet, sa edhe zgjati shpallja e Kur'anit, janë të barabarta me 1/46. Transmetohet në një hadith të Ebu Katades (r. a.): "Ëndrra e vërtetë është prej Allahut, kurse ëndrrat e paqarta janë prej shejtanit; kur të shohë ndonjëri prej jush ëndrra që nuk i pëlqejnë, le të kërkojë mbrojtje prej tyre (le të thotë eudhu bilahi minesh-shejtani radhim)"

SHABAN TAHIRI

Fenomeni i ëndërrimit, si proces, nuk ndodh vetëm te të rriturit, por te të gjithë njerëzit pa përjashtim, si te të rriturit, të vegjëlit, burrë apo grua, plak apo fëmijë, besimtar apo ateist; çdo njeri gjatë gjumit ëndërron. Pra, për të sqaruar këtë çështje dhe për ta kuptuar sa më qartë, ne në këtë temë do të sjellim disa tekste nga Kur'ani dhe fjalët e Pejgamberit, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, në lidhje me fenomenin e ëndërrimit, si dhe disa pikëpamje shkencore mbi ëndrrën.

Pra, ëndërrimi është ndër format më të lashta shpirtërore të njeriut, të cilën askush nuk mund ta mohojë, por çdo herë është hasur në problem kur bisedohet për ëndërrimin, se në të vërtetë çka është ajo, është diçka reale, apo thjesht proces i trurit, i cili pamjet gjatë ditës dhe aktivitetit tonë, në gjumë na i përcjell përsëri ato pamje.

Në bazë të kësaj, njeriu ka dëshirën që të dijë interpretimin e asaj ëndrre, pasi nëse është reale, duhet të ketë ndonjë kuptim, pasi nuk mund të ndodh diçka, e mos e ketë domethënien, ku interpretimi i tyre është një fenomen i lashtë, si te popujt e mëparshëm, si sot.

Për ëndrrën kanë dhënë komente si feja, si shkenca. Në lëmin e psikologjisë dhe psikofiziologjisë ëndrrat konsiderohen se janë si

rezultat i proceseve fiziologjike, të lidhura në rend të parë me funksionimin e pandërprerë të sistemit nervor.

Sipas Frojdit, ëndrra është shfaqje specifike e një përmbajtje psikike të fshehtë. Përmbajtja e këtillë ka të bëjë me dëshirë, me ngacmime, me synime etj. të shtypura, të ndrydhura dhe të nxjerra jashtë vetëdijes së njeriut, e me këtë ka bërë që ëndërrimi apo Bota e ëndrrave të paraqitet si shfaqje specifike e përmbajtjeve të fshehta psikike, që shpesh lidhen me dëshirat dhe me aktivitetin e porealizueshëm të njeriut.

Hulumtimet e fiziologjisë së gjumit filluan nga viti 1914-1918, kur një shkencëtar duke ngacmuar qelizat nervore të shtazëve arriti të shkaktonte në mënyrë artificiale gjumin. Zbulimi i parë më me rëndësi për kuptimin e gjumit ishte që nuk ekziston në tru "qendra për gjumë", siç besohej deri atëherë, por vetëm "qendra për zgjim dhe vëmendje" dhe se aktiviteti i zvogëluar i saj shkakton gjumin. Zbulimet e mëvonshme treguan se gjumi nuk është fenomen pasiv. Gjumi si fenomen me rëndësi për jetën e njeriut definohet si gjendje e pavetëdijshme, nga e cila njeriu mund të zgjohet me ndihmën e ngacmimeve adekuate sensorike apo ngacmimeve të tjera. Gjatë

gjumit paraqiten dy mënyra të ndryshme: gjumë i ngadalshëm-i ngadalshëm, sepse valët e trurit janë shume të ngadalshme. Në gjumin e ngadalshëm frymëmarrja është e rrallë, ngadalësohet puna e zemrës dhe bie shtypja e gjakut. Gjumi i shpejtë - është pasojë e orientimit anormal të sinjaleve në tru, ndërsa vetë aktiviteti i trurit mund edhe të mos jetë shumë i zvogëluar. Në këtë fazë shtypja e gjakut rritet, frymëmarrja bëhet më e shpejtë. Ky gjumë karakterizohet me ëndërrim aktiv. Truri pothuajse është i shkëputur nga bota e jashtme dhe thellohet në botën e vet të ëndrrave. Truri gjatë natës, kur ëndërron, është në funksion vetëm 17-18 sekonda.

Shohim se shkenca tenton të bëjë shpjegimin e ëndrrës vetëm në aspektin e jashtëm dhe shkencor, kurse nuk e trajton aspektin ezoterik, shpirtëror, pasi burimi i tyre është nga shpirti. Pasi në gjumë ne kalojmë prej anës fizike në botën shpirtërore, që është e ngjashme me vdekjen.

Ndërkaq, sipas pikëpamjes së fesë islame, ëndrrat janë me karakter të llojllojshëm - ato mund të jenë prej Allahut, prej shejtanit dhe prej vetvetes. Në vijim do të sjellim tekste nga burimet islame, për të shtjelluar këtë temë më qartë.

Ne e dimë që Ibrahim (a. s.) pa në

ëndërr se duhet të therte, në shenjë flijimi, të birin e vet, Ismailin (a. s.), ku ëndrrat e pejgamberëve janë të vërteta. Po ashtu, në historinë islame kemi Jusufin (a. s.), i cili si fëmijë pa ëndërr se si dielli, hëna dhe 11 yje i bien në sexhde, me ç'rast babai i tij i tërheq vërejtjen që mos ta tregojë atë, sidomos vëllezërve të tij, pra, edhe Jakubi (a. s.) e komentoi ëndrrën, ashtu edhe Jusufi (a. s.) e dinte komentin e ëndrrave dhe ua komentoi ëndrrat shokëve në burg; po ashtu ia komentoi edhe mbretit ëndrrën, pasi magjistarët e tij nuk mundën ta gjenin kuptimin e asaj ëndrre. Pejgamberi ynë, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, fillimin e shpalljes e kishte me ëndrra të vërteta, ku Aisha (r. a. h.) tregon se *"E para me çka i filloi shpallja të Dërguarit, sal-lallahu alejhi ve sel-lem, ishin ëndrrat e vërteta në gjumë; e, nuk ndodhte që të shihnte ëndërr e ajo të mos i realizohej në mëngjes..."* (Sahih Buhari, kitab Ta'bir, bab evvelu ma budije bihi Resulullahi s.a. s. minel vaji, ru'ja salihatu, nr.6982), si dhe i Dërguari i Allahut ua komentonte ëndrrat shokëve të tij; po ashtu, Pejgamberi, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, pa në ëndërr çlirimin dhe hyrjen në Mekë, e cila iu realizua pas një viti etj.

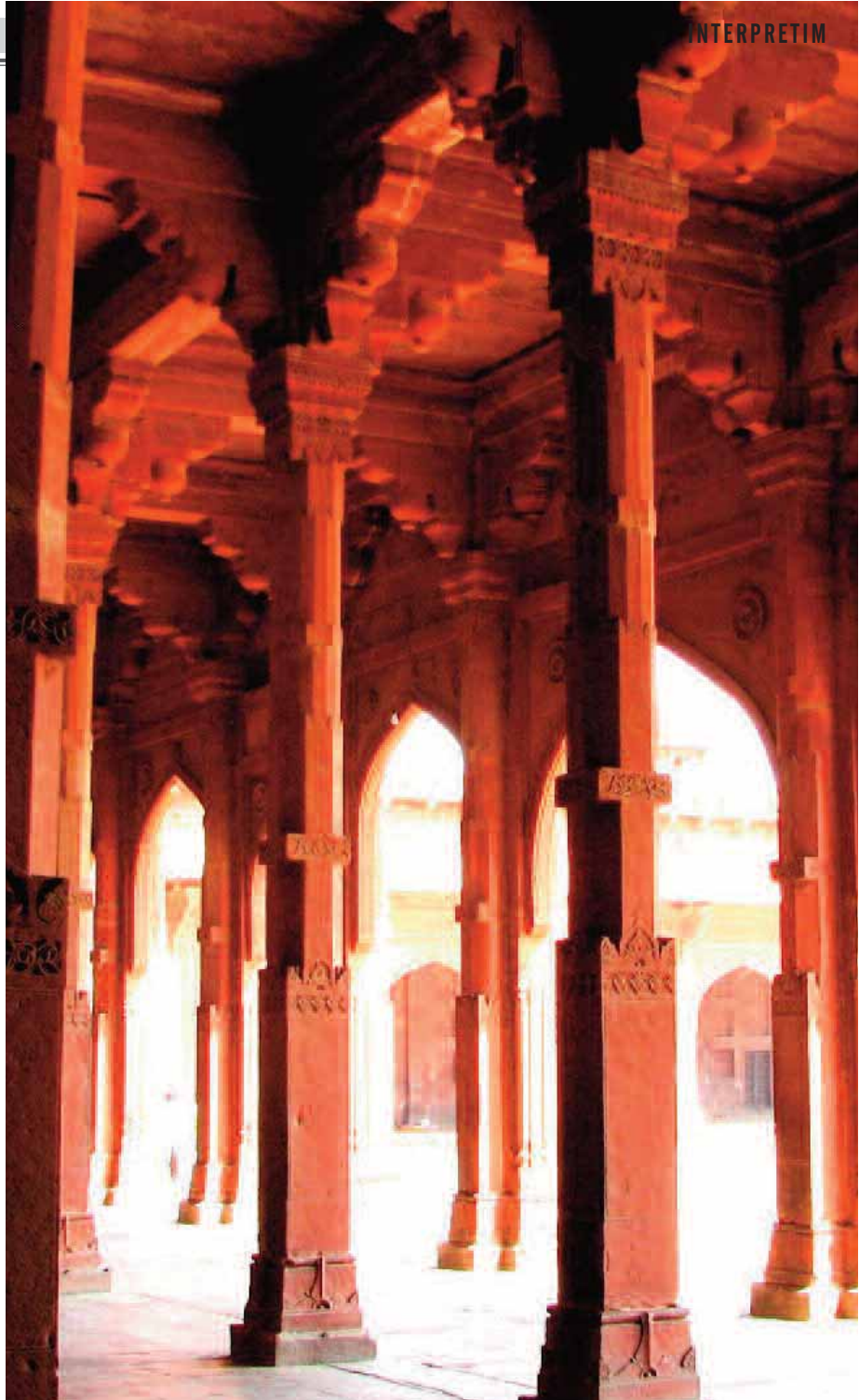
KUR'ANI DHE HADITHET MBI GJUMIN DHE ËNDRRËN

Në një ajet Allahu (xh. sh.) thotë: *"Nga argumentet e Tij është edhe gjumi juaj natën dhe ditën, edhe përpjekja juaj për të fituar nga të mirat e Tij. Në këtë ka argumente për popullin që dëgjon"*. (Rum, 23) Ibn Kethiri thotë: Një prej argumenteve të Zotit është edhe krijimi i cilësisë së gjumit gjatë natës dhe ditës, me të cilin arrihen pushimi, qetësia dhe çlodhja.¹

"Allahu i merr shpirtat kur është momenti i vdekjes së tyre (i vdekjes së trupave të tyre), e edhe atë që është në gjumë e nuk ka vdekur, e atij që i është caktuar vdekja e mban (nuk e kthen), e atë tjetrin (që nuk i është caktuar vdekja, por është në gjumë), e lëshon (të kthehet) deri në afatin e

caktuar. Vërtet, në këto ka argumente për një popull që mendon". (Zumer, 42) Pra, si në këtë ajet, ashtu edhe në ajetin e sures En'Am, ajeti 60-61, ceket vdekja e madhe dhe vdekja e vogël; me 'vdekje e madhe' nënkuptohet vdekja e vërtetë reale, kurse 'vdekja e vogël' është gjumi.² Pra, gjumi konsiderohet si gjysmëvdekje, pasi shpirti i njeriut në gjendje gjumi nuk është në trupin e njeriut. Pasi në ajet thuhet se Allahu ua merr shpirtat, ku atij që i ka ardhur

vdekja ia mban shpirtin e tij, kurse personit që ende nuk i ka ardhur momenti i vdekjes ia kthen shpirtin. Këtë e përforcon edhe thënia e Omerit (r. a.), i cili thotë: *"A dëshironi t'ju njoftoj për ëndërrimin e njeriut kur është duke fjetur? Në atë kohë shpirti i njeriut ngrihet kah qiejt dhe tërë atë që e sheh, para se shpirti të arrijë deri te qielli, ajo është ëndrra jo e saktë, ndërsa ajo çka sheh me rastin e arritjes së shpirtit në qiell, është ëndërr e saktë"*.

Po ashtu, në një ajet Allahu (xh. sh.) thotë: **“Atyre u jepen myzhde në jetën e kësaj bote dhe në jetën tjetër (për shpëtim në Xhenet). Nuk ndryshojnë fjalët e Allahut. E, ai është sukseesi i madh”.** (Junus, 64) Shokët e të Dërguarit, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, thanë se e dinin se çka janë përgëzimet e botës tjetër, se ajo është xheneti, por çka është myzhdeja e kësaj bote? Ai tha: *“Ëndrrat e mira...”*³

Hadithi i plotë është ky: Transmeton Ubade b. Samit (r. a.) se e ka pyetur të dërguarin e Allahut mbi fjalën e Allahut **“lehumul-bushra, fil hajatid-dunja”** (Junus, 64); ai ka thënë: *“Më ke pyetur për një gjë, për të cilën askush para teje nuk më ka pyetur! Ato janë ëndrrat e mira, të cilat i shohin besimtarët ose dikush tjetër e vëren tek ai këtë”*.⁴

ËNDRRA ËSHTË TRILLOJËSHE

Nga mësimet e mësuesit tonë, Muhamedit *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, kuptojmë po ashtu se ëndrra është trillojëshe. Në vijim do t'i cekim hadithet për këtë temë: Transmeton Ebu Hurejre (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: *“Ëndrra është trillojëshe: ëndrrat e vërteta që janë prej Allahut, ëndrra me të cilat njeriu është i preokupuar gjatë punës së ditës dhe ëndrra që janë nga shqetësimet e shejtanit; e kush sheh ndonjë ëndërr që nuk i pëlqen, le të çohet dhe le të falet. Po ashtu thotë: Mos ia trego ëndrrën tënde vetëm se njeriut të ditur ose ndonjë këshilluesit të sigurtë”*.⁵ Pra, ëndërr e cila vjen prej Allahut, e cila ka ndonjë kuptim të mirë, ëndrra të cilat i shohim, si shkak i angazhimit tonë gjatë ditës, e kur flemë, ndodhitë e ditës i shohim edhe në gjumë, këto janë thjesht prej angazhimit dhe lodhjes së trurit, si dhe kemi ëndrrat nga djalli i mallkuar, i cili nëpërmes ëndrrave do që të mbjell diçka te njeriu, si frikën, hutimin, trishtimin, devijimin, etj. Si dhe nga ky hadith kuptojmë që të mos i tregojmë ëndrrën tonë askujt, përpos nëse kërkojmë koment për ëndrrën tonë, edhe atëherë duhet të kërkojmë

ndonjë njeri të ditur dhe të besueshëm.

Do të cekim edhe disa hadithe të cilat ndërlidhen me tekstin që e cekëm më lart, ku në një hadith të cilin e transmeton Ebu Katade (r. a.) Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* thotë: *“Ëndrra e vërtetë është prej Allahut, kurse ëndrrat e paqarta janë prej shejtanit; kur të shohë ndonjëri prej jush ëndrra që nuk i pëlqejnë, le të kërkojë mbrojtje prej saj (le të thotë eudhu bilahi mineshejtani radhim) dhe le të pështyjë në anën e tij të majtë (në një hadith tjetër thuhet le të pështyjë 3 herë), sepse ajo nuk do ta dëmtojë”*.⁶

Transmeton Seid el-Hudriu se Pejgamberi, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, ka thënë: *“Kur ndonjëri prej jush sheh një ëndërr e cila i pëlqen, ajo është prej Allahut; pra, le ta falënderojë Allahun për atë dhe mund që ta tregojë (këtë ëndërr); e nëse sheh diçka tjetër të cilën e urren, ajo është prej shejtanit - le të kërkojë mbrojtje (eudhu bilahi mineshejtani radhim) nga dëmi i saj dhe mos t'ia përmend atë askujt, se ajo nuk do ta dëmtojë”*.⁷

Po ashtu, transmeton Ebu Katade (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: *“Ëndrra e vërtetë është prej Allahut, ndërsa ëndrrat e*

paqarta janë prej shejtanit”.⁸

Në transmetimin e Xhabir b. Abdilahit (r. a.), i cili ka dëgjuar Pejgamberin (a. s.) se ka thënë: *“Nëse ndonjëri prej jush sheh ëndërr e cila nuk i pëlqen, le të pështyjë në anën e tij tri herë, le të kërkojë strehim prej Allahut (xh. sh.) (eudhubilahi..) po ashtu tri herë, dhe le të kthehet në anën tjetër”*.⁹

Këtu do të sjellim edhe fjalën e shehut Abdul Gani Nablus, ekspert në komentimin e ëndrrave, i cili thotë: *“Ëndrrat ndahen në dy grupe: të vërteta dhe të pavërteta. Ëndrra të vërteta janë: 1. Ëndrra e cila është vërtetë e qartë. Kjo ëndërr është pjesë e profecisë (ëndrrat që kishin parë pejgamberët, si Ibrahim, Jusufi dhe Muhamedi (a. s.)); 2. Ëndrra e mirë, e cila është dhuratë e gëzim prej Zotit të Madhërishëm (ëndrrat në të cilat shihet Zoti, të Dërguarit e Allahut etj.) 3. Ëndrra të cilën ia tregon melaqa atij që ëndërron mbi bazë të asaj që ia mëson Zoti. 4. Ëndrra e quajtur mermezeh, ajo ëndërr që bën aluzion në diçka. Kjo ëndërr kalon nëpërmjet shpirttrave. P.sh. kur njeriu ëndërron duke i thënë melaqa: “Gruaja jote dëshiron të të helmojë me dorën e filan mikut”.*

Me këtë melaqja bën aluzion se gruaja e tradhton me filan mikun. 5. Ëndrra që duhet komentuar krejtësisht ndryshe. P.sh. nëse dikush ëndërron duke i rënë ndonjë vegle muzikore në xhami, ai do të pendohet te Zoti për gjërat e shëmtuara dhe negative, për t'u përmendur për të mirë." Kurse ëndrra të pavërteta janë: 1. Fjalët e nefsit (dëshirës dhe kërkesave të fshehta), ambiciet dhe preokupimet e tij. 2. Ëndrra e quajtur hulm. Kjo ëndërr shihet kur njeriu është i papastruar (xhunub). Kjo ëndërr nuk komentohet. 3. Ëndrra që shihet në situata të frikshme dhe të ngjashme, si veprim i shejtanit. 4. Ëndrrat e rrejshme që shihet si ndërhyrje e shejtanit. Këtë lloj as nuk duhet llogaritur si ëndërr. 5. Ëndrrat si pasojë e çrregullimeve në trupin e njeriut, si temperatura e lartë. 6. Ëndrrat që nxiten prej sëmundjeve, përkatësisht lëndimeve trupore të njeriut.

SHEJTANI DON TË TALLET NË ËNDËRR ME BESIMTARIN

Armiku i njeriut, shejtani, vazhdimisht mundohet të veprojë kundër njeriut, po edhe kur është

njeriu në gjumë, ai përmes hileve dhe intrigave të tij mundohet që të ndikojë te njeriu. Në një hadith jepet kjo këshillë:

Transmeton Xhabiri (r. a.) se një njeri erdhi tek i Dërguari, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, dhe i tha: *O i dërguari i Allahut, kam parë në ëndërr sikur më pritet koka. Qeshi i dërguari i Allahut dhe tha: "Kur të luajë shejtani me ndonjërin prej jush në gjumë, mos ua trego atë njerëzve".¹⁰*

Si dhe në transmetimin tjetër nga Xhabiri (r. a.), se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: *"Mos i trego askujt se si luajti shejtani me ty në gjumë".¹¹*

NDALOHET TË TREGOHET ËNDRRA E KEQE

Më lart, vetëmse në përmbajtje të haditheve, ceket se ndalohet të rrëfohen ëndrrat, por tash do ta cekim një hadith që ndërlihet drejtpërdrejt me këtë çështje. Transmetohet nga Rezin el Ukajlij (r. a.) se Pejgamberi, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, ka thënë: *"Ëndrra është në dorën e njeriut derisa nuk e ka treguar; e nëse e tregon atë, i bie. Dhe, mos ia trego atë askujt, përpos dikujt që e do apo ndonjë të dituri".¹²*

Në këtë hadith ceket me shembull se ëndrra është në dorën e njeriut, por nëse personi e tregon atë ëndërr dikujt, më nuk e ka në dorë çështjen; atëherë mundet që ëndrra të realizohet dhe njeriu të dëmtohet. Prandaj, edhe ka përmendur Pejgamberi, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, se nëse e tregon, tregoja atë ndonjë të afërmi, të cilin e do apo ndonjë të dituri, të cilit i beson, që ta komentojë, përndryshe ndalohet që të rrëfëhet ëndrra.

NDALOHET GËNJIMI KUR TREGON ËNDRËN

Në këtë pjesë bëhet fjalë në ndalimin e gënjeshtërs gjatë tregimit të ëndrrës, p.sh. një person të thotë se e kam parë këtë ëndërr, por në realitet nuk e ka parë, apo gjatë tregimit të ëndrrës shton gjëra të cilat nuk i ka parë. Për këtë çështje hadithi në vijim ka ardhur në formë kërcënuese, pasi Allahu (xh. sh.) e ka ndaluar gënjeshtërinë në çdo gjë, kështu që e ka ndaluar edhe në rrëfimin e ëndrrës. Transmeton Ibn Abbasi (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: *"Kush gënjen për ëndërrën e tij, (si dënim) në Ditën e Gjykimit i jepen dy qime që t'i lidh midis tyre, por nuk do të mund ta bëjë".¹³*

Pra, personit që gënjen mbi ëndërrën e tij në Ditën e Gjykimit i jepen dy qime, e ky duhet që t'i lidh ato midis vete. Por, kjo do të jetë me të vërtetë një punë e rëndë që ta realizojë në atë çast.

ËNDRRA ËSHTË 1/46 PJESË E PE- JGAMBERISË

Ëndrra është pjesë përbërëse e njeriut, andaj, si e tillë, ishte edhe pjesë e të gjithë pejgamberëve, të cilët kumtuan fenë te njerëzit; i tillë ishte dhe i Dërguari i Allahut *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, ku në transmetimin e Aishes ajo tregon se para se t'i vinte Shpallja, Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* shihte ëndrra të cilat i realizoheshin me ardhjen e mëngjesit. Në historinë islame dihet se këto ëndrra para Shpalljes zgjatën 6

muaj. Këto gjashtë muaj, në krahasim me 23 vitet, sa edhe zgjati shpallja e Kur'anit, janë të barabarta me 1/46, do të thotë, në këtë mënyrë duhet të kuptohet, se ëndrrat që shihte i Dërguari *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, në krahasim me shpalljen ishin sa 1/46. Edhe pse në literaturën islame hasen edhe komente të ndryshme në lidhje me interpretimin e këtij hadithi, ne nuk do të zgjerohemi më tepër, por do të sjellim tekstet e haditheve në të cilat referohet ky tekst.

Transmeton Enes ibn Maliku (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: “*Ëndrra e mirë nga njeriu i sinqertë është një pjesë nga 46 pjesët e Pejgamberisë*”.¹⁴

Transmeton Ubade b. Samit (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: “*Ëndrra e besimtarit është një pjesë nga 46 pjesët e Pejgamberisë*”.¹⁵

ME PËRFUNDIMIN E PEJGAMBERISË KANË NGELUR VETËM ËNDRAT

Dihet se Muhamedi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ishte vula e Pejgamberisë, pas të cilit më nuk do të ketë të Dërguar tjetër; me vdekjen e tij mbyllen edhe dyert e Pejgamberisë, por inspirimi besimtarëve do t’iu vijë jo më përmes Shpalljes, por për ta inspirim do të jenë ëndrrat. Këtu nuk duhet të keqkuptohet se ëndrra është njësoj si Shpallja. Këtë më mirë e kuptojmë përmes fjalëve të Muhamedit *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*.

Transmeton Ebu Hurejre (r. a.) se ka dëgjuar Pejgamberin *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* duke thënë: “*Nuk do të ngel pas nga pejgamberia, përpos përgëzuesve (mubeshirat)! Shokët e pyetën: O i Dërguari i Allahut, po çka janë përgëzuesit? Ai tha: Ëndrrat e vërteta*”.¹⁶

Transmeton Enes b. Malik (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: “*Me të vërtetë, kur do të ndërpritet Shpallja dhe pejgamberia, nuk do të ketë të Dërguar (Resul) e as Lajmërues (Nebij) pas meje. Kjo fjalë disi iu erdhi rëndë njerëzve; kur e vërejtë këtë i Dërguari i Allahut, pastaj*

tha: Por, do të jenë paralajmërimet! E pyetën shokët e tij: E çka janë këto paralajmërimet (mubeshirat)? Ai tha: Ëndrrat e besimtarit, ato janë pjesë nga pjesët e Pejgamberisë”.¹⁷

Transmeton Umme Kurzin el Ka`bijeti (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: “*Do të shkojë pejgamberia, e do të ngelin paralajmërimet!*”.¹⁸

Transmeton Ebu Hurejre (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* pasi e përfundonte namazin e sabahut thoshte: “*A ka parë ndonjëri prej jush sonte ëndërr? Dhe tha: Nuk do të ngel pas meje prej pejgamberisë, përveç ëndrrave të vërteta*”.¹⁹

Pra, sipas mësimëve të Pejgamberit, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, ëndrrat janë përgëzues të besimtarit, ku edhe shohim nga vetë praktika e të Dërguarit, *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, se sa u jepte rëndësi ëndrrave të shokëve të tij, kur dihet se disa sahabë panë në ëndërr se kur është nata e Kadrit, e i Dërguari *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ua miratoi.

Ai pasi e falte namazin e sabahut kthehej me fytyrë kah ato dhe i pyeste: A ka parë dikush prej jush ndonjë ëndërr? Pasi është vërtetuar edhe me hadith se ëndrrat që i shohim para sabahut janë të vërteta, kurse ato që i shohim pas faljes së sabahut ato janë, thjesht, ëndrra që i formulon vetë truri. Për këtë kemi hadithin, të cilin e transmeton Ebu Seid el Hudrij (r. a.) se i Dërguari i Allahut ka thënë: “*Ëndrrat më të vërteta janë ato para agimit*”.²⁰ Prandaj edhe i pyeste pas këtij namazi, pasi edhe në këtë kohë njeriu e mban më shumë mend se çka ka parë në ëndërr, si dhe deri në atë kohë mund të shohim ndonjë ëndërr që është e vërtetë.

TË SHOHËSH PEJGAMBERIN (A. S.) NË ËNDRË

Një gjë e tillë është e mundshme, pasi këtë e ka vërtetuar vetë i Dërguari i Allahut me fjalët e tij, si dhe vetë përditshmëria e besimtarëve muslimanë në mbarë rruzullin tokësor, si në të kaluarën, si sot; ata vërtetojnë dhe dëshmojnë

se kanë parë në ëndërr të Dërguarin *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*. Por, një gjë e tillë vjen si dhuratë prej Zotit apo si këshillë, mundet edhe si vërejtje, por kjo nuk ndodh kur njerëzit duan vetë, por kur të dëshirojë Allahu *azze ve xhel*. Edhe në disa transmetime vërtetohet se në Kohën e Fundit do të shtohet dëshira e njerëzve për të parë në ëndërr të Dërguarin *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*.

Transmeton Ebu Hurejre (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: “*Kush më sheh mua në ëndërr, ai më ka parë me të vërtetë, pasi shejtani nuk mund të paraqitet në pamjen time*”.²¹

Po ashtu, transmeton Ebu Katade (r. a.) se Pejgamberi *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* ka thënë: “*Kush më sheh mua në ëndërr, ai më ka parë me të vërtetë*”.²²

Pra, shejtani nuk ka mundësi që në ëndërr të marrë pamjen e të Dërguarit *sal-lallahu alejhi ve sel-lem*, kurse pamjen e njerëzve të tjerë mund ta marrë; e kush e sheh të Dërguarin *sal-lallahu alejhi ve sel-lem* në ëndërr, ai e ka parë Atë me të vërtetë.

TË SHOHËSH ALLAHUN (XH. SH.) NË ËNDRË

Dijetarët në lidhje me këtë çështje kanë diskutuar se a është ose jo e mundshme një gjë e tillë. Rreth kësaj teme dijetarët janë të ndarë në dy grupe: Grupi i parë i dijetarëve, duke u bazuar në atë se një shikim i tillë është iluzion dhe fantazmë, janë të mendimit se një gjë e tillë është absurd për Allahun. Kurse grupi tjetër, duke u bazuar në thëniet e gjeneratave të para (Selefus-Salih) se shumica e tyre kanë parë Zotin në ëndërr, ata thonë se një gjë e tillë është e mundshme. Por, ata thonë se kjo lloj ëndrre mund të realizohet vetëm përmes zemrës dhe shpirtit, si dhe janë të mendimit se është prej llojit të paraqitjes (el-Mushahede), gjë e cila mund të vërtetohet me këto fjalë të Umerit (r. a.): “*Rea’ kalbij Rabbi - që d.m.th. Zemra ime e pa Zotin (E pashë Zotin me zemër)*”.²³ Po ashtu,

tregohet se Ahmed b. Hanbeli ka thënë se e ka parë shumë herë në ëndërr Allahun. Një ndër komentuesit më të njohur të ëndrrave nga gjenerata e tabiinëve, Muhamed b. Sirini (r. a.), thotë: *“Kush e sheh në ëndërr Allahun, do të hyjë në xhenet”*.²⁴

Pra, këto janë vetëm disa nga qëndrimet e dijetarëve në lidhje me shikimin e Allahut (xh. sh.) në ëndërr.

KOMENTIMI I ËNDRRAVE

Çdo ëndërr e vërtetë dhe e qartë ka kuptimin simbolik, por nuk është në gjendje çdokush që të bëjë interpretimin dhe komentimin e saj, andaj dijetarët kanë vënë kushte të caktuara për personin që dëshiron të komentojë ëndrrat. Muhamed b.

Sirini (r. a.) ka radhitur këto kushte, të cilat ceken në librin i cili i mbështetet atij: Ai thotë: “Ëndrrat janë pjesë e Pejgamberisë, andaj nuk lejohet që çdokush të bëjë komentin e tyre. Personi që ka këto veti mund të bëjë komentimin e ëndrrave:

Ai duhet të ketë njohuri të mjaftueshme të tefsirit, të Kur'anit;

Ai duhet të jetë hafëz i Haditheve (thënieve) të Profetit (a. s.);

Duhet ta dijë gjuhën arabe;

Të dijë mirë etimologjinë e fjalëve, që të dijë sa më mirë të kuptojë prejardhjen e saj (të ëndrrës);

Ai duhet ta njohë mirë natyrën dhe gjendjen e popullit;

Ai duhet të njohë mirë bazat dhe parimet e interpretimit;

Ai duhet të jetë shpirtërisht i pasur;

Ai duhet të ketë moral të pastër,

të lartë dhe

Ai duhet të jetë i besnik dhe i sjellshëm.

Kur bëhet interpretimi i ëndrrës, edhe koha duhet të merret parasysh. Interpretimi duhet të bëhet drejtpërdrejt nga Kur'ani dhe Hadithet. Veç kësaj, edhe fjalët e përdorura duhet të jenë të zgjedhura. Shpeshherë duhet të merret në konsideratë se kush e sheh ëndërrën. Interpretuesi duhet të marrë parasysh personalitetin dhe emrin e personit që sheh ëndërrën. Nganjëherë interpretimi bëhet prej emrit që ka njeriu apo nga kuptimi i emrit. Në raste të tjera, prejardhja e fjalës duhet të merret në konsideratë, si dhe shumëkuptimësia e saj.²⁵

¹ Tefsir Kuranil – Adhim, nga Ibn Kethir, vëll.3, fq.429-430, ose në versionin e përkthyer në gjuhën shqipe, vëll.6, fq.185;

² Tefsiri i Ibn Kethirit, në përkthim në gjuhën shqipe, vëll. 6, f. 575;

³ Tefsiri i Ibn Kethirit, në përkthim në gjuhën shqipe, vëll. 4, f. 69;

⁴ Hadith Hasen, ky hadith transmetohet edhe nga Ebu Derda (r.a.). Burimi: Sunen Tirmidhi, kitab ru'ja, nr.2282; Sunen Ibn Maxheh, kitab ta'bir ru'ja, bab 1, nr.3898; Muvetta Malik, kitab husnul halk, bab ma xhae fi-ru'ja, nr.1729; Sunen Darimij, kitab ru'ja, bab.1, nr.2136; Musned imam Ahmed Hanbel, 5/315;

⁵ Muttefekun alejhi, Sahih Buhari, kitab tefsir, bab kejdü fil menam, 12/422, hadithi 7017; Sahih Muslim, kitab ru'ja, bab fi fet'hati, nr.1773; Sunen Tirmidhi, kitab ru'ja, bab fi te'vili ru'ja ma jestehibbu... nr.2287; Sunen Darimij, kitab ru'ja, bab ru'ja thelathe, nr.2143; po ashtu në kitab ru'ja, bab 10, nr.2147; Sunen Ibn Maxheh, kitab ta'bir ru'ja, bab 3, nr.3906 (në përmbledhjen e Ibn Maxhes, ky hadith është me zinxhir të dobët, pasi aty gjendet Haudhetu b. Halife, i cili është i dobët).

⁶ Hadith Sahih, Sahihul Buhari, kitab t'abir, bab ruja salihatu khuzun mij sitetin ve erbaine xhuzen min nubuvveti, nr.6986; Sahih Muslim, kitab Ru'ja, nr.2261, Sunen Tirmidhi, kitab ru'ja, nr.2284; Muvetta Malik, kitab husnul halk, bab ma xhae fi ru'ja, nr.1728; Sunen Ibn Maxheh, nr.3909; Musned Ahmed, nr.22019; Sunen Ebu Davud, kitab edeb, bab fi ruja, nr.5021; Sunen Darimij, kitab ruja, bab 5, nr.2141; Nesai, kitab amel jaum ve lejl, 507, nr.896;

⁷ Sahih Buhari, kitab Ta'bir, bab ruja minallah, nr.6985 dhe Sahih Muslim, kitab ru'ja, nr.2261;

⁸ Sahih Buhari, kitab Ta'bir, babe r-ruja minallah, nr.6984;

⁹ Sahih Muslim, kitab ru'ja, nr.2262; Sunen Ibn Maxheh, kitab ta'bir ru'ja, bab 4, nr.3908; Sunen Ebi Davud, kitab edeb, bab fi ru'ja, nr.5022;

¹⁰ Sahih Muslim, kitab ru'ja, nr.2268;

¹¹ Sahih Muslim, kitab ru'ja nr.2268; Sunen Ibn Maxheh, kitab tabir ru'ja, bab 5, nr.3913;

¹² Hadith Sahih, Sunen Tirmidhi, kitab ru'ja an resulilah, bab ma xhae fi tabiri ruja, nr.2285; Sunen Ebu Davud, kitab edeb, bab fi ruja, nr.5020; Sunen Darimij, kitab ruja, bab 11, nr.2148; Sunen Ibn Maxheh, kitab ruja, bab 6, nr.3914; Musned Ahmed, 10/4, nr.12-13;

¹³ Hadith Sahih, Sunen Tirmidhi, kitab ruja, bab fil ledhi jekdhibu fi hulmihi, nr.2290; Sunen Darimij, kitab ruja, bab.8, nr.2145; Musned Ahmed, 76/1, nr.568;

¹⁴ Sahih Buhari, kitab Ta'bir, bab ruja Salihin, nr.6983; Sahih Muslim, kitab ruja, nr.2263; Sunen Ibn Maxheh, kitab ta'bir ruja, bab 1, nr.3893; Muvetta Malik, kitab husnul halk, bab ma xhae fi ruja, nr.1724; Musned Ahmed, nr.11863;

¹⁵ Muttefekun alejhi, Sahih Buhari, kitab tefsir, bab ruja saliha, nr.6987; Sahih Muslim, kitab ruja, nr.2264; Sunen Tirmidhi, kitab ruja an resulilah, nr.2278; Sunen Ebi Davud, kitab edeb, bab fi ruja, nr.5018; Sunen Darimij, kitab ruja, bab 2, nr.2137;

¹⁶ Sahih Buhari, kitab tabir, bab el mubeshirat, nr.6990; Sahih Muslim, kitab salat, bab neha an kiraetil kuran fi ruku ve suxhud, nr.479; Muvetta Malik, kitab husnul Halk, bab ma xhae fil ruja, nr.1727; Sunen Tirmidhi, kitab ruja, bab kaulu lehumul bushra, nr.2273; Musned Ahmed, nr.1903;

¹⁷ Sunen Tirmidhi, kitab ruja an resulilah, bab 2, nr.2279;

Tirmidhiu thotë se ky hadith është Hasen Sahih Garib.

¹⁸ Hadith Sahih, Sunen Ibn Maxheh, kitab tabir ruja, bab 1, nr.3896; Musned Ahmed 6/381; Sunen Darimij, kitab ruja, bab 3, nr.2138;

¹⁹ Sahih Buhari, kitab tabir, bab mubeshirat, nr.6990; Muvetta Malik, kitab husnul halk, bab ma xhae fi ruja, nr.1726; Sunen Ebu Davud, kitab edeb, bab ma xhae fi ruja, nr.5017; Musned Ahmed, nr.8114; Hadith i ngjashëm transmetohet edhe nga Semuret b. Khundub, por nuk ceket aty. *“Nuk do të ngel pas meje prej pejgamberisë, përveç ëndrrave të vërteta”*, ky hadith është Hasen Sahih, Sahih Muslim, kitab ruja, nr.2275, Sunen Tirmidhi, kitab ruja, nr.2301;

²⁰ Sunen Tirmidhi, kitab ruja an resulilah, bab 3, nr.2281; Sunen Darimij, kitab ruja, bab asdaku ruja bil es'har, nr.2146; Musned Ahmed, 29/3; Senedi i këtij hadithi është i dobët, shkaku i Derraxh ebi Semhi, i cili është i dobët në transmetim.

²¹ Hadith Sahih, Sahih Buhari, kitab ta'bir, bab men rea nebije s.a.v.s. fil menam, nr.6993; Sahih Muslim, kitab ru'ja, bab kaulu nebije a.s. men reani fil menami fekad reani, nr.2266; Sunen Tirmidhi, kitab ruja, nr.2283; Sunen Ibn Maxheh, kitab tabir ruja, bab 2, nr.3901; Sunen Ebi Davud, kitab edeb, bab fi ruja, nr.5023; Sunen Darimij, kitab ruja, bab 4, nr.2139; Musned Ahmed, 1/375, nr.3559;

²² Muttefekun Alejhi, Sahih Buhari, kitab tabir, bab 10, nr.6996; Sahih Muslim, kitab ruja, nr.2267; Sunen Darimij, kitab ruja, bab 4, nr.2140;

²³ El-i'tikad ala medhheb es-selef 55-64; dau's-sari ila ma'rifeti ru'jetil Bari 30-185; el-ibane'an usuludijane 12-19; sherhul akaid en-Nesefijje 51-54; kitabul bidaje minel kifaje 74-81; kitabut-Teuhid li kavaid et-Teuhid 217-224; Akidetul-islam 20-22; imam ehlu-sunneh vel xhemaa ebu mensur el-Maturidij 205-216;

²⁴ Daif, Senedi i këtij transmetimi është i dobët, nga shkaku se në zinxhirin e transmetuesve gjendet Jusuf bin Mejmun, i cili sipas Hafidh Irakiut, është i dobët; (Sunen Darimij, kitab ruja, bab 12, nr.2150);

²⁵ Ëndrrat dhe interpretimi – Muhamed bin Sirini (r. a.), fq.1, përkthyes: Zija Bekteshi, botimi i parë, Shkup, 2000;

Metoda e Islamit në ndërtimin e njeriut

Islami është feja që e zgjodhi Allahu (xh. sh.) për tërë njerëzimin. Thotë Allahu (xh. sh.): "Feja e pranueshme tek Allahu është Islami" (Ali Imran 19)

REXHEP IMERI

Ky është një studim mbi temën "Metoda e Islamit në ndërtimin e njeriut". E vërteta është se kjo temë është e shumanshme dhe e degëzuar.

Tematika e Islamit është njeriu dhe gjithë ajo çka ndërlidhet me njeriun në të gjitha sferat e tij: shpirtërisht, trupi i tij, krijimi i tij dhe morali i tij apo sjellja e tij, jeta e tij si person i vetëm apo si shoqëri. Nuk ka diçka sado që e vogël apo e madhe të jetë e që nuk ndërlidhet me njeriun e Islami të mos ketë mendimin e tij, që e udhëzon njeriun në rrugën më të drejtë, mu ashtu sikur thotë Allahu (xh. sh.) në Kur'an, në kaptinën "El-Isra'e" e që do të thotë: "Është e vërtetë se ky Kur'an udhëzon për ate rrugë që është me se e vërtetë".

Kur'ani është burimi i parë i Islamit dhe nëse i studiojmë ajetet e zbritura kur'anore dhe logjikojmë në tematikat e shtjelluara të tij dhe në atë se çka i ka dhënë rëndësi, lirisht mund të themi se ai është libër i njerëzimit, ngase ai është ose fjalë drejtuar njeriut ose për njeriun. Nga argumentet më të qarta që mund të themi se Kur'ani është libër i njerëzimit është ajo se çka ka zbritur në ajetet e para të kaptinës "Al-alak", te të cilat në dy raste përmendet fjala "njeri", ku Allahu (xh. sh.) thotë: "(1) Lexo, me emrin e Zotit tënd, i cili krijoi (çdo gjë). (2) Krijoi njeriun prej një gjaku të ngjizur (në mitrën e nënës). (3) Lexo! Se Zoti yt është më bujar! (4) Ai që e mësoi (njeriun) të shkruajë me penë. (5) I mësoi njeriut atë që nuk e dinte."

Në vazhdim na nevojitet që të

zërthejmë fjalët elementare të këtij titulli e që janë: "ISLAMI" dhe "NJERIU", që të mund ta kuptojmë më mirë qëllimin e kësaj teme.

Zbërthimi i definimit të titullit dhe kuptimi i tij i drejtë – ISLAMI:

Ndoshta ajo çka do të mund të na ndihmojë që të arrijmë qëllimin e vërtetë në këtë temë është që të fillojmë të zërthejmë fjalët ele-

mentare të këtij titulli: "Metoda e Islamit në ndërtimin e njeriut".

Të kuptojmë së pari kuptimin e fjalës "ISLAM", çka kuptojmë me të, veçoritë e tij dhe çka është ajo çka e dallon nga sistemet tjera joislame, që janë munduar të rregullojnë jetën e njeriut.

"ISLAM"- në kuptimin gjuhësor do të thotë "nënshtrim i plotë", "dëgjueshmëri absolute", "bindje" dhe "drejtim i plotë kah

Allahu (xh. sh.), sikurse që thotë Allahu (xh. sh.): "E Atij i është dorëzuar gjithë ç'ka në qiej e në tokë, me dashje e pa dashje dhe tek Ai kthehen" (Ali Imran 83).

Gjithashtu, definimin e Islamit e shohim edhe në hadithin kur e pyet Xhibrili (a. s.) Muhamedin (a. s.) për Islamin, imanin dhe mirësinë.

Nga kjo që u tha më parë kuptojmë se Islami është feja që e zgjodhi Allahu (xh. sh.) për tërë njerëzimin. Thotë Allahu (xh. sh.): "Feja e pranueshme tek Allahu është Islami" (Ali Imran 19). Forma e shprehur e fjalës "ISLAM" në këtë verset vjen si shprehje që tregon gjithëpërfshirjen e Islamit; gjithashtu, për këtë dëshmon e gjithë kjo gjithësi dhe ajo çka ka në të; thotë Allahu (xh. sh.): "Allahu vërtetoi se nuk ka zot tjetër përveç Tij, e dëshmuar edhe engjëjt e dijetarët, dhe se Ai është zbatues i drejtësisë. Nuk ka zot, përveç Tij,

Fuqiptotit e të Urtit. Feja e pranueshme tek Allahu është Islami" (Ali Imran 18,19).

Gjithashtu, Islami ka qenë mision i gjithë peygamberëve të mëparshëm, që e ka shoqëruar njerëzimin përgjatë gjithë historisë së tij.

Me të (Islamin) janë dërguar peygamberët. Logjiko këto fjalë të bukura në versetet e kaptinës "El-Bekare", e cila ka përfshirë misionin islam gjatë gjithë etapave të të Dërguarve përgjatë gjithë historisë. Islami është ai për të cilin Ibrahim (a. s.) e luti Allahun (xh. sh.) ku thotë: "Zoti yne, bëna neve dyve besimtarë të sinqertë ndaj Teje dhe nga pasardhësit tanë njerëz të bindur ndaj Teje..." (El-Bekare 128). Për këtë shkak i tha Allahu (xh. sh.) atij (Ibrahimit a. s.): "Kur Zoti i vet atij i tha: "Dorëzohu"! Ai tha: "Iu kam dorëzuar Zotit të gjithësisë" (El-Bekare 131).

Edhe testamenti i Ibrahimit (a. s.) që ua la bijve të tij ishte që të jenë ndjekës të Islamit, ku Allahu (xh. sh.) na rrëfen në Kur'an dhe thotë: "E, Ibrahim i porositi bijtë e tij me këtë (fe), e edhe Jakubi. (u thanë) "O bijtë e mi, Allahu ua zgjodhi fenë (islame) juve, pra mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë!" (El-Bekare 132). Gjithashtu, edhe kur iu afrua vdekja Jakubit (a. s.), nuk ishte testamenti i tij asgjë tjetër pos asaj që rrëfen Kur'ani famëljartë, ku thotë: "A ishit ju (ithtarë të librit) dëshmitarë kur Jakubit iu afrua vdekja, e ai bijve të vet u tha: "Çka do të adhuronit pas meje"? Ata thanë: "Do të adhurojmë Zotin tënd dhe Zotin e prindërve tuaj: Ibrahim, Ismailit, Is-hakut, një të vetmin Zot dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar" (El-Bekare 133).

Dhe, pas gjithë këtyre fjalëve të renditura aq bukur, Allahu (xh. sh.) na drejtohet dhe na e bën të qartë se Islami është feja e tërë njerëzimit, ku thotë: "Ju (besimtarë) thuani: "Ne i besuam Allahut, atë që na u shpall neve, atë që iu shpall Ibrahim, Ismailit, Is-hakut, Jakubit dhe pasardhësve (të Jakubit, që ishin të ndarë në

dymbëdhjetë kabile), atë që i është dhënë Musait, Isait dhe atë që iu është dhënë nga Zoti i tyre peygamberëve; ne nuk bëjmë dallim në asnjërin prej tyre dhe ne vetëm atij i jemi bindur." (El-Bekare 136) Islami gjithashtu është rregulla dhe normativa bazë, elementare, e qëndrueshme dhe kontinuve të çdo Shpallje, siç janë: në njëshmërinë e Allahut (xh. sh.), në namaz, në zekatë, në agjërim, në haxh, në hallall dhe në haram, dhe mu për këtë ka ardhur edhe shpallja e vulës së peygamberëve, si plotësuese dhe përfundimtare e të të gjithë të Dërguarve të mëparshëm, së bashku me Kur'ani-qerimin si libër i fundit i zbritur peygamberit Muhamed (a. s.).

Allahu (xh. sh.) në një ajet thotë: "Ne edhe ty (Muhamed) ta zbritëm librin (Kur'anin) e vërtetë, që është vërtetues i librave të mëparshëm dhe garantues i tyre..." (El-Maide 48). Nga gjithë kjo që u tha më lart kuptojmë se me të vërtetë Islami përfshin gjithë jetën - si këtë botë, po ashtu edhe tjetrën dhe bën lidhjen mes robit dhe Zotit të tij dhe me jetën e tij të kësaj bote dhe të botës tjetër, dhe gjithmonë e drejton atë kah plotësueshmëria në çdo aspekt.

Pra: Islami është rregull gjithëpërfshirëse dhe e përsosur, përfshin në vete gjithë aspektet e jetës; ai (islami) është: shtet dhe pushtet dhe ummet; ai është virtyt, fuqi, e vërtetë dhe drejtësi; është kulturë dhe statut; është dituri dhe gjykim; është mund (orvatje) dhe thirrje; është ushtri dhe mendim; është material dhe thesar, apo fitim dhe pasuri, mu ashtu siç është edhe besim i vërtetë dhe adhurem i sinqertë.

Gjithashtu, mund të themi: Islami është kuptimplot, i rregullon gjithë aspektet e jetës dhe kujdeset për çdo send, dhe e vë gjithçka në rregull të urtë e të përsosur dhe nuk qëndron duarlidhur para problemeve të jetës, zgjidhja e të cilave është e patjetërsueshme, që të përmirësohet shoqëria dhe të kemi një shoqëri sa më të shëndoshë.

(Vazhdon)

Bashkësia Fetare Islame e Republikës së Maqedonisë

SHMI "Medreseja Isa Beu" – Shkup

Исламска Верска Заедница на Република Македонија

СИУ „Иса Бег Медреса„ – Скопје

No: **111/11**

Date: **07.06.2011**

Në bazë të Nenit 16 të Statutit të SHMI "Medreseja Isa Beu"-Shkup, si dhe në bazë të Nenit 2 dhe 10 të Rregullores për pranimin e nxënësve si dhe në bazë të vendimit të këshillit edukativo - arsimor nga mbledhja e datës 18. 04. 2011 shpalli këtë:

K O N K U R S

*Për pranimin e nxënësve të rregullt (djem dhe vajza) në vitin e parë të vitit shkollorë
2011 / 2012*

Shkollimi në Medrese zgjatë katër (4) vite shkollore. Nxënësit e rregullt (meshkujt) në Shkup dhe Shtip detyrimisht vendosen në konviktin e Medresesë nga ku ju sigurohet vendosja, dhe ushqimi, kurse nxënëset (vajzat) mësimin e vijnë në Shkup, Tetovë dhe Gostivar dhe udhëtojnë për çdo ditë.

Kandidatët që dëshirojnë të regjistrohen në Medrese duhet t'i plotësojnë këto kushte:

- *Të mos jenë më të vjetër se 16 vjet,*
- *Të kenë të kryer shkollën fillore me sukses të shkëlqyeshëm ose shumë mirë,*
- *Të jetë i shëndoshë në aspektin psiko-fizik,*
- *Të japë provimin pranues në Medrese.*

Provimi pranues përbëhet nga gjuha amtare, Kiraeti, testi revizional (nga ilmihali i Naim Haxhiabdiqit), dhe psikotesti.

Provimi pranues do të mbahet më datën **20 dhe 21. Qershor 2011** (e hënë e martë) në lokalet e Medresesë (f. Kondovë) duke filluar prej orës 08.30.

Dokumentet e domosdoshme për regjistrim janë:

1. *Kërkesa për regjistrim nga kandidati,*
2. *Certifikata e lindjes nga libri i amzës,*
3. *Dëftesë për kryerjen e klasës së gjashtë (VI), shtatë (VII) dhe tetë (VIII),*
4. *Certifikatë e mjekut,*
5. *Deklaratë me shkrim nga prindi ose kujdestari i nxënësit se do të bartë përgjegjësi morale dhe materiale për birin / bijën e tij gjatë shkollimit,*
6. *Vërtetim nga Muftinia përkatëse e BFI.*

Dokumentacioni për regjistrim dorëzohet në Drejtorinë e Medresesë, degët e Medresesë – Shkup, Tetovë, Gostivar dhe Shtip. Kurse afati i fundit për dorëzimin e dokumenteve është 17. 06. 2011. Dokumentet e nxënësve të cilët nuk do të pranohen do t'ju kthehen përmes postës në Muftinitë përkatëse, kurse për nxënësit që do të pranohen i informojmë me shkrim poashtu përmes Muftinive të BFI.

Dokumentet e pakompletuara nuk merren parasysh.

u.d. DREJTORI
Prof. Ibrahim Idrizi

Dorëzohet:

- *Rijasetit të BFI në RM*
- *Muftinive të BFI*
- *Tabloja e shpalljeve në Medrese*
- *Hëna e re*
- *Arkivit*

Bashkësia Fetare Islame e Republikës së Maqedonisë
SHMI "Medreseja Isa Beu" – Shkup
Исламска Верска Заедница на Република Македонија
СИУ „Иса Бег Медреса„ – Скопје

No: 112/11

Date: 07.06.2011

Në bazë të Nenit 30 të Statutit të SHMI "Medreseja Isa Beu"-Shkup, si dhe në bazë të Nenit 7 të Rregullores për provimet e pjekurisë, si dhe në bazë të vendimit të këshillit edukativo-arsimor nga mbledhja e mbajtur më 18. 04. 2011, Drejtoria e Medresesë lëshon këtë:

SHPALLJE

*për afatin e provimeve të pjekurisë në afatin e
Qershorit 2011*

Provimet mbahen me këtë orar:

- Më datë **13.06.2011** (e hënë) provim me gojë nga lënda e Kiraetit dhe me shkrim nga gjuha amtare, dhe gjuha arabe;
- Më datë **14.06.2011** (e martë) provimet me gojë nga lëndët: AKAID FIKH, dhe ARABISHT.

Afati i paraqitjes së provimit është prej **31.05.2011** deri më **10.06.2011** kurse paraqitja e provimeve pas kalimit të afati nuk merret parasysh.

Provimet fillojnë në ora 08:30

Vërejtje:

Provimet e pjekurisë paguhen 1.000.00 denar për të gjithë nxënësit, me përjashtim të nxënësve të rregullt në afatin e rregullt.

u.d. DREJTOR

Dorëzohet: Prof. Ibrahim IDRIZI

- Rijasetit të BFI në RM
- Muftinive të BFI
- Tabloja e shpalljeve në Medrese
- Arkivit

Bashkësia Fetare Islame e Republikës së Maqedonisë
SHMI "Medreseja Isa Beu" – Shkup
Исламска Верска Заедница на Република Македонија
СИУ „Иса Бег Медреса„ – Скопје

No: 113/11

Date: 07.06.2011

Në bazë të vendimit të Këshillit edukativo-arsimor të SHMI "Medreseja Isa Beu" - Shkup në mbledhjen e mbajtur më datë 18. 04. 2011 drejtoria e Medresesë lëshon këtë:

SHPALLJE

*për afatin e provimeve me korrespondencë në
sesionin e Qershorit 2011*

Drejtoria e Medresesë informon nxënësit e regjistruar me korrespondencë se provimet e sesionit të *Qershorit 2011* do të mbahen sipas këtij orari:

Meshkuj dhe Femra: Prej datës 15. 06. deri më datë 17. 06. 2011

- Më datë **15.06.2011** nga lëndët: Kiraet, Akaid, Fikh, Ahlak, Usuli Fikh, Histori dhe civilizim islam, Da've, Retorikë, Tefsir, Hadith, Filozofi Islame dhe Organizimi i BFI.
- Më datë **16.06.2011** provimet me shkrim nga lëndët e gjuhëve
- Më datë **17.06.2011** provimet me gojë nga lëndët: Arabisht, Shqip, Maqedonisht, Turqisht, Anglisht, Gjeografi, Histori, Biologji, Mbrojtje, Psikologji, Logjikë, Sociologji, Pedagogji, Matematikë, Informatikë dhe Filozofi e përgjithshme.

Vërejtje:

Paraqitja e provimeve do të bëhet më së voni deri më 10.06.2011 kurse paraqitja e provimeve pas afatit nuk merret parasysh.

u.d. DREJTOR

Dorëzohet: Prof. Ibrahim IDRIZI

- Rijasetit të BFI në RM
- Muftinive të BFI
- Tablloja e shpalljeve në Medrese
- Arkivit

Law on denationalization and incorrect interpretation that produces discrimination

The debate on the topic "Law on denationalization and incorrect interpretation that produces discrimination", organized by the Islamic Religious Community of Macedonia with experts in the field of justice concluded that government and state institutions in Macedonia are discriminating the IRCM in the field of returning the property – Vakuf by so sought to make changes in existing laws to facilitate the procedure for the returning Vakuf

"The process of denationalization in Macedonia, unfairly drag, which confirms the general impression that the state has no real intention to implement fully the process of denationalization within the prescribed period, which period has already expired years ago. Its state structures, demonstrate a practice

that provide signs that are not in the strengthening multiethnic coexistence, democratic and multi-religious coexistence as well" said the chairman of the IRC, Reis ul Ulema H. Sulejman ef. Rexhepi at the opening of the debate.

The Chairman of IRC H. Sulejman ef. Rexhepi said that he was unhappy about the process of denationalization of IRCM properties, which criticized the work of government, especially the Albanian political factor on this process.

"This is the biggest disaster for us, because there is none to take care of power in government and whether it legislative, executive and this is getting worse and worse. Deception, betrayal and harm don't give anyone a position to come out and boasts boast. So I say this with great

excitement that God will grant our representatives in parliament or in government, so how have been until now, I would never whana see them again because I am convinced that there they will be of no benefit to our people.

I am Albanian and I am Muslim and if my representative does not protect my rights - national religious, I will not recognize then as representative, but they can be only puppet of others located in foreign services, "said Sulejman Rexhepi, President of the IRC. Analysts and legal experts estimated that the Muslim community in Macedonia is discriminated from the government and the representatives of this community have not taken anything to prevent this discrimination. Lawyers estimated that should be

reviewed all the laws on denationalization, which are against the interests of IRC and contrary to the European Convention for the protection of human rights.

"I think that as a result of political dictates, obstructed the process of restitution of IRC because this process has already reached its finale, and this political center dictates some strange rules that are contrary to all constitutional principles even with European Convention for the protection of human rights which guarantee protection of property rights," said Jeton Shasivari, lawyer and University professor.

In the same line was the constitutional law expert, Osman Kadriu. According to him, the implementation of the Law of the Old Bazaar on procedures for denationalization law is a flagrant violation of law for IRC property. According to Kadriu, the rule of law and justice in correlation with the return of Vakuf, definitely does not exist.

He asked that the amended law for Old Bazaar and IRC facilities receive exclusive element of the law itself.

"Property is a constitutional category, winners of the properties are equal and it can not be expropriated. In Macedonia we have a crisis

not of law and functioning rule of law. The state is not entitled to the IRC said Kadriu, looking policies to stay as far away from Vakuf. He also noted that despite being a part of the cultural heritage, Vakuf is protected by law, the ownership of the IRC can not be questioned.

On the topic of discrimination of IRC, also spoke the legal expert from the State University – mr. Agim Nuhiu.

He noted that if an object is protected by law, still reject ownership can not handle the head. Nuhiu made a positive legislative analysis and noted that in Macedonia there are no laws where specific objects are objects like Old Bazaar, widow of the highly importance as required by law on denationalization. "We have exceptional form to join the temple premises which are amendments to the Law for the Old Bazaar," noted Nuhiu.

Even Arse Petrevski, university professor at the Bitola University, said that by failing to return Vakuf, there is made a flagrant violation of international law that gives ownership of the sacred character. "For the democratic development of self New Macedonia, New State shall begin the process of restitution (return) of property, because it is owned by private legal nature

and should not be refused because of the cultural heritage property, that I why the property notions doesn't end just because culture notion is to much expanded.

We should all be clear that the very process of integration, in addition to other selection problems will require resolution for this issue," said Petrevski noting that the right of return Vakuf will come and for the moment It will depend on integration of the state itself.

For Vefki Hasan, former secretary of the Commission's of the second scale of denationalization, the state is creating artificial dilemma regarding the implementation of the Law on denationalization.

He has criticized the government and politics for failing and abuse of Vakuf.

"If an object is declared as cultural heritage, the same should be returned to the owner of the real estate, but the use of the same will request special acts and laws" said Hasan, adding that to the IRC it has been done a great injustice.

The participants were representatives maintain that the future of Albanians and Muslims in the Macedonian Parliament must be people with responsibilities and national interests and dignity of their religion.

The construction of the Islamic Cultural Center in Oslo

On May 20, 2011 in the capital of Norway, Oslo, with the motto "We laid the cornerstone of our future" was laid the cornerstone of the Albanian Islamic Cultural Center. This center works since the early 80's, which is very active and regularly maintains contacts with the Islamic Religious Community in Macedonia.

It has given great contribution, consistently, for the institution of IRC and educational institutions. Once the needs of our believers are added and expanded, the Presidency of the mosque managed to take an object and throw on the same ground for the construction of the Albanian Islamic Cultural Center.

In the presence of various religious delegations and state, birthplace and income from the Albanian diaspora, QKISHN Presidency with members of the leadership of the fund "Help you too" and the imam of the Centre, Bekim ef. Sulejmani and president of the Center, Femi Baftiu, with quite successfully completed putting cornerstone of this great Center, which lies in an area of 1800 square meters.

In this event the cornerstone was presented by General Secretary of Islamic Community of Macedonia, h. Afrim ef. Tahiri, Main Imam of Mufitini of Tetovo, Ejup Selmani, Ambassador of Saudi Arabia, Mr. Khaled Sheriff, Macedonia's ambassador in Oslo, mr. Goran Cekov, the represen-

tative of the Islamic Community of Kosovo, Ekrem ef. Simnica.

Among them was also present imam of the Mosque of Zurich, Switzerland, hfz. Nebi Rexhepi, representative of the bank that financed the construction project, the Presidency of Drammen's Mosque, the mosque of the Bosnians in Oslo, representatives of the largest mosque in Oslo, representatives from the Oslo police, Mr. Erik Andersen, Imams and leadership, and many worshippers, businessmen and activists worthy of the nation. In his occasion speech h. Afrim ef. Tahiri said that "the value and role of the construction of mosques is enormous, in particular to the Albanian Diaspora, which maintains its national values and religion." He also noted that people are divided into many categories: believers-apostates, educated-uneducated, rich-poor, builder-destructive, therefore, he said, "I am glad that we are here to build something, this is the quality of high to be protected and preserved, let it be this building a place from where we were given the opportunity that this country, Norway, to contribute to the value, the construction of a more developed society, this country deserves that you to contribute to his best. From the beginning of the ceremony many times so far mentioned sentence 'salaam-peace', so you work in order to spread

salaam.

On behalf of the name of Reis-ul-Ulema, H. Sulejman ef. Rexhepi, I congratulate you for this work and our own, allowing you to finalize desired as easy as quickly and all together to celebrate the official opening".

Unlike in QKISHN operates elementary schools in Albanian language, where take lessons about 200 students.

Mosque deal with various activities, such as humanitarian and similar, then organizes various courses, etc.. It is peculiar that most of the congregation consists of young people and various activities run by relatively young generation. It is worth mentioning also that there does Renaissance Radio, which broadcasts every week. In general, Islamic religious life developed in a very organized and the cornerstone of the new center shows this.

OSCE is concerned about the Burmali Mosque

On wednesday, May 25, a delegation of the OSCE, lead by Deputy Ambassador Natalya Drozd and Pier Oldoni, Head of the Monitoring Unit, visited the Islamic Community and met with the Reis-ul-Ulema, H. Sulejman ef. Rexhepi.

Reis-ul-Ulema ef. Rexhepi initially reported to the participants for the activities of the IRC and its role in preserving the unity of all

Muslims in the country, and contributions that IRC is providing continuously ongoing for the development of tolerance and coexistence in Macedonia.

In this spirit, guests of the OSCE expressed concern about the Mosque Burmali and asked the Reis ul Ulema for the IRC position on this issue. Reis-ul-Ulema assured the Ambassador of the OSCE that the Islamic Community

will never give up on Burmali mosque and that the IRC has requested from the Government of Macedonia to give the land, just and with the equal terms, as Macedonian Orthodox Church has been given the land at the center of Skopje. On the other hand, if someone tries to conquer and build an "military" object as was "Oficerski dom", the Islamic Religious Community of Macedonia,

Medresantet ready for the challenges of studies

In complex premises of Kappan An, second generation of graduate students from the class of women Medrese "Isa Beg" - Skopje degrees were awarded.

This event was attended by Mufti of Muftini Skopje H. Ibrahim ef. Shabani, Director of Isa Bey Medrese, Prof. Ibrahim Idrizi, Dean of the Faculty of Islamic Sciences in Skopje, Mr. Fahrudin Ebibi, teachers, parents and pupils by extending classes to girls in Tetovo and Gostivar. Second generation of this parallel is comprised of 24 regular girl.

Coordinator of women parallels Medrese "Isa Beg", with particular emphasis praised their work and success achieved in the second-generation students. "This year students will graduate second-generation class of women Isa Bey Medrese Skopje. Number of generation 2007 / 11 is 24, all of which have regularly attended four years. This generation is following the successful footsteps of

the first generation and hopefully that will be the example that other generations will follow," said Nurtene Saqipi, coordinator of the class of women Medrese "Isa Beg", Skopje.

I have particular pleasure that I stand before you to declare the end of a whole school year under the loving Medrese "Isa Beg". This conclusion does not mean the end but a new beginning in life, precisely as the law of Allah each end of a pass is a beginning of something new," said Ibrahim Idrizi, director of the Medrese "Isa Beg".

Idrizi thanked the Islamic Religious Community, which is the only institution that takes care, maintains and finances a Medresa "Isa Beg" and hopes next year to issue the first generation in the city of Gostivar.

Opening speech was then given to Skopje Mufti Ibrahim ef. Shabani, who stressed that these are the golden years which will remain for long time in the memory of

every graduate.

Surely these students are now shared with the body of this hotbed of education but will always be connected spiritually with it", while Dean's wishes, Mr. Fahrudin Ebibi said: "Congratulations to the success of this generation of the class in question, but remains hopeful that their path to implement the high principle of religious Islam" teach, study, explore "will continue further, and that this will simultaneously be their fundamental goal."

He added that among other things: "Knowledge and science are holy, so must be committed. Faculty of Islamic Sciences in Skopje is giving high conditions for study, so is a special opportunity for you to get the index of the scientific institution."

Following this event, diplomas were given for the students and also was held an artistic program presented by choir of girls of Isa Bey Medrese-Skopje.

will call all Muslims of the country and abroad to come in defense of our heritage, history and Islamic culture in the country and will not allow anyone to bury this culture.

Also, the topic of the conversation with friends from the OSCE was the election campaign and the position of IRC in this regard.

Reis-ul-Ulama, ef. Rexhepi, assured the guests that IRC is an apolitical institution and will not promote any political party or politician during the election campaign. But on the other hand, IRC is concerned for having peaceful and democratic elections, because of the major aspirations and interests of the country.

